

TATABÁNYAI BARLANGKUTATÁS

TARTALOMJEGYZÉK

BARLANGKUTATÁS 2017 KUTATÁSI JELENTÉSEK.....	2
BARLANGKUTATÁS A VÉRTES-HEGYSÉGBEN 1989-2017	69
EGY BARLANGKUTATÓ EMLÉKEI ... AZ ELSŐ TÍZ ÉV. 1984-1994	108
BARLANG NYILVÁNTARTÓLAPOK	126

POLACSEK ZSOLT ÉS BA JULIANNA

TATABÁNYA, 2018.02.15.

BARLANGKUTATÁS

2017

KUTATÁSI JELENTÉSEK

POLACSEK ZSOLT

BA JULIANNA

BARLANGI KUTATÁSVEZETŐK VÁLOGATOTT KUTATÁSI JELENTÉSEI 2017. ÉVBŐL

Kovács Ricsi képe Kantabriából...

Tatabánya, 2018. február 15.

BEVEZETŐ

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

BALATON-FELVIDÉKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

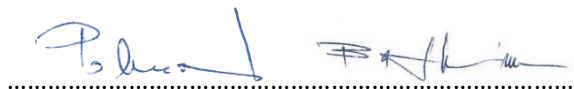
DUNA-IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

Tisztelt Nemzeti Park Igazgatóságok!

2017 évben hazánk különböző területein végzett karszt- és barlangkutató tevékenységünk összefoglalását tanulmányozhatják az alábbiakban.

Kutatótársaim és kutatásvezető társaim nevében megköszönve 2017. évi folyamatos támogatásukat, kívánunk további munkájukhoz eredményekben gazdag 2018. évet.

Tatabánya 2018. február. 15.

Polacsek Zsolt és Ba Julianna kutatásvezetők

TARTALOMJEGYZÉK

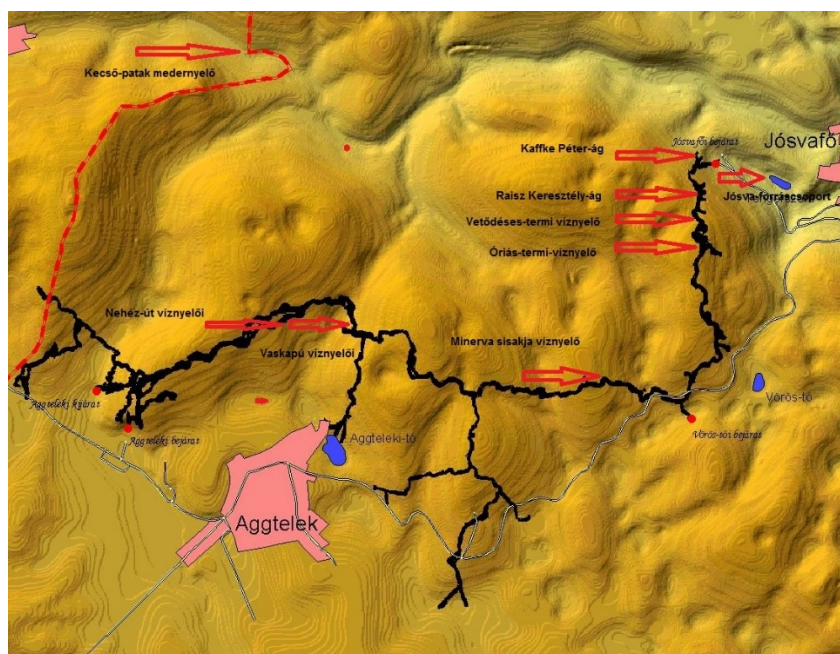
TARTALOMJEGYZÉK	1
BEVEZETŐ	3
TARTALOMJEGYZÉK	4
KUTATÁSOK AZ AGGTELEKI NEMZETI PARK TERÜLETÉN	6
BARADLA JÓSVAFŐI SZAKASZ BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS	6
1. ÓRIÁS-TERMI VÍZNYELŐ:	8
2. MEGFAGYOTT-VÍZESÉS VÍZNYELŐ:	8
4. VETŐDÉSES-TERMI VÍZNYELŐ:	10
5. RAISZ KERESZTÉLY-ÁG:	11
6. JÓSVAFŐI LABIRINTUS, ...	11
1. SZ. MELLÉKLET	24
2. SZ. MELLÉKLET	30
3. SZ. MELLÉKLET	34
A BARADLA-TETŐI ZSOMBOLY 2014-2017 BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓ JELENTÉS	35
A CSODABOGYÓS-BARLANG 2017. ÉVI KUTATÁSÁRÓL BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS	38
A BAJÓTI ÖREG-KŐ BARLANGJAINAK 2016-2017 ÉVI KUTATÁSÁRÓL BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓ JELENTÉS	41
A LENGYEL-BARLANG, ÉS A KÖRNYEZETÉBEN NYÍLÓ LENGYEL-SZAKADÉK ÉS A MÁRCIUS-BARLANG 2017. ÉVI KUTATÁSÁRÓL BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS	45
A GERECEI TÁJVÉDELMI KÖRZET TERÜLETÉN EMELKEDŐ ÖREG KOVÁCS-HEGYI BARLANGOK 2017. ÉVI KUTATÁSÁRÓL BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS	52
DENEVÉR MONITORING A GERECE ÉS VÉRTES-HEGYSÉG TERÜLETÉN BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓ JELENTÉS	57
ÉLETKÉPEK 2017 (NO COMMENT)	64
1 BEVEZETÉS	69
2 BARLANGKUTATÁS VÉRTESSOMLÓ TÉRSÉGÉBEN	69
2.1 A VÉRTESSOMLÓI /SLAGOSMACSKA/-BARLANG	70
2.2 VÉRTESSOMLÓI 2. SZ. BARLANG:	74
2.3 VÉRTESSOMLÓI 3. SZ. BARLANG:	75
2.4 VÉRTESSOMLÓI 4. SZ. BARLANG:	76
2.5 VÉRTESSOMLÓI 5. SZ. BARLANG:	77
2.6 VÉRTESSOMLÓI 6. SZ. BARLANG:	78
3 FELTÁRÓ BARLANGKUTATÁS A VÉRTES-HEGYSÉG DÉLI RÉSZÉN 2000-2015 KÖZTI IDŐSZAKBAN	80
3.1 A TERÜLET BARLANGJAINAK ISMERTETÉSE:	81

3.1.1	DŐLT-KÚTI-VÍZNYELŐBARLANG:	81
3.1.2	HAMAR-BARLANG	83
3.1.3	SZAKÁLL-NYILADÉKI-BARLANG	84
3.1.4	SÁRKÁNYLIK-ZSOMBOLY:	85
3.1.5	SÁRKÁNYLIK MELLETTI PRÓBABONTÁS:	87
3.1.6	FÖRTÉSI-TÖBÖR PRÓBABONTÁS	87
4	KUTATÓMUNKA GÁNT TÉRSÉGÉBEN	88
4.1	AZ ÚJFELTÁRÁS BÁNYAGÖDÖR BARLANGJAI	89
4.1.1	PARKOLÓI-BARLANG	90
4.1.2	PARKOLÓI 2. SZ. BARLANG	91
4.1.3	HAMVAS-BARLANG	91
4.1.4	HASADÉK-BARLANG	92
4.1.5	HUZATOS-BARLANG	92
4.1.6	SASFÉSZEK-BARLANG	93
4.1.7	RAMATY-ODU	93
4.1.8	BEOMLOTT-BARLANG	94
4.1.9	VASKOBÁK-BARLANG	96
4.1.10	ÚJFELTÁRÁSI-VÍZNYELŐ	96
4.2	A HARASZTOSI BÁNYAGÖDÖR BARLANGJAI	96
4.2.1	KÍGYÓS-BARLANG	96
4.2.2	BÜDÖS-BARLANG	97
4.2.3	POROS-BARLANG	99
4.3	A MELEGESI- BÁNYAGÖDÖR	99
4.3.1	MELEGESI-BESZAKADÁS	99
4.3.2	MELEGESI FELSŐ-BARLANG	100
4.3.3	AZ ANGER-RÉTI BÁNYAGÖDÖR	100
4.3.4	BÁNYATELEPI-VÍZNYELŐ	100
4.4	EGYÉB BARLANGOK GÁNT TÉRSÉGÉBEN	101
4.4.1	NÉHÁNY SZÓ A CSÁKVÁRI-BARLANGRÓL	101
4.4.2	ÉS NÉHÁNY GONDOLAT A GÁNTI-BARLANGRÓL IS	102
4.5	BARLANGKUTATÓ MUNKA A VÉRTES EGYÉB TERÜLETEIN	103
4.5.1	VÁRGESZTES TÉRSÉGE	103
4.5.2	KAPBEREK TÉRSÉGE	104
4.6	AJÁNLOTT IRODALOM ÉS EGYÉB ADATOK JEGYZÉKE:	107

KUTATÁSOK AZ AGGTELEKI NEMZETI PARK TERÜLETÉN

BARADLA JÓSVAFŐI SZAKASZ

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

Kutatási helyszínek a Baradlaban

A KUTATÁSI ENGEDÉLY SZÁMA: BO/16/8316-5/2016

KUTATÁSVEZETŐK: Polacsek Zsolt, Ba Julianna

A MUNKÁLATOKBAN RÉSZT VETTEK: **Ba Julianna, Balázs Mátyás, Debreczeni Edit, Farkas Andrea, Mihalik Zoltán, Foki Károly, Gránitz Laura, Polacsek Zsolt, Püspöki Györgyi, Váradi András.**

KÜLÖN KÖSZÖNET: Gruber Péternek!

FOTÓK : Berentés Ágnes, Ba Julianna, Lenkey Péter és Mihalik Zoltán

ELŐZMÉNYEK:

A Baradla-Domica barlangrendszer kutatásával eleink nyomdokán, a 2016. évi jelentésben leírt gondolatok alapján kezdtünk foglalkozni. Az utóbbi közel egy évszázad eredményeire támaszkodva a Jósvafői-szakaszt tartottam a legalkalmasabbnak a kutató munka megkezdésére. Elsősorban Kaffka Péter, Kessler Hubert, Jaskó Sándor, Jakucs László, Szenthe Pista és Szilágy Frici kutatásait véve alapul, Végh Zsolt és Stieber Jóska klimatológiai kutatásait, méréseit felhasználva az alábbi következtetésre jutottam:

A barlangrendszer alatt számos alkalommal kimutatott alsó-barlangok a barlang felől feltételezhetően a Jósvafői-szakaszból közelíthetők meg legjobban, talán legkönnyebben. Az ún. Hosszú-Alsó-barlang jártai a jelenleg ismert Fő-ág alatt, itt már olyan méretűek lehetnek, amelyek ember számára is járhatóak.

Kissé riasztóan hatottak ránk Jakucs László által leírt szűk víznyelő torkok történetei (Mégfagyott-vízésés-nyelő), Szenthe Pista rettenetes omladéka (Óriás-termi-nyelő), a sártengerré váló Vetődéses-termi-nyelő, valamint a Jósvafői-labirintus szűk hasadécai, mégis az itteni kutatás lett a cél. Meg kell jegyezni, hogy a hasonlóan perspektívikus Baradla-tetői kutatást is szüneteltettük 2017 évben, éppen a Jósvafői-szakaszban folyó kutatás miatt. 2016 évi jelentésünk jól példázza azt, hogy az az év még csak a puhatólózás jegyében telt, az igazi célratörő kutatás szinte el sem kezdődött még. 2016 év végi kutatótáborunk során azonban már pontosan kirajzolódott a csapásmérés helye, s csak remélni tudtuk, hogy munkánkat siker fogja koronázni.

1. ábra Árvíz a Sárkányfejnél 2017. május 07. (Ba Julianna)

A BARADLA-BARLANG JÓSVAFŐI-SZAKASZÁNAK 2017. ÉVI KUTATÁSA:**1. ÓRIÁS-TERMI VÍZNYELŐ:**

Az ismert járatok valós hossza ezen a helyen 250-300 m hosszra tehető. A barlangszakasz megismerésének alapfeltétele a járatok felmérése és a nyelő torok után kb. 30 méterre levő omladék stabilizálása, mely feladat 2017-ben meghaladta erőnket.

2. ábra Árvíz az Óriás-termi-víznyelőnél 2017. május 07. (fotó: Ba Julianna)

2. MEGFAGYOTT-VÍZESÉS VÍZNYELŐ:

A 2016-os év jelentésében ecsetelt kedvezőtlen körülmények miatt ezen a ponton (pontokon) munkát nem végeztünk.

3. BOKASZORÍTÓS-VÍZNYELŐ:

A Bokaszorítós-nyelőben tervezett munkát a Jósvafői-szakasz és a Rövid-Alsó-barlang közti összefüggés igazolásának lehetősége indokolja. 1982-ben alsó járatok leszivattyúzása közben, a 10-es szifon megnyílását követően ezen a helyen óriási légmozgás támadt, mely egyértelműsíti a két járat összefüggését. A Bokaszorítós-nyelő a Fő-ág járda szintjétől -14 méteres mélységig járható, így innen a vizes járatok még kb. 25 méterrel lejjebb várhatóak. 2016. évben két alkalommal dolgoztunk a nyelő szűk jártainak felbővítésén, illetve a kitermelt anyag útvonalának

optimalizálása érdekében. A korábbi leírások sorait olvasva felmerült annak a lehetősége, hogy a Bokaszoritós-víznyelő és a Rövid-Alsó-barlang kapcsolatát vízfestéssel igazoljuk. Ezt a hidrológiai összefüggést korábban ilyen módon még nem vizsgálták. 2017. június 30-án 10

4. ábra A Bokaszoritós népszerű bejárata (fotó: Berentés Ágnes)

órákor a nyelő járat mélypontján (kb. 250 m tszf.) 2 liter 40 %-os töménységű fluoreszcein oldatot eresztettünk a barlangjáratba. Az oldat hígítását és lemosását a Fő-ágból ide vezetett tömlőn át oldottuk meg, melyen keresztül 4 órán át összesen kb. 10 m³ vizet jutattunk a járatba. A várakozással ellentétben a vízfestés **eredménytelen** lett, legalább is szemmel látható elszíneződés ne jelentkezett a Jósva-forráscsoportban.

Mi lehetett ennek az oka? Hosszas tűnődés után arra a következtetésre jutottunk, hogy a Rövid-Alsó-barlang víztere sokkal nagyobb lehet annál, hogy 2 liter fluoreszcein azt olyan mértékben megfesse, hogy az makroszkopósan észlelhető lehetne. Mivel az adott időszakban a Táró-forráson csak néhány l/perc víz csordogált, a festék a barlangban „ragadt” és nagyon lassan hígulva távozott onnan. A vízfestést célszerű lenne megkísérelni egy olyan időszakban, amikor a forrás szájánál jelentősebb hozam észlelhető. A nagy vízterek és vízmennyiség miatt célszerű lenne a festőanyag mennyiségét is növelni. A vízfestés résztvevői Ba Julianna, Gruber Péter és Polacsek Zolt voltak.

4. VETŐDÉSES-TERMI VÍZNYELŐ:

Ezt az ágat Jaskó Sándor és Kessler Hubert is igen perspektívikusnak ítélte már a 30-as években. Az elképzelés még érdekesebbé vált azt követően, hogy az 50-es évektől ezt a helyet a Hosszú-Alsó-barlanggal hozták összefüggésbe. Kutatómunkánk során az itt megismert járatok hossza már 2016-ban is meghaladta a 150 métert, 2017 végéig pedig **elérte a 180 métert**.

A munkálatok ezen a helyen 7 alkalommal folytak. A mélyponti akna mélyítési munkálatai eleinte egy szűk hasadékban, később egy jóval tágasabb finom szemű homokkal kitöltött aknában folytatódtak, folyamatosan lefelé haladva. 2017. december 31-én a Vetődéses-termi víznyelő járatainak legmélyebb pontja 231 m tszf magasságban (már 33 méterrel a járdaszint alatt), véleményem szerint 3-5 méterrel a Hosszú-Alsó-barlang járatai felett helyezkedett el. Annak ellenére, hogy a teljes szelvényt homok tölti ki, enyhe légmozgás észlelhető. **Nagyon közel vagyunk...**

5. ábra Bontás a Vetődéses-termi-víznyelő mélypontján. A kutatóakna december 31-re elérte a 231 m tszf.-ot.

5. RAISZ KERESZTÉLY-ÁG:

Ezen a helyen 2017. évben munka nem folyt.

6. ábra A Raisz-ág végponti terme. (fotó: Ba Julianna)

6. JÓSVAFŐI LABIRINTUS,

AVAGY ÖRDÖGLYUK ESETLEG KAFFKA-LABIRINTUS, ÚJABBAN KAFFKA PÉTER-ÁG

A 2017. évben az ország különböző területein található kutatási helyeink közül erre a pontra összpontosítottuk energiánk nagy részét. A barlang végét jelző omlás gigászi sziklatömbjei közül folyamatosan feláramló levegőt vizsgálva néhány éve Stieber Jóska megállapította, hogy ez a folyamatosan felszálló, relatíve meleg, páradús és szén-dioxid tartalmú levegő az alsó, még ismeretlen Hosszú-Alsó-barlangból származik. A Labirintus tágasabb, mélyebb fekvésű ágának legtávolabbi pontján mélyített kutatóaknánk 2016. végére elérte a 3 méteres mélységet, 2017 első felében is itt folytattuk a bontást.

A bontásról: A munkálatok eleinte egy 10 cm széles lejtős hasadék felbővítését jelentették. Ezt kezdetben ketten (Ba Juli és Polacsek Zsolt, az értelmi szerzők) végeztük, de ahogy egyre lejjebb haladtunk, egyre nehezebb lett a törmelék kitermelése, hiszen a depótól is egyre messzebb kerültünk. 2016 végén, az addig minimalista létszám további lelkes, csapásmérő erővel erősödött (Mihalik Zoltán, Farkas Andrea, Balázs Mátyás, Foki Károly), sőt februártól még újabb erősítésként Debreczeni Edit, Gránitz Laura és Váradi András is becsatlakozott a munkálatokba. A bontás ekkor már szinte kizárólag függőlegesen haladt, a kitermelt anyagot két egymást követő dróthuzal pályán juttattuk a depóra. A járat nem igazán bővült, sőt 2016 december végén a hasadék teljesen összezárult. Igaz, némi huzat mindig érzékelhető volt. Mai korunkban azonban, ahol a földrengés megelőzés birkavesével is lehetséges (lásd. Gyaloggalopp), a járattágítás sem lehetetlen.

A szűk hasadékfalakba 14-mm-es lyukakat fúrva (a villamos energia a Baradla elektromos rendszeréből származott – **Köszí, Nemzeti Park, köszí, Péter!**), a PTR módszert használva (Pista-féle tölgyfaékes repesztés) jutottunk egyre mélyebbre. Ezt a módszert a bontás 25 napján összesen 67-szer alkalmaztuk. A falról lerepedt, időnként brutális méretű kőzetblokkokat a szokásos hilti-patronos módszerrel dolgoztuk fel, csalamádévá.

7. ábra Bontás a Jósvafői-labirintusban. A mai modern világban az összezáruló hasadék sem akadály....(Ba julianna)

A kutatómunka időszakában, ismert barlangászok közül többen is meglátogatták a munkahelyet, és kissé kétkedve szemlélődtek a bontásnál. Nem csoda! A napi átlagos előrejutás alig 50 cm volt, ami alapján később kiszámolható-és mérhető volt –hogó összesen 12-13 méter hosszban történt a sikeres tágitás.

A bejutás:

A bontási munkálatok 2017. április közepére kerültek olyan stádiumba, hogy egy kitekeredett helyzetbe fekvő namíbiai gumινό ügyességével bíró (már ami a hajlékonyságot illeti) barlangász egy nagyobbacska hasadékba be tudott pislogni. Ekkorra már a kezdeti 254 m tszf. magasságról kb. 242 m tszf magassáig vájtuk le magunkat. **Május 6-án** a teljes, korábban felsorolt létszámú lelkes kis csapatot összevárva, már sejtettük, hogy most valami egészen újat fogunk találni! És így is lett.....

Az új barlangrész bejárása:

Némi szűkület tágitás után a társaság speciális fejlesztésű namíb-etióp csirke testű hölgytagjait követve egyre erőszakosabban préseltük be magunkat a már járható hasadék tetejébe.

8. ábra Bejutás az Új-szakaszba. Nem tág...hanem szűk...(Ba Julianna)

Innen lemászva meghallhattuk, amiért ennyit dolgoztunk! Kissé távolabb víz morajlott! Szűkebb hasadékokon át egyre mélyebbre mászva 229 tszf. magasságban értük el a patakot. Első ránézésre is nagyon sok víz folyt itt! Jobbra és balra is járatok indultak, melyek aznap bejárt hosszát alsó hangon is **200-250 méterre** becsültük. A patakmederben lefelé haladva viszonylag gyorsan elértük azt a pontot ahol a víz a leszakadt sziklák között eltűnik, a vízzel szemben haladva azonban újabb járatok tárultak fel, melyek végül egy szifon-szerű helyen végződtek. Az elkövetkező időszakban mind a víz belépési pontján, mint eltűnési pontján további járatok tárultak fel, de egy emeleti járatot is sikerült feltárni időközben. A víz eltűnésének helyén 2017. július 15-én néhány órás bontással további járatok tárultak fel, kb.50 méter hosszban. Ezek a járatok részben a vízen, részben az az feletti kaotikus omladékban alakultak ki. 2017 végéig a vízszinti bontásban 3 napot dolgozva újabb 6-8 méteres előrejutás történt.

Ezek a járatok, sajnos a Jósvafői-labirintus alá visszaérve életveszélyesen omladékosak, így kutatásuk nagyon nagy körültekintést igényel. A víz belépési pontján augusztus 28-án Ba Julianna szabadtüdős merüléssel átjutott a szifon-szerű, valójában omladék tömbök által képzett víz alatti szakaszon, ahol újabb kb. 20 méter járat tárult fel. A szűk és omladékos hasadékokban első szemlélődésre könnyed, tovább jutási pontot nem találtunk. További feltárás gyanánt a patak felett található felső szintet is bejártuk, melynek hossza 30-40 méternek bizonyult. Érdekessége, hogy itt már az első bejáráskor egy zsebizzót találtunk, mely gyaníthatóan a felettünk látható hasadékból esett le korábban. Ez a rejtély felkeltette érdeklődésünket, így a Jósvafői-labirintus Felső-ágában kerestük, és meg is találtuk a zsebizzó anyatestét, egy több évtizedes zseblámpa romjait. Később, ezen a helyen levilágítva tőlünk **1 méterre** megláthattuk az Új-járatszakaszban szemlélődő kutató társainkat. Végh Zsoltinak, a Baradla csoport ismert

kutatójának megmutatva a helyet, csak annyit mondott: „most nem tudom sírjak e, vagy nevessek-e”. Én az utóbbit javasoltam, hiszen megtaláltuk a Hosszú-Alsó-barlang vizes járatait! De **tényleg megtaláltuk?**

9. ábra A patakos ágban. 2017. július. (Berentés Ágnes)

Barlangföldtani megfigyelések:

A 2017. évben feltárult barlangszakasz, a középső triász anizuszi emeletének alsó szakaszában, a Guttensteini Formáció mészmárgájában, illetve mészkövében alakult ki. A barlang Jósvafői-szakaszát magába foglaló kőzet laminites mészkövének típus feltárása a Vetődéses-teremnél tanulmányozható. A kőzet pontos kormeghatározása a benne található foraminifera fauna szegényessége miatt nem lehetséges. Az Új-szakaszokból a Guttensteini-sorozatra jellemző cukorszövetű dolomit hiányzik, viszont a bontás kezdeti pontjától (253 m tszf.) lefelé haladva kb. 248 méterig a Guttensteini Formáció kőzeteire jellemző sötét szürke színű kőzetek helyett világosabb árnyalatú, állagra és anyagösszetételre márgásabb kőzetben halad a hasadék. 248 m tszf. alatt a kőzet egyre állékonyabbá, ridegebbé válik, színe is határozottan szürkébb árnyalatúvá válik. Ez már feltételezhetően tipikus kalcit erekkel átjárt Guttensteini Mészkő. Ennek közelebbi mikroszkópos tanulmányozásával sem sikerült egyelőre a kőzetanyagban meghatározható foraminiferákra lelteni. A környezet földtani irodamában szereplő Színi Márta

Formáció az új járatokban nem jelenik meg. Érdekes, igazolásra váró feltételezés lehet az a tézis, miszerint a Guttensteini Formáció fekéjében található márga jelenléte okozza a frissen feltárt járatok igen érdekes keresztmetszetét. Elképzelhető, hogy a márga rétegek tetején futó víztömeg nem mélyíti, hanem szélesíti a járatokat, és ezáltal alakul ki a jellemzően széles, de lapos keresztmetszet. A 2017. május 06.-án, illetve az azt követő időszakban feltáruló járatok kialakulásának jó néhány kérdése még tisztázatlan. Amit már az első bejárásuk után megállapíthattunk, hogy a patakos járat egy határozott tektonikus vonal mentén jött létre, ez a tektonikus irányítottság azonban nem egyezik egyetlen korábban ismert törésiránnyal sem. A patakos járat egy kb. 140-320 fokos irányítottságú törésen jött létre. Az ebből meredeken felfelé tartó, a Jósvalói-labirintus Felső-ágával összekötő hasadék 170-350 fokos irányú. Mindkét törés dőlése közel 90 fokos. A vízszinti járatokra a jelentős vízmozgás erodáló, de még inkább a korrózió következtében azonban mégsem a magas hasadék jelleg a jellemző, hanem a nem túlzottan magas 1-2 méter magasságú, de akár 4-5 méter szelességet is elérő ovális forma. A falakon elsősorban korróziós mikro és makro formák tanulmányozhatóak, de az áramlási mélyedések sem ritkák. A járattal a patakmederben csaknem mindenütt szálkőzet. A jelenlegi patakos szint felett, (mely feltételezhetően az erózió bázis, itt 229 m tszf.) 1-2 méterrel, egy korábbi, a patak által már elhagyott eróziós járatszint romjai is felfedezhetőek. A járatokat a nagy vízmennyiség romboló és korrodáló hatásának következtében az omladék uralja.

A vizes szakaszban a nagymennyiségű, sebes sodrású víz hordalékot alig rak le. A járatok több szegletében mégis sikerült 1 mm-nél kisebb szemcséjű homokot gyűjteni, viszont kavicsanyag alig-alig fedezhető fel ebben a zónában. Mind a kavicsból, mind a homokból mintavételezés történt, ezeket a minták már tudomásom szerint eljutottak Gál Lajos kollégához, a barlangrendszer lelkes tudórához.

Karszthidrológiai elgondolások:

A Baradla-Domica-rendszer elképesztő méretű hidrológiai komplexumának megismeréséhez, sikeres feltárásunk nyomán egy lépéssel ismét közelebb kerülhetünk. A barlangjáratokban áramló egészen jelentős mennyiségű víz eredete, és egyáltalán annak a kérdése, hogy ez a szakasz a Hosszú-Alsó-barlang része e, nagyon izgalmas kérdéseket vet fel. A korábban vízfestésekkel kimutatott Hosszú-Alsó-barlang (mely a Domica felől érkezve felveszi a Bába-lyuk, és a barlangi víznyelők – Dancza, Nehéz-út, Vaskapu, Minerva és Négerkunyhó nyelői) vize az eddigi elképzelések szerint nem igazán ezen a nyomvonalon kellene, hogy haladjon. Azonnal felvetődik a kérdés: **vajon nem egy harmadik, eddig még nem is sejtett alsó barlangba jutottunk be május 06-án?**

Fiatalon elhunyt, méltán legendás kutatótársunk Szilágyi Frici egyik (végül is nem) félre sikerült vízfestése azt mutatja, hogy a Kecő-patak megfestése (ahová Frici egy rossz pillanatában, a fluoreszcenccel együtt beroskadt) összefüggést mutatott a Jósvalói-forráscsoport Medence és Csőforrásával. Lehet, hogy a Kecő-patak államhatárnál található medernyelője az Új-szakasz vízének forrása? (ez a feltevés nem újszerű, nem tőlem származik, erről olvashatunk Sásdi és Gyuricza idevágó korábbi publikációjában is). Hogyan tudnánk igazolni e tézist? Gruber kollégával összeülve az alábbi programtervet eszeltük ki:

1. Vízfestés: Az Új-szakaszban, az Új-szakasz és a Medence-forrás összefüggését igazolandó.

2. Vízfestés: A Kecő-patak medernyelőjének festése a medernyelő és az Új-szakasz kapcsolatát igazolandó.
3. Vízfestés: A barlang valamelyik nagy kapacitású víznyelőjének festése annak működésekor, a Fő-ág alsó barlangi nyelők és az Új-szakasz kapcsolatát igazolandó.

Mindhárom vízfestést úgy kell elvégezni, hogy a korábban megismert H.A.B. (a Jakucs-féle a Jósva-forrás felett nyíló Hosszú-Alsó-barlang) vizét is meg kell figyelni!

A fenti felsorolás alapján 2017. évben a megfelelő időjárási viszonyok kivárásával az alábbi sikeres vízfestéseket végeztük el:

1. Vízfestés: 2017. május 27. 10 óra

Az Új-szakasz vízébe adagolt 1.5 liter, 40%-os hígítású fluoreszcein oldat 55 perc elteltével, nagy töménységben megjelent a H.A.B. vízében. Légvonalbeli távolság: kb. 300 méter, elméleti átfolyási sebesség: 300 m/óra (rendkívül gyors). Új-szakasz vízhozam: kb.20 m³/perc.

A megfestett víz 1 óra 15 perc elteltével, nagy töménységben megjelent a Medence-forrásban, és 1 óra 30 perc elteltével megjelent a Cső-forrásban is. Átfolyási sebesség továbbra is 300 m/óra körüli. A Medence-forrás hozama ekkor kb. 25 m³/perc volt. A festett víz kb. 3 óra elteltével ürült le a barlangból.

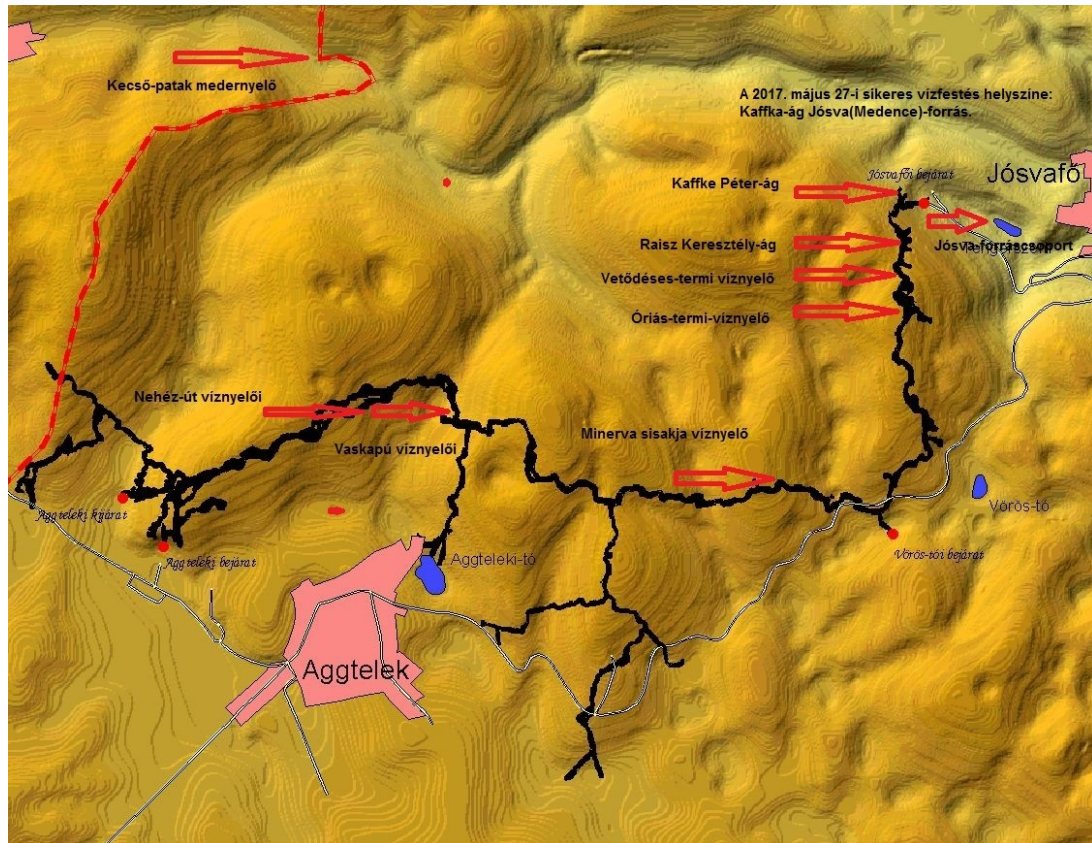

10. ábra Sikeres vízfestés. Az Új-szakasz és a Medence-forrás közti hidrológiai kapcsolat igazolása (Ba Julianna)

Megállapítás és következtetés: **Az Új-szakasz és a Medence-forrás hidrológiai kapcsolata igazolást nyert.** A barlangban folyó víz előtt, a gyors átfolyást alapul véve szinte semmilyen jelentős akadály nincs. Sem nagyobb víztér, sem freatikus könyök, omladékhegy, szifon nem valószínűsíthető a forrás és az Új-szakasz közti, még ismeretlen barlangjáratokban. És ez

nagyon érdekes lehet a H.A.B. további kutatásának szempontjából is! Véleményem szerint ugyanis, a H.A.B. szifonjának kutatása most új színben sejjik fel, hiszen a vízfestés azt sejteti, hogy az Új-szakasz és a H.A.B. között sincs a víz útjában jelentős akadály.

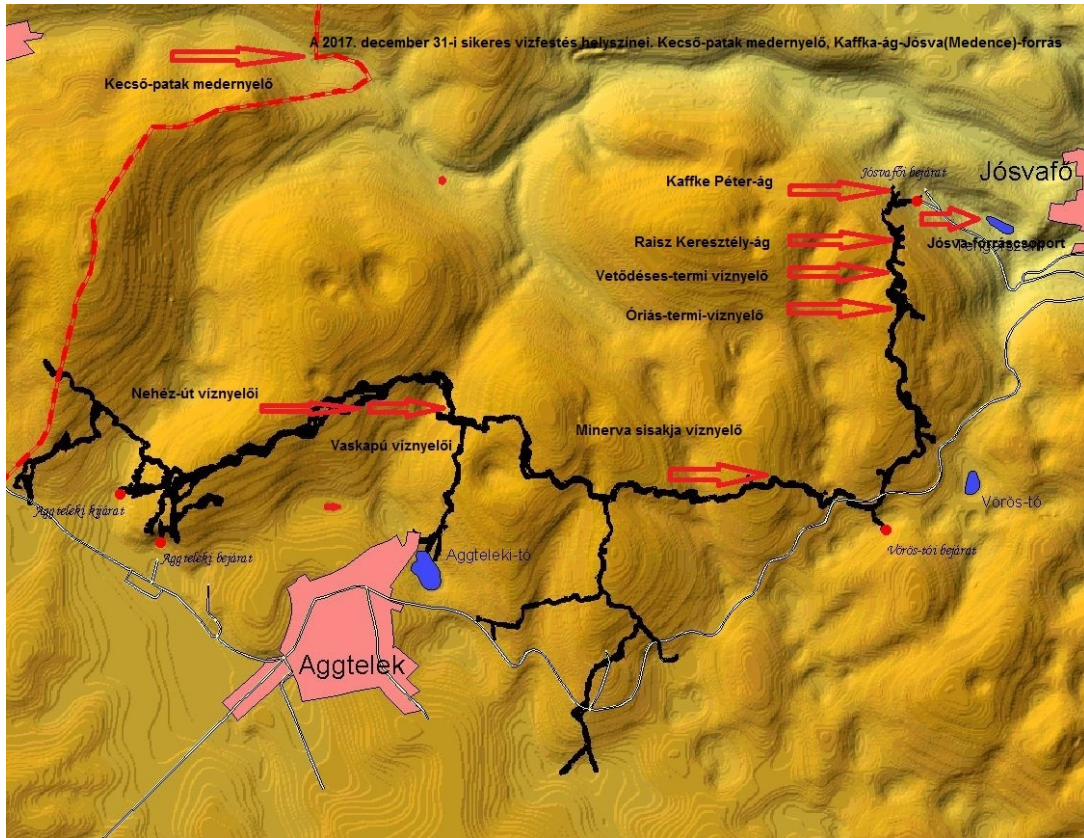
11. ábra A május 27-i vízfestés helyszíne.

2. Vízfestés: 2017. december 31. 17 óra

A Kecő-patak vizébe a Szlovák oldalon, az államhatártól 20 méternyire, 10 liter 40 %-os fluoreszcint adagoltunk. A patak vízhozama kb. 10 m³/perc lehetett (becsült adat). A megfestett víz 2018. január 04.én jelent meg a Medence-forrásban. A kissé túlméretezett festékmennyiségnek köszönhetően a víz január 08-ig zöld maradt, így lehetőség nyílt január 06-án, a H.A.B. és az Új-szakasz vizének megfigyelésére is. A víz mindkét helyen (20m³/perc hozam mellett) kimondottan zöld volt, tehát **a Kecő-medernyelő és az Új-szakasz hidrológiai kapcsolata is igazolást nyert.** Mivel a nyelő és a forrás távolsága 2500 méter, az átfolyás elméleti sebessége. 30 m/óra körüli. (érdekes lehet, hogy az első 2100 métert 79 óra, további 400 métert pedig 1 óra alatt teszi meg a víz! (Ez az anomália újabb kérdéseket vet fel.)

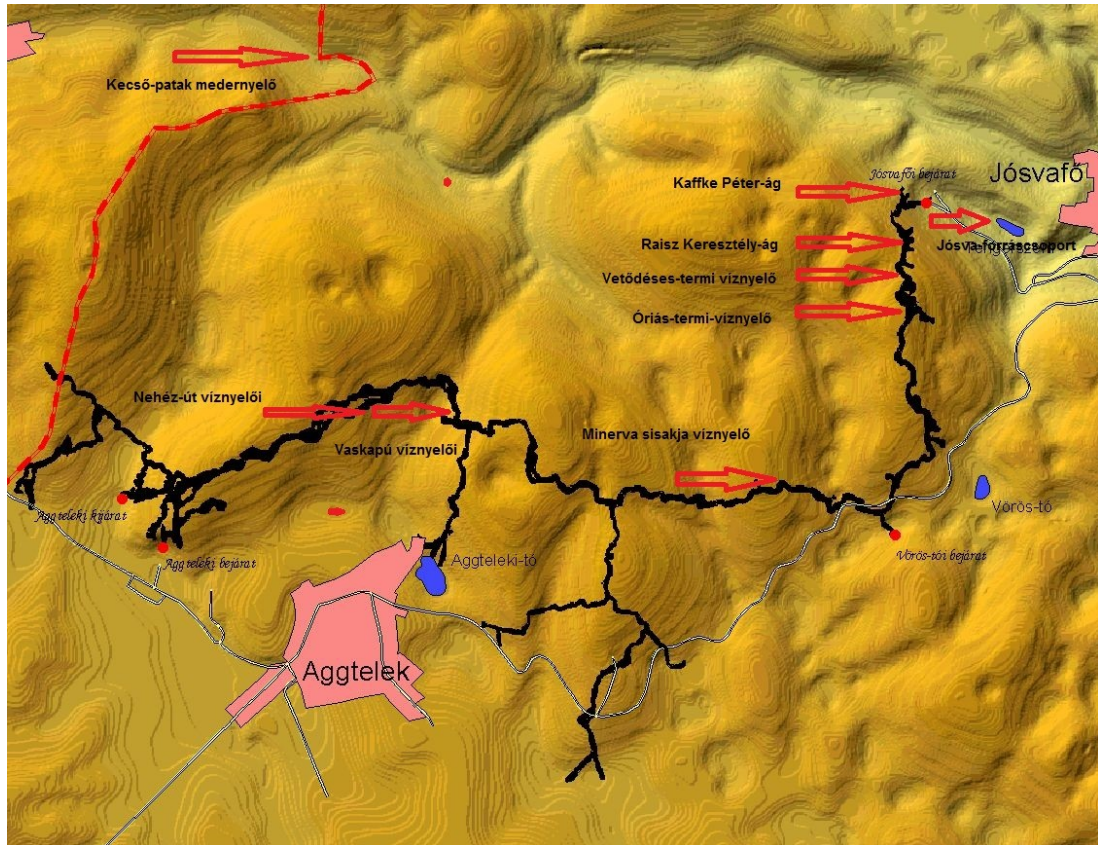
12. ábra Újabb sikeres festés! A Kecső-patak medernyelő és az Új-szakasz hidrológiai kapcsolatának igazolása. A 2018. január 06-án készült kép jól mutatja a patak vízének egyértelmű elszíneződését és a jelentős kb. 20 m³/perc vízmennyiséget is..(Lenkey Péter)

13. ábra A december 31-i vízfestés térképen.

Mi a tétje a 3. 2017. december 31-ig még nem megvalósult vízfestésnek:

- Abban az esetben, ha a Domicai-Bába-lyuki alsó barlang vize, annak festését követően megjelenik az Új-szakaszban, akkor a két alsó barlang az Új-szakasz bejövő vize előtt találkozik. Ebben az esetben az új barlangszakasz is szerves része a korábban kimutatott Hosszú-Alsó-barlangnak. Az Új-szakasz vizével szembe haladva esetleg el lehet érni a két ág találkozását, ahol újabb barlangszakaszok feltárása várható.
- Ha a festett víz az Új-szakaszban nem jelenik meg, de megjelenik a H.A.B.-ban, akkor a kecsői elnyelődő víz és a Domicai és Bába-lyuki alsó barlangi víz lejjebb, a forrászónában találkozik. Ebben az esetben az Új-szakasz elmenő vizét követve, esetleg el lehetne jutni a járatok találkozásáig, és optimális esetben a vízen felfelé haladva el lehetne indulni az alsó járatokon „Aggtelek” felé.

14. ábra És még egy, egyelőre meg nem valósult, de tervezett festés (Vaskapu vagy, Nehéz úti nyelők festése)

- Abban az esetben, ha a festett víz sem a H.A.B.-ban, sem az Új-szakaszban nem jelenik meg, a Domicá-Bába-lyuki alsó barlang és az Új-szakasz vize csak a forrás zónájában fut össze, és szinte biztosan egy harmadik alsó barlang felfedezéséről számolhatunk be.

Egyéb megjegyzés:

az új barlangszakaszban áramló víz mennyiségét egy könnyen számítható keresztmetszetű helyen mérjük. A keresztmetszet és a víz sebességének mérésével számíthatunk egy hozzávetőleges mennyiséget. Az eddigi nyári alaphozam 5-7 m³/perc. Május 06-a és 15-a közti árvízi hozam 40 m³/perc. 2017 téli hozamok 10-15 m³/perc közöttiek. Ezek az értékek azt mutatják, hogy a Medence-forrás hozamának kb. 65-75 %-a származik az újonnan megismert járatszszakaszból.

Érdekes tények, adalékok:

A feltárás napján és azt követően a Fő-ágban egy gyors lefolyású, de jelentős árvíz tanúi lehettünk. A Vöröstói-bejárat körül a Fő-ágban 1 méteres víz hömpölygött az Óriás-termi-nyelő felé. (Több száz m³/perc víz) Ugyanekkor az Új- barlangszakaszban (30-40 méterrel mélyebben!!!!) a víz, (bár a később megállapított átlaghoz képest jelentősen megnőtt a hozam), szintje csak 10-20 cm el volt magasabb az átlagosnál. Logikus lett volna ekkorra az alsó járatok vízzel való feltöltődése.... A várt elárasztás, szintjelzőink tanúsága szerint később sem történt meg.

Figyelem! A leírt jelenség csak egy megfigyelésen alapul! Véleményem szerint az alsó barlangok mindegyike ennek ellenére is RENDKIVÜL árvízveszélyes!

15. ábra Árvíz a Vörös-tói ágba 2017. május 07. (Ba Julianna)

Klimatológiai megfigyelések: _____

A 2017. május 06-án feltárt barlangszakaszok klimatológiai vizsgálatára egyelőre nem került sor. Kutatótúránk során az alábbi e témakörbe vágó megfigyeléseket tettük:

- Már a bejutás előtti időszakban is Stieber Jóska által leírt huzattal szembe haladva bontottunk. Ez a huzat nem túl erős, de folyamatos volt, és mind télen mind nyáron alulról felfelé tartott. A külső hőmérséklet és légnyomás változásai a feláramló levegő mennyiségét esetleg befolyásolták, de irányát semmiképpen.
- A vizes járatban, 2017. júliusában 13.6 C fok léghőmérsékletet mértünk. Ez jól összeegyeztethető a patakban folyó víz 13.4 C fokos hőmérsékletével. A viszonylag magas hőmérséklet nem meglepő, hiszen közismert tény, hogy a Medence-forrás vizének hőmérséklete is 12-13.5 C fok között ingadozik. Érdekes, még igazolásra váró gondolat az is, hogy a Kecsoi-medernyelő és a forrás közti szakaszon a barlangi patak jelentős mennyiségű langyos (meleg) vizet vesz fel valahonnan. Érdeemes lenne komolyabb, tektonikai vizsgálatokat végezni a Baradla-tömb területén, hiszen a mélykarszt meleg vizének feláramlása valahol itt kell, hogy legyen.
- Az Új-barlangszakaszban történő bontások alkalmával a levegő áramlása sohasem állt meg. Mindkét végponton folyamatos légáramlás érzelhető.
- Korábbi, de még mindig igaznak tűnő megfigyelés az is, hogy a Jósvafői-labirintus és a Fő-ág csatlakozásánál található mély hasadékokból is nagy mennyiségű levegő feláramlás érzelhető. A megismert szakaszok elhelyezkedése alapján ez a hely az Új-szakasz omlásban

eltűnő vízének folytatásaként feltételezhető járatból tör fel. Az itteni feltáró munka várhatóan nehéz és hosszadalmas, ám igen indokolt lehet.

Az Új-barlangszakasz védelme: **A frissen feltárt barlangszakasz a Baradla-Domica barlangrendszer eddig megismert legnagyobb vízbőségű szakasza. Véleményünk szerint ennek megóvása, érintetlenségének fenntartása nagyon fontos feladat.** A 2017. évben a feltárást követően 14 alkalommal jártunk az új barlangszakaszban, minden egyes alkalommal kutatási céllal. A kutató munkában résztvevőkön kívül összesen 6 barlangásznak adódott alkalma a bejutásra. A zavartalan bejárást akadályozandóan, a Nemzeti Parkkal egyeztetve, a Jósvafői-labirintusba egy zárható, rácsos ajtót szereltünk. Ennek fennmaradására az engedélyeztetés megkezdődött. Reméljük a vizes barlangszakasz bioszférája a környezetterhelés alacsony szinten tartásával hosszú időn át fenntartható lesz!

16. ábra A Kaffka-ágat záró ajtó (Ba Julianna)

Térképezési munkák:

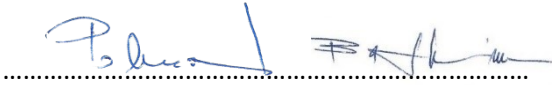
A feltárást követően nem pusztán a frissen feltárt járatok térképezését kezdtük meg, hanem az új szakaszokkal szervesen összefüggő Jósvafői-labirintus járatait is felmértük. A poligon hálózatba minden egyes ponton fix pontokat telepítettünk, s azok egy részét felszámozott plakettal láttuk el. A járatok felmérését követően megállapítható, hogy az addig 100 méter hosszúnak hitt Jósvafői-labirintus összes hossza több, mint 300 méter, és a 2017-ben feltárt járatok összes hossza is 300 méter felett van.

Az Új-járatszakasz elnevezése:

A feltáró munka eredményeként feltároló, nagy jelentőséggel bíró barlangszakaszokat kutató társaságunk csak Re.H.A.B.-nak (Rettenetes vagy Rejtélyes Hosszú-Alsó barlangnak) nevezte el.

Ez az elnevezés a feltárás jelentőségét tekintve nyilván hosszútávon nem tartható, így javasoljuk a megismert járatszakaszokat **Kafka Péterről** elnevezni. Az Ő tevékenységének méltó emléke lehetne ezen névadás, hiszen a Jósvalói- labirintus is az Ő munkássága nyomán tárult fel.

Tatabánya 2018. február 15.

Handwritten signatures in blue ink. The first signature is 'Ba Julianna' and the second is 'Polacsek Zsolt'. Below the signatures is a horizontal dotted line.

Ba Julianna és Polacsek Zsolt kutatásvezetők

1. SZ. MELLÉKLET

A barlang vizes szakaszának feltárását követően már a második bejárásra meghívtuk biológus barátainkat. A bejárás célja a még **érintetlen állapotú fauna vizsgálata** volt. Ennek eredménye az alábbiakban tanulmányozható. (A jelentés a szerzők engedélyével kerül felhasználásra.)

Baradla-Domica-barlangrendszer, Hosszú-Alsó-barlang, 2017.05.26.

dr. Angyal Dorottya és dr. Dányi László

Általános benyomások: Az újonnan felfedezett rész behordott/bemosódott szerves anyagban igen szegény, ennek megfelelően viszonylag kis számban találtunk állatokat, melyek főleg a kis mennyiségben levő denevérguanó-kupacokon tömörültek. A megtalált fajok a barlangrendszerből már ismert, ill. arra jellemző eutroglofil és troglobiont szervezetek.

Az esetleg a pataokban előforduló szervezetek megfigyelésére a víz zavarossága miatt nem volt mód, annak felméréséhez a jövőben hálózásra és palackcsapdák alkalmazására lenne még szükség.

Érdekes a guanó-kupacok jelenléte, ami arra utalhat, hogy a denevérek már a feltárás előtt is, a szűk hasadékokon át is lejárhattak a patakos szintre. Szintén érdekes a falon és a mennyezeten is kitapadva, nagy számban látható apró, magszerű képletek jelenléte is, amikről azonban nem tudjuk micsodák.

Crustacea

(det. Angyal Dorottya & Dányi László)

ISOPODA

Mesoniscus graniger Frivaldszky, 1865 (3. ábra)

1 egyed: Jósvafő, Baradla-Domica-barlangrendszer, Hosszú-Alsó-barlang, a patakos járat közepe táján, guanóról, 2017.05.26. leg. Angyal D. & Dányi L.

Megjegyzés: A barlangrendszer jellemző eutroglofil faja. Az újonnan felfedezett rész patakos járatának középső részén levő néhány elszórt kis denevér-guanó kupacból kettőn figyeltük meg néhány egyedét. A falakon mindenütt jelen van az ürüléke tehát ebben a járatrészben is állandó lehet a jelenléte.

3. ábra: *Mesoniscus graniger* Frivaldszky, 1865

Collembola

(det. Dányi László)

ENTOMOBRYOMORPHA

LEPIDOCYRTIDAE

Pseudosinella aggtelekiensis (Stach, 1929) (1. ábra)

4 egyed: Jósvafő, Baradla-Domica-barlangrendszer, Labirintus/Hosszú-Alsó-barlang, az (új) ajtónál, guanóról
2017.05.26, leg. Dányi L. & Angyal D.

Megjegyzés: Az Aggteleki-Szlovák-karszt bennszülött, troglobiont faja.

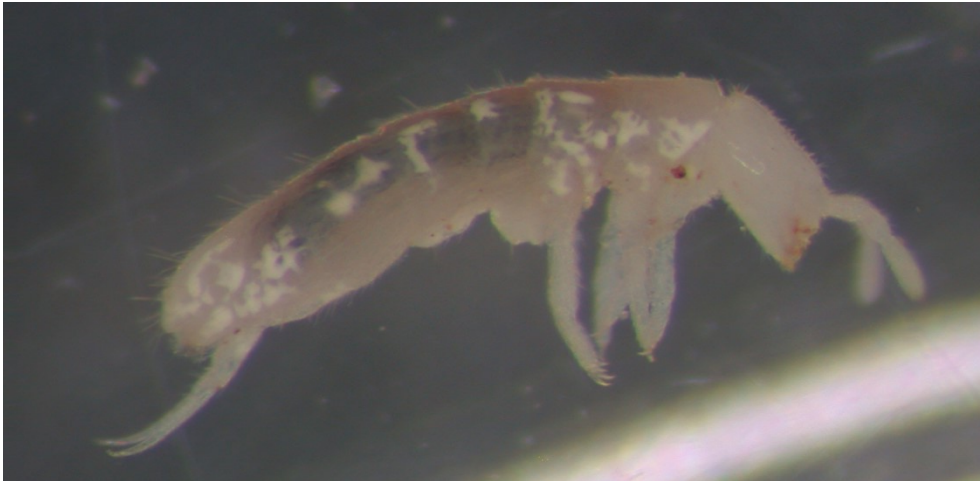
1. ábra: *Pseudosinella aggtelekiensis* (Stach, 1929)

ISOTOMIDAE

Folsomia candida Willem, 1902 (2. ábra)

7 egyed: Jósmafő, Baradla-Domica-barlangrendszer, Hosszú-Alsó-barlang, a patakos járat közepe táján, guanóról, 2017.05.26.leg. Dányi L. & Angyal D.

Megjegyzés: Egész Európában előforduló, eutroglófil faj.

2. ábra: *Folsomia candida* Willem, 1902

ONCOPODURIDAE

Oncopodura crassicornis (Shoebotam, 1911)

1 egyed: Jósvafő, Baradla-Domica-barlangrendszer, Hosszú-Alsó-barlang, a patakos járat elvégződésénél, agyagról, 2017.05.26. leg. Dányi L. & Angyal D.

Megjegyzés: Egész Európában előforduló, eutroglofil faj. Közölt adata még nincs a rendszerből, de a 2014-es interregionális kutatási projekt ("HUSK/1101/221/0180") során szlovák kollégák már jelezték a jelenlétét.

Diptera

(det. Dányi László & Angyal Dorottya)

MYCETOPHILIDAE

Gombaszúnyog lárva (4. ábra)

1 egyed: Jósvafő, Baradla-Domica-barlangrendszer, Hosszú-Alsó-barlang, a patakos járat közepe táján, guanóról, 2017.05.26. leg. Angyal D. & Dányi L.

Megjegyzés: Közelebbit sajnos nem tudunk róla mondani.

4. ábra: Gombaszúnyog lárva

Coleoptera
(det. Dányi László & Angyal Dorottya)

CARABIDAE

Trechus austriacus Dejean, 1831

1 egyed: Jósvafő, Baradla-Domica-barlangrendszer, Hosszú-Alsó-barlang, a patakos járat közepe táján, guanóról, 2017.05.26. leg. Angyal D. & Dányi L.

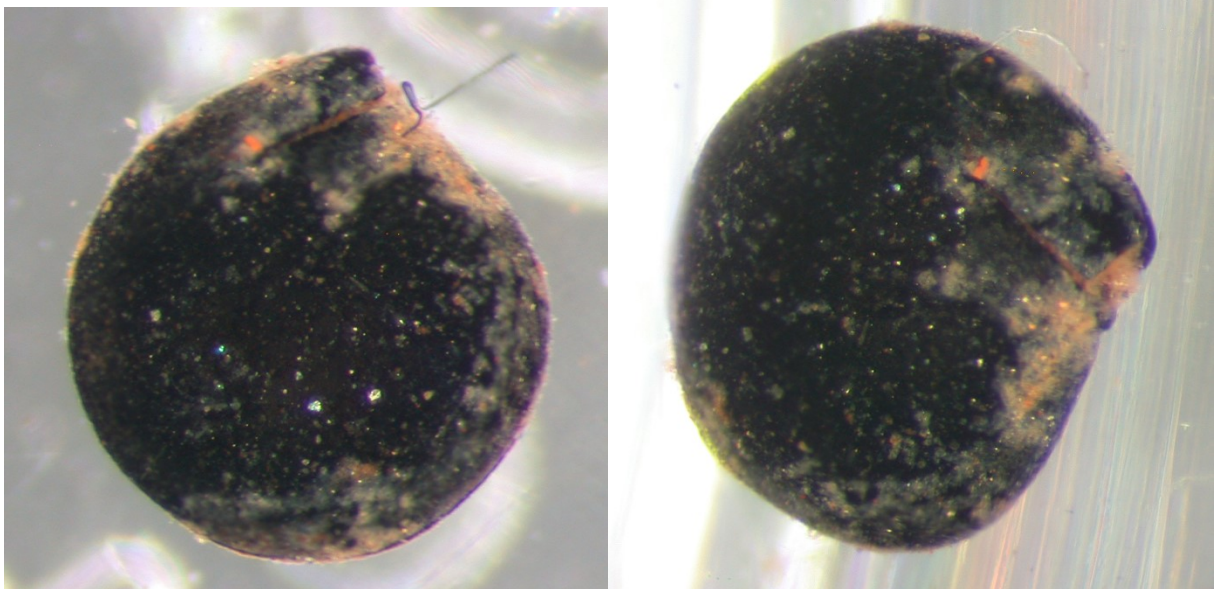
Megjegyzés: A barlangrendszer jellemző eutroglofil faja.

5. ábra: *Trechus austriacus* Dejean, 1831

„VALAMI”

A vizes járat falán és plafonján is találtunk rengeteg, apró (~1,5 mm), fekete „magot” (6. ábra). Agyaggal kitöltött vékony héjaknak bizonyultak, de hogy ténylegesen micsodák, arra nem sikerült még rájönni.

6. ábra: „valami”

Környezeti DNS-vízminták (*Proteus*-hoz)

1. Jósvafő, Baradla-Domica-barlangrendszer, Hosszú-Alsó-barlang a Labirintus alatt, a patakos járat vizének kilépési helye (itt tűnik el), 2017.05.26. leg. Angyal D. & Dányi L.
2. Jósvafő, Baradla-Domica-barlangrendszer, Hosszú-Alsó-barlang a Labirintus alatt, a patakos járat vizének belépési helye (itt jelenik meg), omladék zónában, (a víz kb. 60 cm mély) 2017.05.26. leg. Angyal D. & Dányi L.

dr. Angyal Dorottya és dr. Dányi László

2. SZ. MELLÉKLET

Néhány fotó a 2017.-ben feltárta Kaffka Péter-ágból.

Az alábbi fotókat **Berentés Ágnes** szíveségéből közölhetjük. A feltárást követő időszakban sok fotót készítettünk mi magunk is a barlangszakasz különböző részeiről, de legjobban e fotók adják vissza a járatok valós formáit, méreteit és szépségét.

17. ábra Jellegzetes járat keresztmetszet a patakos ág felett 1-3 méterrel kialakult mára inaktív járatból. (Berentés Ágnes)

18. ábra Lejutás a patakos szintre (Berentés Ágnes)

19. ábra A barlangi patak kis vízkor 2017 július végén. (Berentés Ágnes)

Berentés Ágnes, 2017

20. ábra A szálkőzet járattalpon folyó vizes-ág egyik oldalsó mederszakasza. (Berentés Ágnes)

Berentés Ágnes, 2017

21. ábra A járatokat uraló leszakadt omladéktömbök labirintusában (Berentés Ágnes)

22. ábra A járatokban kis mennyiségű agyag illetve homokos hordalék található. (Berentés Ágnes)

3. SZ MELLÉKLET

A Kaffka Péter-ág poligon alaprajza

A Kaffka Péter-ág poligon metszete

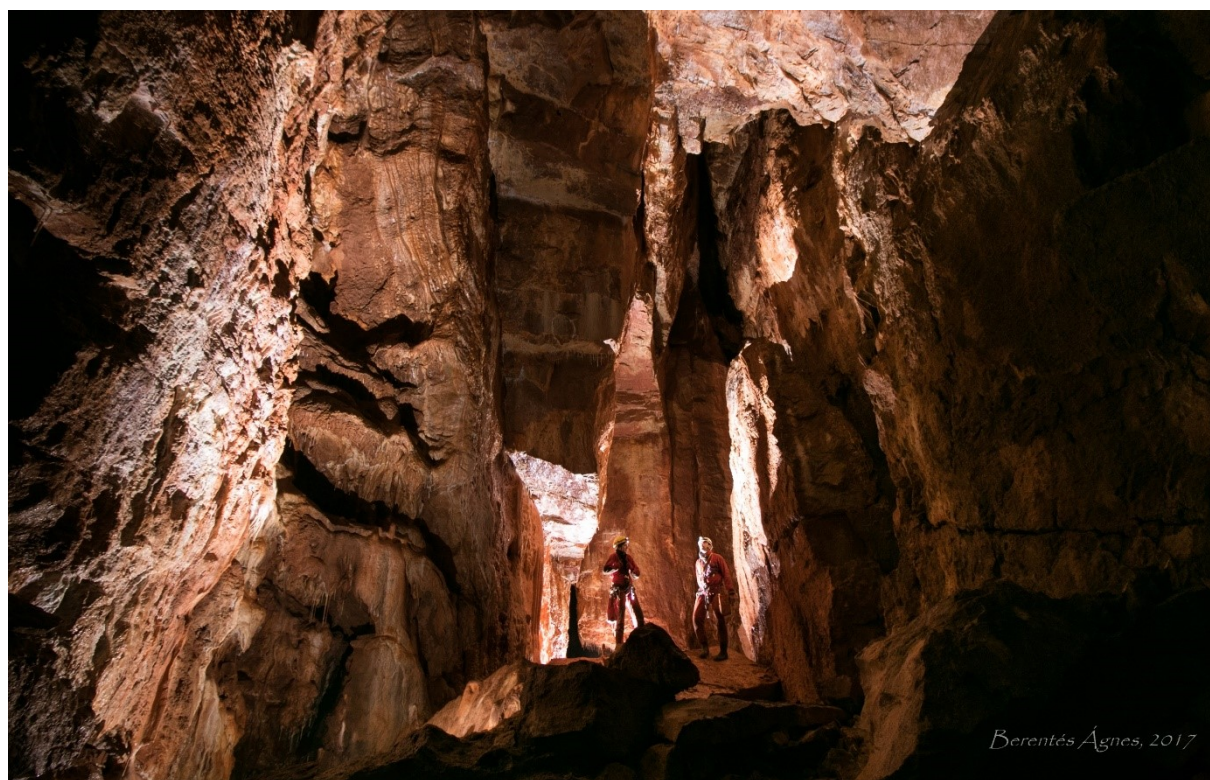

A BARADLA-TETŐI ZSOMBOLY 2014-2017

BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓ JELENTÉS

ENGEDÉLY ÜGYIRATSZÁM: 8761-9/2013

KUTATÁSVEZETŐK: Polacsek Zsolt, Ba Julianna,

KUTATÁSI ZÁRÓJELENTÉS

ELŐZMÉNYEK:

A fokozottan védett BARADLA-TETŐI ZSOMBOLY az Aggteleki-karszt területéhez tartozó Baradla-tető térségében, annak 484 méter tengerszint feletti magasságba emelkedő csúcsától északi irányban 200 méterre nyílik. Az aknabarlang horizontális kiterjedése mintegy 50 méter, vertikális kiterjedése -87 méter, mely mélysége is egyben. Felmért hossza: 387 méter.

A barlangot 1986-ban Kutas Tamás barlangkutató fedezte fel, de a teljes feltárásában egri és budapesti kutatók is segédkeztek. Térképét 2006-ban Borka Pál készítette.

AZ ENGEDÉLYES IDŐSZAKBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG RÖVID ISMERTETÉSE:

Az engedélyes időszakban a barlangban kiterjedt feltáró kutatást végeztünk, melynek azonban sajnos egyelőre csak kisebb eredményei mutatkoztak. Munkánk során mindvégig a barlang mélypontján található agyagos törmelék kitöltés kitermelése folyt. A legmélyebb pont bontási munkálatait mindvégig erős, nem csökkenő intenzitású huzat kísérte, melynek jelenléte továbbra is a mélyben rejtőző járatok közelségét sejtetik. A mélypont süllyesztése egyelőre akadálytalanul lehetséges, a kitermelt kitöltést a végpont felett 6 méterrel elhelyezkedő hasadékba lehet deponálni. Munkánk során a barlangban sem télen, sem nyáron jelentős denevér populációt nem észleltünk, így az ezzel kapcsolatos korlátozás szükségtelennek tűnik.

23. ábra A barlang alsó aknája (fotó: Berentés Ágnes)

TOVÁBBI ELKÉPZELÉSEK:

Mivel kutatási engedélyünk 2017. december 31-én lejárt, viszont a feltáró kutatást, illetve alig megkezdett klimatológiai méréseinket folytatni szeretnénk, az engedélykérelmünket rövidesen benyújtjuk az éppen aktuális Kutatási Engedélyeket Kiadó Állami Hivatalba.

Tatabánya 2018. február 15.

.....
Ba Julianna és Polacsek Zsolt kutatásvezetők

A CSODABOGYÓS-BARLANG 2017. ÉVI KUTATÁSÁRÓL

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

ENGEDÉLY IKTATÁSI SZÁMA: 52759/2013

KUTATÁSVEZETŐK: Polacsek Zsolt, Csermák Zsolt, John Szilárd

A 2016. ÉVI MUNKÁLATOK RÉSZTVEVŐI: Ba Julianna, Balázs Mátyás, Farkas Andrea, Foki Károly, Mihalik Zoltán, Polacsek Zsolt voltak.

ELŐZMÉNYEK:

A CSODABOGYÓS-BARLANGOT 1990-ben a budapesti Acheron Barlangkutató Szakosztály kutatói, Kárpáth József vezetésével tárták fel. A szisztematikus kutatómunka eredményeként a barlang 2000. évre elérte a 4.5 km-es hosszát, mélysége akkor 112 méter volt. E barlangkutató munkát folytatva, a barlang hosszát 2018. év elejére **6400 méterre**, mélységét -150 méterre növeltük.

FELTÁRÓ KUTATÁSI TEVEKÉNYSÉG 2017. ÉVBEN:

2017 évi munkánk során a barlangban, legalábbis az előző évekhez képest kevés munka folyt. Ennek ellenére 2017. májusának végére elkészült a **barlang teljes térképe** valamint több alkalommal feltáró kutatás is folyt a barlang különböző részeiben.

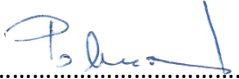

24. ábra A barlang bejárati zónájában...

1. A Colosseumból nyíló Acheron-bontásban két alkalommal tevékenykedtünk. Az itt észlelhető jelentős és állandó huzat miatt ez a helyszín továbbra is perspektivikusnak tűnik.
2. Az 52-es akna technikai átépítése (beszerelése) során a mélyponton észlelhető huzat szintén érdekes lehet. Ezen a ponton mindössze egy alkalommal sikerült kutató munkát végezni, ez eddig eredménytelenül.

3. A Bál-terem alatti omladék egy pontján is végeztünk kisebb kutató munkát, de ezen a helyen sem sikerült 2017.-ben eredményt elérni.

Tatabánya 2018. február 15.

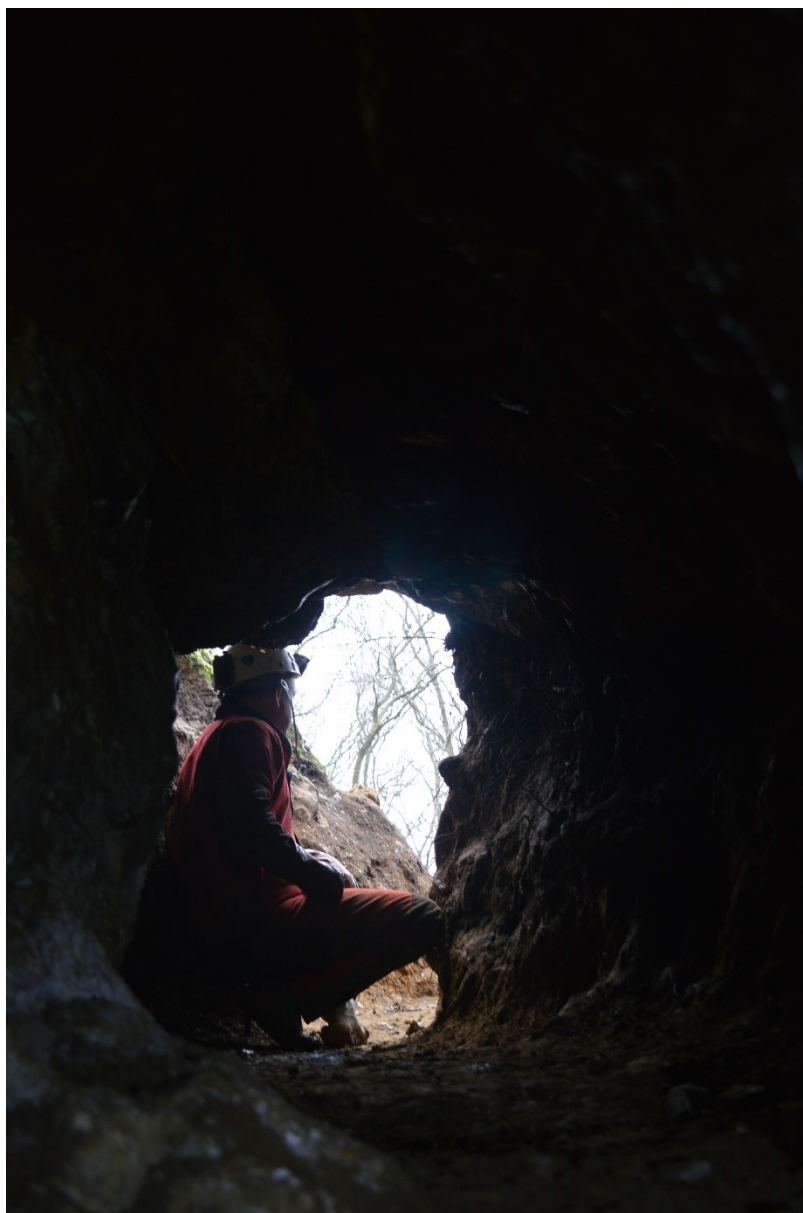

.....

Polacsek Zsolt kutatásvezető (120)

A BAJÓTI ÖREG-KŐ BARLANGJAINAK 2016-2017 ÉVI KUTATÁSÁRÓL
BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓ JELENTÉS

KUTATÁSI ENGEDÉLY SZÁMA:

6179-5/2016

KUTATÁSVEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Ba Julianna, Szabó Zoltán

KUTATÁSI ZÁRÓJELENTÉS

A Bajóti Öreg-kő barlangjainak kutatására 2016. évben kértünk és kaptunk kutatási engedélyt. A térség, annak ellenére, hogy környezetében Budapesten kívül is több nagyváros helyezkedik el, (ahol az utóbbi évtizedekben aktív kutatóélet folyt) még viszonylag kutatatlan területnek számított. A 20. század első felében kiterjedt, elsősorban régészeti és őslénytani kutatások mellett ekkoriban tárultak fel a ma ismert zombolyok, barlangok. Kutatómunkánk célja, ezeknek a barlangoknak a további elsősorban feltáró kutatása volt, tekintettel arra, hogy több barlangtani tézis szerint a Bajóti Öreg-kő sziklája még jelentős feltáratlan üregeket rejtethetnek. A kutatási engedélyes időszakban a munkálatok korlátozott idő és energia befektetéssel folytak, tekintettel arra, hogy az ország más területein (Aggtelek, Baradla, Kaffka Péter-ág) folyó kutatásaink végül sokkal nagyobb eredményt hoztak, mint ami ezeken a helyeken akár csak várható is volt. Végül 2017. decemberében döntöttem úgy, hogy az itt folyó tevékenység megszűnése miatt az elvégzett kutatási tevékenységről **zárójelentést** készítek és a kutatási engedélyt „visszaadom”. Az utóbbi 2 év barlangtani munkálatairól az alábbiakban számolok be.

25. ábra A Jankovich-barlang (fotó: Brautigam G.)

A BAITS-BARLANG kutatását az engedélyes időszakban nem folytattuk. A tágas bejáratú freatikus genezis jeleit viselő üreg végponti zónájában jelentős ásással reméltük a barlang folytatásának megtalálását, de erre a fenti okok miatt nem került sor. A barlangban a jelzett időszakban többször is jártunk, annak általános állapotában változást nem tapasztaltunk. Az utókor számára azonban leírnám, hogy miért is találtam kutatásra érdemesnek e barlangot.

A barlangcsoport 3 jelentős üregből áll, az üregek formakincs teljesen azonos, a különbség csupán annyi hogy az üregek bejáratai egymással nem azonos szinten nyílnak. A barlangcsoport legfelsőbb tagja a Szalai-kőfülke kb. 30 méter hosszú ürege a hegytető közelében rendkívül látványos gömbüstökkel tanulmányozható. Kutatása szintén érdekes lehet, ugyanakkor figyelemmel kell lennünk a barlang kitöltésére melyből a 80-as évek őslénytani ásatásakor jelentős leletanyag került elő.

A barlangban élő denevérállomány szegényes, bár állandónak tűnik. A szintben középső

barlang a neolitik leleteiről világhírű JANKOVICH-BARLANG. A barlangból előkerülő lelet együttes tette lehetővé a Jankovich-kultúra leírását. A barlang jelentős csarnokának hátsó részén szintén nagy gömbüstformák tanúskodnak az egykori barlangképző vizek oldó hatásáról. A Jankovich-barlang már jó ideje egy

jelentős kispatkós orrú denevér szülőkolónia szálláshelye, kutatása ezért különös figyelmet igényel. A barlangcsoport alsó tagja, a Baits-barlang, mely kb. 30 méteres hosszával szintén oldott formában bővelkedik. Mindhárom barlang a környezetéből minden bizonnyal a plio-pleisztocén korszakban kiemelkedő hegy meredek keleti oldalában nyílik, egy a hegyet átszelő tektonikus törés mentén. A barlangokat tanulmányozva felmerül a kérdés, vajon a mélyben nem alakulhatott-e ki egy egységes barlangrendszer? Ha jobban megvizsgáljuk a Jankovich-barlang belső üregében található lejtős üreget,

2. ábra A Baits-barlang (fotó: Polacsek Zsolt)

hegyen található tavi kifejlődésű forrásmész-kő sapkája is. A Duna kavicsteraszeit kutató geológusok szerint az itteni forrásmész-kő kiválás a Duna egyik korábbi kavics teraszszintjéhez kötődnek. A Bajóti Öreg-kő északi oldalában, az Öreg-kői forrás feletti sziklafal barlangjai szintén további lehetőségeket

3. ábra A s.Ördög-lyukban (fotó: Ba Julianna)

falfelületek, és denevér kijelölt sziklák tanulmányozhatóak. Végpontja sajnos egy erősen felfelé tartó járatban található. Leírását 2016. évi jelentésünkben közöltem. Kutatása során rendszeresen összetűzésbe kerültünk egy morcos erdei siklóval, aki vélhetően a barlangban élő denevérek társadalmában sem népszerű. Kutatási engedélyünk megkérésekor a s.Ördög-lyukat még nem ismerve, a közvetlenül felette nyíló Bajóti 2. sz. zomboly volt a terület fő kutatási célja. A barlangról már

könnyen el tudjuk képzelni, hogy a Baits-barlang végpontját kitöltő száraz agyagos kitöltés kibontásával a két üreg összeköthetővé válna. Mivel a két barlangról együttes térkép még nemigen készült, ez a tézis persze meglehetősen bizonytalan, mindenesetre a Baits-barlang végpontjain érezhető légmozgás biztatóan hathat. A barlangokban, talán az egykori bányászat következtében ásványkiválásokkal nem találkozhatunk, pedig a közeli, de jóval mélyebb helyzetű Öreg kői 1. sz. zomboly képződményei mindenképpen hévizes genezisre utalnak.

Ezt látszik alátámasztani a közeli Muzslai-

nyújtanak a kutatók számára. Munkánk során a BAJÓTI 2. SZ. ZOMBOLY alatt nyíló barlang indikációt bontottuk meg. A jelentős földmunkát követően tárult fel a helyiek által elveszettnek mondott, de korábban nyilván nyitott Bajóti s.Ördög-lyuk-barlang. A homokos, agyagos kitöltésű kb. 40 méter hosszúságú barlangban rendkívül szép oldott

korábban is készültek írásos anyagok és huzatoló végpontja érdekes kutatási pontnak ígérkezett. Munkánk kezdetekor a bejárattal egy szintben levő (az első szint ahová le kell mászni) szinten kezdtünk kutatni. Munkánk megkezdésekor már az első napokban egy szűkület áttörése után kb. 25 méterrel növeltük a barlang hosszát. Az új-szakasz végpontja egy lapos, de szellős, járhatatlan járat. Az itteni kutatás továbbra is perspektívikus lehet, bár kétségtelenül nem kis munka befektetés szükséges ide. A barlang szintén felső triász dachsteini mészkőben jött létre. Falait néhány, nehezen felfedezhető helyen apró barit táblácskák díszítik, tanúsítva a termális genezist.

A közelben elhelyezkedő HÚSVÉT-BARLANG hosszát 23 méterre növeltük, további kutatása azonban csak jelentős kitöltés megmozgatásával lenne lehetséges.

A leírtak alapján sajnos megállapítható, hogy a Bajóti Öreg-kő kutatása 2016-17 években kifogott rajtunk, munkánkat bár végig kisebb-nagyobb részsikerek kísérték, igazi eredmény nem koronázta. Bízunk benne, hogy majd egyszer valakik még bepróbálkoznak a rendkívül szép környezetében nyíló, látványos üregek kutatásával.

4. ábra Az Öreg-kői 1. sz. zomboly alsó terme (fotó: Kocsis Ákoska)

Tatabánya 2018. február 15.

Polacsek Zsolt és Ba Julianna

Polacsek Zsolt és Ba Julianna kutatásvezetők

**A LENGYEL-BARLANG, ÉS A KÖRNYEZETÉBEN NYÍLÓ LENGYEL-SZAKADÉK ÉS A
MÁRCIUS-BARLANG 2017. ÉVI KUTATÁSÁRÓL**
BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

KUTATÁSI ENGEDÉLY IKTATÓSZÁM: 2967-4/2013
KUTATÁS VEZETŐ: Polacsek Zsolt
A 2016 ÉVI KUTATÁSOKBAN RÉSZT VETTEK: Ba Julianna, Mihalik Zoltán, Polacsek Zsolt

26. ábra A barlang -25 méter mélységben nyíló, gömbüstökben bővelkedő szakasza. (fotó: Brautigam)

27. ábra Sarazás, amit mi bontásnak hívunk.(fotó: Brautigam Géza)

FELTÁRÓ BARLANGKUTATÁS 2017 ÉVBEN:**2017. ÉVBEN AZ ALÁBBI HELYEKEN PRÓBÁLTUNK TOVÁBBI JÁRATSZAKASZOKAT FELTÁRNI:**

- Y-SAROK: A bejárat alatt kb. -35 méteres mélységben az ún. Y-ág éles kanyarulatában található függőleges, de igen szűk hasadék újabb tágításával kb. 5 méteres mélységet értünk el. Korábbi poligon térképeink alapján ez a pont a Hajó-terem plafonjától mindössze 2 méterre, nagyjából az felett van. Az áttöréssel lehetővé válna a Hajó, illetve a végponti zóna könnyebb megközelítése.
- AHOL 2017-BAN NEM FOLYT MUNKA, PEDIG TOVÁBBRA IS ÉRDEMES LENNE:
Az Y-ÁG lejárataából a Guánó-terem alá visszavezető kúszójárat aljában egy eddig kevésbé ismert, egyelőre járhatatlan függőleges hasadék nyílik.
A NEHÉZ-TEREM nehezen megközelíthető sarkában egy nagy kőtömb által eltakart akna kezdemény látható.
A SZÍNLŐS-AKNA /régebben Grand-kanyon/ aljában látható kitöltött hasadék
A barlang -70 méter mélységben elhelyezkedő VÉGPONTja, mely kis keresztmetszetű és könnyen bontható.

A 2017. évben a Lengyel-szakadéokban és a Március-barlangban feltáró munka nem történt.

KLIMATOLÓGIAI MÉRÉSEK MEGFIGYELÉSEK:

A 2015-ös évi és a 2016-os mérési eredmények mellé, az összehasonlíthatóság érdekében, a 2017-es évben újra, havi egy alkalommal végeztük a barlang légterében szén-dioxid méréseket: (meg aztán jobb így kilóra írni jelentést, hiszen pl. az Alba Regia Csoport így nyert a Cholnoky-pályázaton évtizedeken át)

2015-ös eredmények:

-2015.január 11. Akna-terem -10 méter: 0.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.3 tf%, Guanó-terem -30 m 0.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.1 tf%

-2015.február 08. Akna-terem -10 méter: 0.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.2 tf%, Guanó-terem -30 m 0.4 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.3 tf%

-2015.március 8. Akna-terem -10 méter: 0.2 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.3 tf%, Guanó-terem -30 m 0.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.2 tf%

-2015.április19. Akna-terem -10 méter: 0.4 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.7 tf%, Guanó-terem -30 m 0.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.5 tf%

-2015.május 24. Akna-terem -10 méter: 0.5 tf. %, Kis-kupola -20 m: 1.9 tf%, Guanó-terem -30 m 1.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 2.7 tf%

-2015.junius21. Akna-terem -10 méter: 0.9 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.3 tf%, Guanó-terem -30 m 2.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.1 tf%

-2015.július 11. Akna-terem -10 méter: 1.0 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.3 tf%, Guanó-terem -30 m 2.4 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.2 tf%

-2015.augusztus 30. Akna-terem -10 méter: 1.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.4 tf%, Guanó-terem -30 m 2.6 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2015.október10. Akna-terem -10 méter: 1.7 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.8 tf%, Guanó-terem -30 m 3.0 tf%, Nehéz-terem -50 m 5.1 tf% /kérdéses, bizonytalan eredmény/

-2015.november22. Akna-terem -10 méter: 1.7 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.8 tf%, Guanó-terem -30 m 3.1 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2015.december20. Akna-terem -10 méter: 1.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.3 tf%, Guanó-terem -30 m 2.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.1 tf%

2016 évi mérési eredmények:

-2016.január 09. Akna-terem -10 méter: 0.2 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.5 tf%, Guanó-terem -30 m 0.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.4 tf%

-2016.február 14. Akna-terem -10 méter: 0.3 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.5 tf%, Guanó-terem -30 m 0.1 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.5 tf%

-2016.március 20. Akna-terem -10 méter: 0.2 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.7 tf%, Guanó-terem -30 m 0.7 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.6 tf%

-2016.április17. Akna-terem -10 méter: 0.4 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.9 tf%, Guanó-terem -30 m 0.8 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.6 tf%

-2016.május 28. Akna-terem -10 méter: 0.8 tf. %, Kis-kupola -20 m: 1.9 tf%, Guanó-terem -30 m 1.7 tf%, Nehéz-terem -50 m 2.9 tf%

-2016.junius10. Akna-terem -10 méter: 0.9 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.4 tf%, Guanó-terem -30 m 2.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.2 tf%

-2016.július 10. Akna-terem -10 méter: 1.6 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.5 tf%, Guanó-terem -30 m 2.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.7 tf%

-2016.augusztus 14. Akna-terem -10 méter: 1.4 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.6 tf%, Guanó-terem -30 m 2.9 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2016.október08. Akna-terem -10 méter: 1.5 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.9 tf%, Guanó-terem -30 m 3.2 tf%, Nehéz-terem -50 m 4.4 tf% /kérdéses, bizonytalan eredmény/

-2016.november18. Akna-terem -10 méter: 1.9 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.9 tf%, Guanó-terem -30 m 3.2 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2016.december18. Akna-terem -10 méter: 1.0 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.1 tf%, Guanó-terem -30 m 2.4 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.0 tf%

Megjegyzés: A mérések Dräger-pumpával a 2015-ben Juhász Marcitól kapott szondákkal készültek.

2017 évi mérési eredmények:

-2017.január 08. Akna-terem -10 méter: 0.3 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.4 tf%, Guanó-terem -30 m 0.6 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.9 tf%

-2017.február 06. Akna-terem -10 méter: 0.3 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.6 tf%, Guanó-terem -30 m 0.4 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.5 tf%

-2017.március 24. Akna-terem -10 méter: 0.2 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.9 tf%, Guanó-terem -30 m 0.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.4 tf%

-2017.április15. Akna-terem -10 méter: 0.4 tf. %, Kis-kupola -20 m: 0.8 tf%, Guanó-terem -30 m 0.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 1.2 tf%

-2017.május 28. Akna-terem -10 méter: 0.8 tf. %, Kis-kupola -20 m: 1.9 tf%, Guanó-terem -30 m 1.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 2.7 tf%

-2017.juniús30. Akna-terem -10 méter: 0.9 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.7 tf%, Guanó-terem -30 m 2.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.0 tf%

-2017.július 11. Akna-terem -10 méter: 1.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.1 tf%, Guanó-terem -30 m 2.3 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.2 tf%

-2017.augusztus 14. Akna-terem -10 méter: 1.5 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.1 tf%, Guanó-terem -30 m 2.4 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2017.október07. Akna-terem -10 méter: 1.7 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.7 tf%, Guanó-terem -30 m 3.1 tf%, Nehéz-terem -50 m 4.0 tf% /?/

-2017.november16. Akna-terem -10 méter: 1.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.6 tf%, Guanó-terem -30 m 3.0 tf%, Nehéz-terem -50 m nem mértük

-2017.december08. Akna-terem -10 méter: 1.1 tf. %, Kis-kupola -20 m: 2.4 tf%, Guanó-terem -30 m 2.9 tf%, Nehéz-terem -50 m 3.0 tf%

Megjegyzés: A mérések továbbra is, Dräger-pumpával a 2015-ben Juhász Marcitól kapott szondákkal készültek.

JAVASLATOK:

A fenti, 2015-16-17 évi kutatási jelentésünk alapján a Lengyel-barlangban továbbra is javasoljuk az október 01. és április 30. közti időszakban a barlangban élő **denevér populáció** védelme miatti látogatási tilalom fenntartását. Javasoljuk továbbá, az április 01-e és november 01-e közti időszakban, a helyenként bizonyíthatóan **életveszélyes** koncentrációjú szén-dioxid feldúsulás miatt bevezetendő látogatási tilalmat.

Tatabánya 2018. február 15.

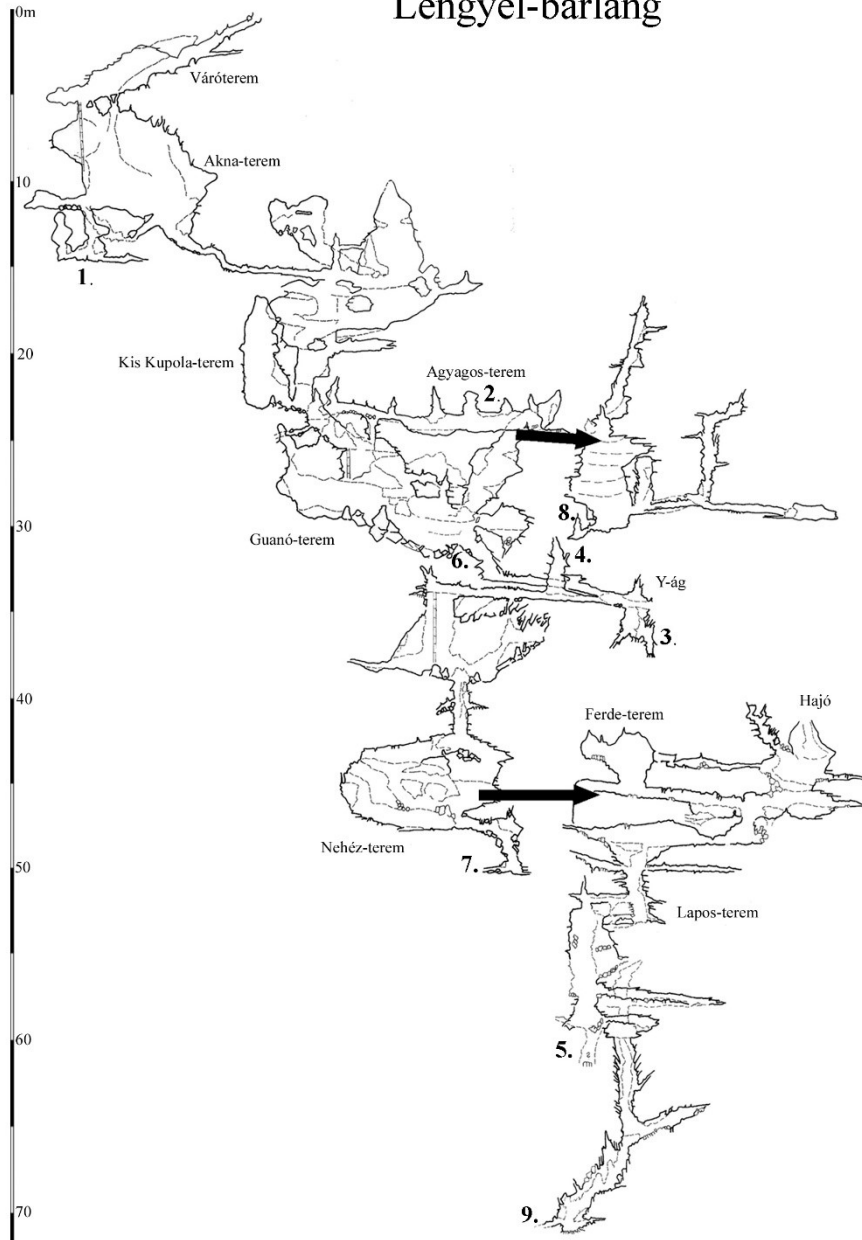
.....

Polacsek Zsolt és Ba Julianna kutatásvezetők

MELLÉKLET (KUTATÁSI HELYSZÍNEK)

Országos Barlangnyilvántartás

Lengyel-barlang

Kataszteri szám: 4630-22	Település: Tatabánya	
Vetület: hosszmetset		
Felmérte: Gál István, Polacsek Zsolt		
Szerkesztette: Gál István	Dátum: 1992.	

**A GERECEI TÁJVÉDELMI KÖRZET TERÜLETÉN EMELKEDŐ
ŐREG KOVÁCS-HEGYI BARLANGOK 2017. ÉVI KUTATÁSÁRÓL**
BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

ENGEDÉLY IKTATÓSZÁM: 3141-4/2013

KUTATÁS VEZETŐK: Polacsek Zsolt, Ba Julianna, Csermák Zsolt

A munkálatokban résztvevők: Ba Julianna, Balázs Mátyás, Básti István, Kocsis Ákos, Mihalik Zoltán,
Püspöki Györgyi, Polacsek Zsolt, Vendégh Árpád.

BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS

ELŐZMÉNYEK:

A Tatabányától északra elhelyezkedő, jórészt 500 m tszf. magasságot meghaladó Öreg-kovács-hegy karsztos fennsíkjának kutatását 1988-ban a Külker SC. kutatói kezdték meg, jelen sorok írójának Polacsek Zsoltnak a vezetésével. Munkánk eredményeként az elmúlt, közel 30 évben, sorra tárultak fel a kisebb-nagyobb üregek, melyek közül néhányban további jelentős eredmények is várhatóak. A terület legmélyebb barlangja a közel 60 méter mélységű Betyárkörte-barlang, a leghosszabb a 200 méter hosszúságú Kullancsos-barlang. A 2013. évben megújított engedélyben az alábbi barlangok kutatására kaptam engedélyt:

- BETYÁRKÖRTE-BARLANG
- PAKSIMOGYORÓ-BARLANG
- KULLANCSOS-BARLANG
- KÜZDELEM-BARLANG
- DÖBBENET-BARLANG
- VADDISZNÓS-BARLANG
- MUFLON-BARLANG
- BENZINKÚT-BARLANG
- ÖREG KOVÁCS-HEGYI 15. SZ. VÍZNYELŐ

A TÉRSÉGBEN 2017. ÉVBEN FOLYÓ MUNKÁLATOK ISMERTETÉSE:*BETYÁRKÖRTE-BARLANG:*

A barlangban 2017 évben feltáró munka nem folyt.

KULLANCSOS-BARLANG:

A barlangban 2017 évben feltáró munka nem folyt.

KÜZDELEM-BARLANG:

A Küzdelem-barlang bejáratát 2017 tavaszán beomolva találtuk. Annak ellenére, hogy a barlang évek óta feltárási terveinkben az elsők között volt, egészen 2017 évig nem nyílt mód a bejárat zóna tartós biztosítására. Március és április hónapban, mindegy 10 munkanap alatt nem kis munkával, ismét sikerült a barlangot ismét bejárhatóvá tenni. A függőleges aknából álló barlang mélypontjára, a beomlás következtében kb. 5-8 m³ törmelék csúszott, de május hónapban ezt is kitermeltük. Az ezt követő időszakban, elsősorban augusztusban a Dunai Ipoly nemzeti Park megbízásából kiépítettük a barlang állandóan beomló bejáratát, sőt Megrendelő jóvoltából 10 méter rozsdamentes létra is beépítésre került. A kiépített bejáratot a Gerecse-típusú ajtó és zárszerkezettel zártuk le. Az év további részében a barlangban munkavégzés nem történt

DÖBBENET-BARLANG:

A barlangban 2017 évben feltáró munka nem folyt.

MUFLON-BARLANG:

A barlangban 2017. évben munkálatok nem folyt.

VADDISZNÓS-BARLANG:

A barlangban 2017 évben feltáró munka nem folyt.

ÖREG KOVÁCS-HEGYI 15. SZ. VÍZNYELŐ.

A korábban Rézfaszú baglyok-barlangjaként emlegetett üreg még a 90-es években beomlott. Kiásását 2017 tavaszán kezdtük meg. A beomlott barlangszáj újrainvitása során kb. 20 m³ földet mozgattunk meg. A jelentős földmennyiség kitermelését követően nyílt lehetőség a barlang bejáratának végleges és tartós kiépítésére. A bejárat akna ma egy 4 méter mélységű zsalukő akna, melybe rozsdamentes létrán mászhatunk le. A bejárat lezárását a szokásos Gerecse-típusú ajtóval és zárral zártuk le. A kiépítést követően megkezdtük a bejárat akna aljától számított 6. méternél található omlás felszámolását is, de a 2017. év végéig ezzel nem végeztünk.

28. ábra Rézfaszú bejárat...

BENZINKÚT-BARLANG:

Az 1998-ban beomlott bejárat kiásása szintén óriási földmennyiség megmozgatását igényelte. Már nem is számoltuk... A munka végeztével azonban ismét egy régen nem járható barlang bejáratát biztosítva értük el azt, hogy ez az üreg is tartósan bejárhatóvá vált, lehetőséget adva a további feltáró kutatásra.

29. ábra Létra a Küzdelem-barlangban.

A barlang kutatását az elkövetkezendő években tervezzük.

30. ábra Benzinkút...

A fent említett irtatlan földmennyiség megmozgatása éves tevékenységünk jelentős részét lefedte. Ennek ellenére elmondhatjuk, hogy az Öreg-kovács-hegy térségének csaknem 30 éves kutatásában kiemelkedő időpillanathoz érkeztünk. A tatabányai barlangkutatók által feltárt összes nagyobb barlang bejárata tartós biztosítást és biztonságos lezárása megvalósult. Reméljük az ezt követő időszak a sikeres feltárások időszaka lesz!

Tatabánya 2018. február 15.

.....
Polacsek Zsolt és Ba Julianna kutatásvezető

DENEVÉR MONITORING A GERECSÉ ÉS VÉRTES-HEGYSÉG TERÜLETÉN

BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓ JELENTÉS

ENGEDÉLY IKTATÁSI SZÁMA: 14929-7/2015

KUTATÁS VEZETŐK: Polacsek Zsolt, Ba Julianna

31. ábra. Sportszerű nehezítés...

BARLANGI KUTATÁSI ZÁRÓ JELENTÉS

ELŐZMÉNYEK:

A Vértes- és Gerecse-hegységek területén évtizedek óta folyó denevér monitoringba 2015 évben kapcsolódtunk be. Tevékenységünk apropója az a tény volt, hogy a terület barlangjaiban folyó ez irányú kutatások egyre kiterjedtebbek lettek, így a Duna-Ipoly Nemzeti Park munkatársai azokba a barlangokba „denevérszámoló munkatársakat” kerestek, amelyeknek bejárásához komolyabb, a barlangkutatók által alkalmazott technikai ismeret szükséges. Az elmúlt két év során, de különösen 2016-ban ez az együttműködés nagyon sikeresnek tűnt. 2016 évben nagyon sok olyan barlangba is eljutottak a Nemzeti Park munkatársai, ahova azelőtt nem és így számos értékes adattal bővült a Gerecse és a Vértes denevér állományáról összegyűlt tudásunk. A 2017. évben ebben a munkában sajnos csak korlátozottabb mértékben vehettünk részt. Ennek a fő oka a más területeken folyó kiterjedt és sikeres barlangkutató munkánk volt, de szerepet játszott benne az a tény is, hogy szakmai tudásunk folyamatos megkérdőjelezésével újabb és újabb akadályok gördültek munkánk elé. Újabb kutatási engedély kérelmemet a szoros és gyümölcsöző kooperáció ellenére sem támogatta a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, sőt az is felmerült, hogy szakmailag jelen engedély sem indokolt, logikus vagy jogszerű. Tény, hogy fajismeret terén valóban nem vehetem (vehetjük) fel a versenyt az un. hivatásos kutatókkal, és az oly sokszor hivatkozott denevér csesztető-gyűrűző (amúgy jogszabályban, rendeletben nem is szereplő, tulajdonképpen egymásnak valakik által osztogatott) vizsgával sem rendelkezem, a denevér állomány nagyságát és vándorlását azonban szemmel tudtam volna kísélni. Az a tény is zavaró, hogy azoknak a denevér monitoring bejárásoknak az eredményeit, melyben részt vettem, nem ismerem, ismerhetem, sőt a kutatók közötti levelezésből is rendszeresen kihagytak. A fenti körülmények miatt munkánk 2018-ra ellehetetlenült, így kutatási engedélyemet nem szándékozom továbbra fenntartani, ezért **kérem, jelentésemet kutatási záró jelentésként elfogadni szíveskedjenek.**

A 2017. évi denevérekkel kapcsolatos megfigyelések: (a latin nevek újabb és újabb ismertetésétől eltekintek, egyrészt mert nagyképűnek tartom az ezekkel való dobálózást, másrészt én valóban nem vagyok tudományos kutató, így az alábbi felsorolás szakmailag amúgy is megkérdőjelezhető...)

1. JURA-ZSOMBOLY:

A Központi Gerecsében nyíló aknabarlang huzat viszonyainak mesterséges átalakítása után (1995) a barlang Nagy-aknájában évről-évre jelentős, egyesek által 250 egyedet is elérő állomány telelt. Ennek az észlelésnek igazolására 2017. évben 2 alkalommal, nyáron, illetve télen is jártunk a zsombolyban.

2017. július 31.

A barlangban 2 kis patkósdenevért észleltünk, a Kis-nyelő akna -15 méteres szintjén.

Észlelők: Mihalik Zoltán és Polacsek Zsolt

2017.december 22.

A barlangban összesen 51 kis patkósdenevért észleltünk. Ezek elsősorban a Nagy-akna vízszintes főte felületén lógtak. Annak ellenére, hogy a felszínen viszonylag meleg idő uralkodott, a denevér állomány nyugodt volt, jelenlétünk nem zavarta fel őket. A barlang Nagy-nyelő bejáratának 2017. évi kiépítése szemmel láthatóan nem zavarta az állományt, bár az egyedszám messze elmaradt a korábbi megfigyelések eredményeitől. Annak ellenére, hogy a kiépítés az 1975 és 1995 közti természetes állapotot rekonstruálta még nem tudhatjuk, hogy a denevér állománnyal mennyire tettünk jót....

32. ábra Patkós orrú

2. KÁLVÁRIA-HEGYI 1. SZ. BARLANG:

A barlangban 2017. évben nem jártam.

3. KESELŐ-HEGYI-BARLANG:

A Keselő-hegyen folyó áldásos kőbányászati tevékenység által berobbantott oldalfalú Triász 2. sz. táróból a 2015. évben az ott élő állomány jelentős része áttelepült a Keselő-hegyi-barlangba. A bejárat közelében egy alkalommal, 2016 januárjában 96 kis patkósdenevér egyedet számoltam. Tárgyévben két alkalommal jártam ezen a helyszínen:

2017. május 29.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park munkatársaival a Kos-teremig jártuk be a barlangot. Bejárásunk során csupán néhány egyedet észleltünk, ezeknek számáról és elhelyezkedéséről Hegyi Zoli kolléga tud információt adni.

2017. november 05.

A szokatlanul enyhe őszi időjárás ellenére a barlang Nagy-terméig összesen 19 egyedet számoltam. Ezek közül 12 kis patkósdenevér, 4 közönséges denevér és egy (behajtott fülű) hosszúfülű denevér volt,

két egyedet nem sikerült meghatározni, mert a Nagy-terem főtéjén kb. 10 méteres magasságban lógtak.

Megfigyelés:

Annak ellenére, hogy a Triász 2. táró denevérbarát kiépítése az utóbbi időben megtörtént és a táróba a korábban elüldözött állomány kezd visszaszokni, a Keselő-hegyi-barlang is komoly denevér állománnyal bír.

Észlelő: Polacsek Zsolt

4. KESELŐ-HEGYI 2. SZ. BARLANG

A barlangban 2017. évben egy alkalommal augusztus 30-án jártam, ekkor a bejárat alatt 6 méterrel egy kispatkós orrú denevért láttam.

Észlelő: Polacsek Zsolt

5. KESELŐ-HEGYI 4. SZ. BARLANG

A barlangban egy alkalommal 2017. augusztus 30-án jártam, ekkor ott denevért nem észleltem.

6. KESELŐ-HEGYI 7. SZ. BARLANG

A barlangban 2017. augusztus 30-án jártam, ekkor ott a belső teremben 2, a plafonon függeszkedő kispatkósdenevért láttam.

Észlelő: Polacsek Zsolt

7. KESELŐ-HEGYI 11. SZ. BARLANG

A barlangban 2017. november 06-án jártam. Ekkor a bejárati akna -15 méteres szintjén egy közönséges denevért észleltem. A barlang Nagy-aknájának kb. -30mes szintjén távolról 2, feltételezhetően kis patkósdenevért láttam. Meghatározásuk a legalább 10 méteres távolság miatt bizonytalan.

Észlelő: Polacsek Zsolt

8. KULLANCSOS-BARLANG

A barlangban 2017. évben számos alkalommal jártunk.

2017. január.20.

A Nagy-hasadék tetején 7 kis patkósdenevért és egy közönséges denevért észleltünk.

Észlelő: Polacsek Zsolt

2017. május 1.

A barlangban 2 kis patkósdenevért észleltem. Az egyik a Nagy-hasadék tetején, a másik a Rövid-ág bejáratánál a főtén lógott.

Észlelő: Polacsek Zsolt

2017. december 19.

Az enyhe időjárás ellenére a barlangban összesen 14 kis patkósdenevért észleltem. Az összes a Nagy-hasadék felső részén, a főtén lógott.

Megfigyelés. A barlang teljesen zavartalan élőhely a denevérek számára.

Észlelő: Polacsek Zsolt

9. MEGALÓDUSZ-BARLANG

A Megalódusz-barlangban a 2017. évben nem jártam.

10. NÉVTELEN-BARLANG.

A barlangban a 2017. évben nem jártam.

11. TŰZKÖVES-ZSOMBOLY

A barlangban a 2017. évben nem jártam.

12. VERES-HEGYI-BARLANG

A barlangban 2017. július 19-én jártunk, ahol összesen 3 közönséges denevért észleltünk. Mindhárom, egyébként igen éber állapotú állat a Bejárati-aknában lógott.

Észlelők: Ba Julianna, Polacsek Zsolt

13. VÉRTESOMLÓI-BARLANG:

A barlang feltárása (2000) óta figyelem az ott élő állomány változásait. A kibontást követő években a járatokban (főleg a bejárat alatti Viszárionovics-folyosóban) egyre több állat gyűlik össze, volt olyan év (2011), amikor a májusi időszakban 70 kis patkósdenevér példányt számoltam. Már akkor felmerült az a kérdés, hogy nem egy szülő kolóniára leltünk-e itt? Ezt a kérdést hónapról-hónapra felvetve sem sikerült a valódi kutatók figyelmét felkelteni, így ezzel kapcsolatban ma is csak feltételezéseink lehetnek. Az utóbbi években az amúgy 100-as példányszámú állomány némileg csökkent, ide számlálási eredményeim az alábbiakban olvashatóak.

2017. május 02.

A barlang első szakaszában a szokásos főtészakazon 51 kis patkósdenevért észleltem.

2017. augusztus 30

Az előzőekben leírt állomány 39 egyedre csökkent.

2017. december 21.

A barlangban 5 kis patkós- illetve egy közönséges denevért észleltem. Mindannyian a Zsófica-terem főtétjén lógtak.

14. PISZNICE-ZSOMBOLY

A Pisznice-zsombolyban a 2017. évben 3 alkalommal jártam a denevér populáció megfigyelésének céljából.

2017. január.21.

A Bejárat-akna alján, a főtén 6 kis patkós- és egy közönséges denevért észleltünk.

2017. május 1.

A barlangban 3 kis patkósdenevért észleltem. Az egyik az akna alján, 2 példány az onnan felfelé tartó gömbüstökben volt.

2017. december 20.

Az enyhe időjárás ellenére a barlangban összesen 10 kis patkósdenevért észleltem. Az összes jószág a Bejárat-akna alsó szakaszában, a főtén lógott.

15. ÖREG-KÖI 1. SZ. ZOMBOLY

A barlangban 1 alkalommal 2017. február 01-én jártam. Ekkor 29 kis patkósdenevért, illetve 4 közönséges denevért észleltem. A kis patkósdenevérek a barlangban teljesen elszóródva, míg a közönséges denevérek egy csoportban, a Baritos-fülke főtéjén lógtak.

Észlelő: Polacsek Zsolt

A Gerecsei és Vértesi denevér megfigyelésekhez további jó munkát kívánok!

Tatabánya, 2018. február. 15.

Polacsek Zsolt

ÉLETKÉPEK 2017 (NO COMMENT)

33. ábra Helló...

34. ábra Karez és Juligátor

35. ábra Juligátor

36. ábra A latexnő. (NDK szinkronizált erotikus film1972)

37. ábra Hódító Ede és a Kuflon

38. ábra Kutvez.

39. ábra Ede pihen a deppón...

40. ábra Mekkora liba fosik ilyen zöldet?

41. ábra Halló Idegyógy?

42. ábra Valami ébredszik...Karez és Matyi.

A barlang hőse ritkán tér haza diadalmas arccal.... /Jakucs László/

BARLANGKUTATÁS A VÉRTES-HEGYSÉGBEN 1989-2017

írta: Polacsek Zsolt

Bár a Vértes-hegységben folyó barlangkutató munka az elmúlt évtizedekben nem hozott átütő feltáró sikert, de komoly munkabefektetéssel, sok új karsztos képződmény vált ismertté. Az elmúlt közel 30 év munkája nyomán, sok társunk önzetlen tevékenységének összefoglalása olvasható az alábbiakban.

1 BEVEZETÉS

A Vértes-hegység barlangtani feltárása a Csákvári-barlang nagy jelentőségű régészeti-öslénytani ásatásával 1925-ben kezdődött. Ezt követően, már az 1970-es években az FTSK, Horváth János illetve Szunyogh Gábor vezetésével, elsősorban a Fáni- illetve az Ugró-, a Mész- és a Kő-völgyekben számos üreget vett kataszterbe.

A 80-as években még volt szerencsém a magyar barlang térképészet egyik kimagasló egyéniségével, Horváth Jánossal beszélni erről a tevékenységről. Ő, barlangász pályájának egyik nagyon érdekes epizódjának mondotta ezt az időszakot, ami persze gyerekfejjel egészen lelkesítően hatott rám. Talán az Ő emlékének is ajánlhatnám ezen írást....

Ekkortájt, az akkoriban még nagyon jó nevű Alba Regiások is járták a Vértest, és 1986-ban a Karszt és Barlang című, évente megjelenő folyóiratban Gönczöl Imre neve alatt egy cikket jelentettek meg a Gánti-barlangról. E mellett számos barlangot vettek Ők is nyilvántartásba, így a 80-as évek közepére már több, mint 80 barlang vált ismertté. Kis kitérőként azt is el kell mondani, hogy a 70-es évek elején egy orosz-lányi illetőségű társaság is ismerkedett a területtel. Ők bontották meg a Nagy-tiszta-gödröt, és hagytak örök mementóként egy óriási csörlőszerkezetet a barlang aknájába szorulva. Mi tatabányaiak - a Tatabányai Barlangkutató Egyesület tagjai - 1990-ben jártunk először a Gánti bányagödrökben. Nem egy, kisebb-nagyobb barlang és barlang indikáció felfedezői lehetünk akkoriban errefelé. Az Alba Regiásokkal párhuzamosan dokumentáltunk és évkönyveinkben publikáltuk is az új barlangokat. Az itt folyó barlangfeltárások viszont a 2000-es években főleg az Ő nevükhöz fűződnek, míg az elmúlt évezred utolsó éveiben a déli-vértesben ekkortájt megtalált karsztos mélyedések megkutatását a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetségével karöltve végeztük. E munka nyomán is számos barlang vált ismertté, 2000-ben pedig Kocsis Ákos útmutatása alapján tártuk fel az azóta fokozott védelmet élvező, csodálatos Vértessomlói-barlangot. A 2000-es évek elején jómagam is részt vehettem számos új kis barlang kataszteri alapadat felvételében, minek eredményeként mára közel 100 barlangot tartunk nyilván a hegység területén. Természetesen az alapadat felvételek mellett is nagyon sok adat maradt „talonban” a fiók, vagy éppen az emlékezet mélyén, ezeket próbálom az alábbiakban összefoglalni. Nem hagyhatom, hogy elveszenek...

2 BARLANGKUTATÁS VÉRTESSOMLÓ TÉRSÉGÉBEN

A Vértes-hegység északnyugati szegélyén már szinte szigetként kiemelkedő 329 tszf. magasságú Nagysomlyó-hegyet felső triász korú dachsteini mészkő építi fel. A kutatók számára e terület sokáig teljesen érdektelennek számított. Az elmúlt évezred utolsó éveiben Kocsis Ákos hallatlan terepi munkájának

nyomán egy addig ismeretlen, képződményekben rendkívül gazdag barlang majd ezt követően több kis üreg tárult fel ezen a helyen.

43. ábra Aragonittal benőtt barit csoport a Slagosmacska-barlangban. (fotó. Szittner Zsuzsa)

Bár a területet elsősorban felső triász korú földolomit építi fel, a hegység ezen részén több földtörténeti kor kőzetei is megtalálhatóak. A triászban a hegység peremközében több helyen sekélytengeri kifejlődésű dachsteini mészkő is kialakult, de megtalálható a környéken az alsó-kréta kor ammoniteszes agyagos mészkő, az eocénra jellemző nummuliteszes mészkő, az oligocénre jellemző kőszentelepek mellett a miocén, a pannon és a pleisztocén földtörténeti korok üledékei is.

2.1 A VÉRTESSOMLÓI /SLAGOSMACSKA/-BARLANG

A 2000-es év barlangtani meglepetése a Vértessomlói-barlang, a Nagy-Somlyó-hegy nyugati oldalába mélyülő kőbányában nyílik. Az üregre Kocsis Ákos hívta fel a figyelmemet, mivel a bányafal egy pontján a sziklák közül hideg téli napokon párás „barlangi” levegő tört fel. Kis bontást követően Rajky Tamás barátom társaságában, dacolva a tradíciókkal, 2000 december 24-én délután járhattuk be a helyenként meghökkentő méretekkel bíró barlangot. A frissen feltárt üreget ezután Ákos, időközben elhalálozott és általa vízzel feltöltött macskájáról, Slagosmacska-barlangnak neveztük el.

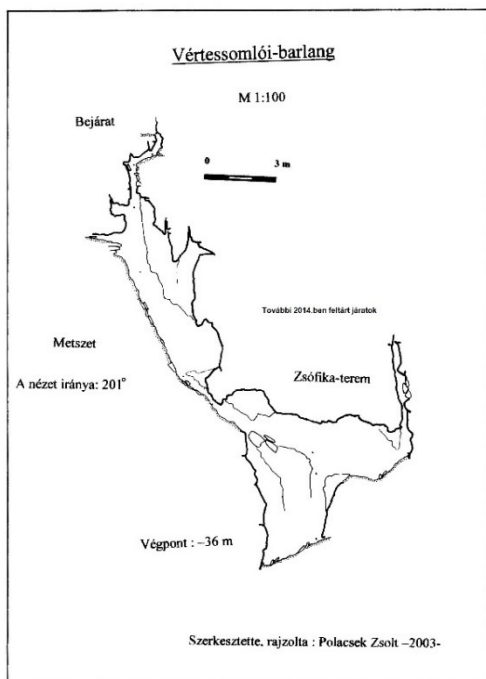
Akkor ezt a történetet igen humorosnak tartottuk. Bár ez ma sincsen másképpen, mégis helyénvalónak tartom, hogy Takácsné Bolner Katalin, a KTM. Barlangtani Intézetének akkori kapitánya, önhatalmúlag átnevezte a barlangot. Az ő közreműködése folytán a barlang rendhagyóan gyorsan elnyerte a fokozottan védett státuszt, aminek gyors következménye lett a bejárat lezárása. Sajnos ennek ellenére –szerintem barlangászok- a barlang képződményeit megrongálták, részben elhordták. Ez után a felháborító eset után a barlang kulcsát, dacolva az „elemekkel”, soha többé nem adtam ki a kezemből.

44. ábra Lilás árnyalatú kipreparálódott kalcit erek (fotó: Szittner Zsuzsa)

A barlang felső triász korú dachsteini mészkőben alakult ki. Kialakulása minden bizonnyal a hegy mélyében kialakuló freatikus oldott zónában történt. Maga a barlang, a hegy tömbjének negyedkori kiemelkedése során került szárazra. A barlang mélypontjának közelében a szokatlanul párás levegő, az ott mért 13 celsius fokos léghőmérséklet, illetve a magas széndioxid tartalom mind a karsztvízszint közelségét sejtetik. Ha a barlang bejáratának 235 m tsz feletti magasságából, annak mélységét a -36 m-t kivonjuk, akkor azt láthatjuk, hogy a mélypont 200 méter körüli magasságban helyezkedik el. Ez a jelenlegi karsztvízszint felett 60-70 méterrel, de a környező síkságon kialakult tavak szintjétől csak

20-40 méterrel van magasabban. A barlangot járva szembeötlő a járatok tektonikus irányítottsága, és ahogy egyre lejjebb haladunk az oldott formák is egyre látványosabbá válnak. Míg a bejárat közeli részek formái nem egyértelműen oldottak, a falak itt mállottak töredezetten, egyre lejjebb haladva egyre látványosabbak az oldott formák, sőt a termálkarsztos barlangokra jellemző képződmények is megjelennek. A barlangot indikáló tektonikus törés a barlang egészét meghatározza.

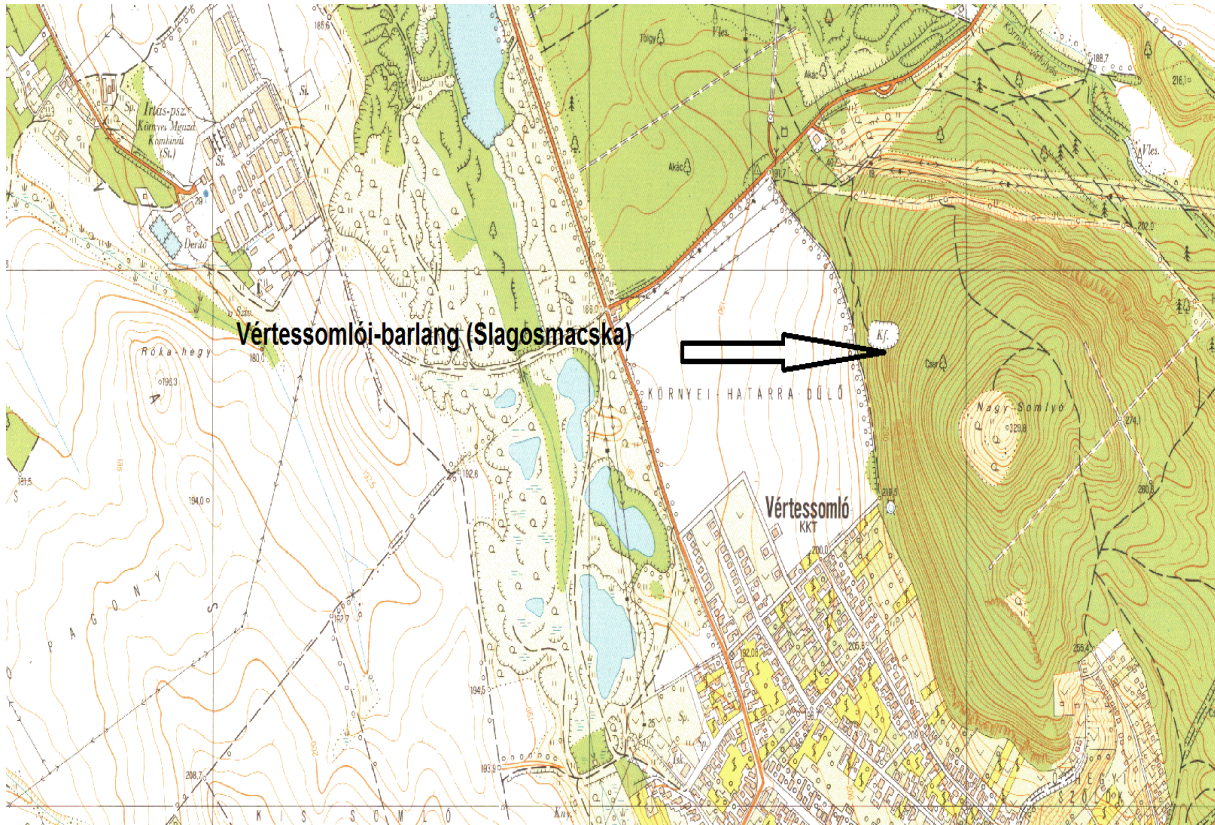

A barlangjáratokra jellemző törésirányok: 80-260°, illetve 20-200°. Ezek a főtéből felnyúló kürtőkben, illetve az ott tanulmányozható áramlási csatornában egyértelműen meghatározhatóak.

A bejáraton lemászva, majd egy függőleges, szűkebb keresztmetszetű 8 méter mély aknában leereszkedve jutunk a lejtős, 2-3 méter széles Viszárionovics-folyosóba. Míg ennek a járatszakasznak a felső részén csak kisebb cseppkövek, kipreparálódott kalcit erek /boxwork/ és oldott formák tanulmányozhatóak, lejjebb már a termálkarsztos genetikára utaló nyomokkal is találkozhatunk. Lefelé haladva -15 méteres mélységtől a falakon gyöngyszerű borsókövek, aragonit kiválások, illetve --20 méteres mélységtől egyre nagyobb mennyiségű barit található.

A mélypont zónájában a fenti ásványokon túl nagy mennyiségű limonit található. A ritka, több centiméteres élhosszúságú barit kristályokon fekete, talán mangán

bevonat képződött. Bár a barlangra nem jellemzőek a cseppkövek, a Zsófi-teremben néhány szép lefolyás és függőcseppkő is tanulmányozható.

45. ábra A Vértessomló-barlang bejáratának helyszínrajza

A barlang méltán nyerte el a szakemberek tetszését. Az alsó zónában látható barit kristálycsoportok tömeges megjelenése, azok változatossága egyedülálló. A barit jelenléte egyértelmű bizonyíték a terület termális-szubtermális viszonyaira, az viszont, hogy ezen ásványcsoportok a barlang kialakulása előtt paleo karsztos üregekben-hasadékokban, vagy a barlang kialakulását követően egy termálvízzel elöntött járatban jöttek létre, még nyitott kérdés....

A bejárat közelében folyamatosan érezhető erős légmozgás a barlang mélyebb zónájában elvész és csak a 2014-ben talált rövid új szakaszban, a Zsófi-terem felett nyíló kürtőben érezhető újra.

A mélypont felé közeledve egyre magasabb a levegő széndioxid tartalma, mely 2013. januári mérések alapján a mélypontra elérheti a 4 tf%-ot is. A bejárások során ez fokozott elővigyázatosságra int. A barlang a feltárás óta egyre inkább denevér tanyává vált. Mivel elsősorban tavasszal és ősszel számoltunk jelentősebb egyszámot, feltételezhető, hogy ez egy átmeneti szálláshely, melyben időnként 100-150 kis patkósdenevér is megfigyelhető.

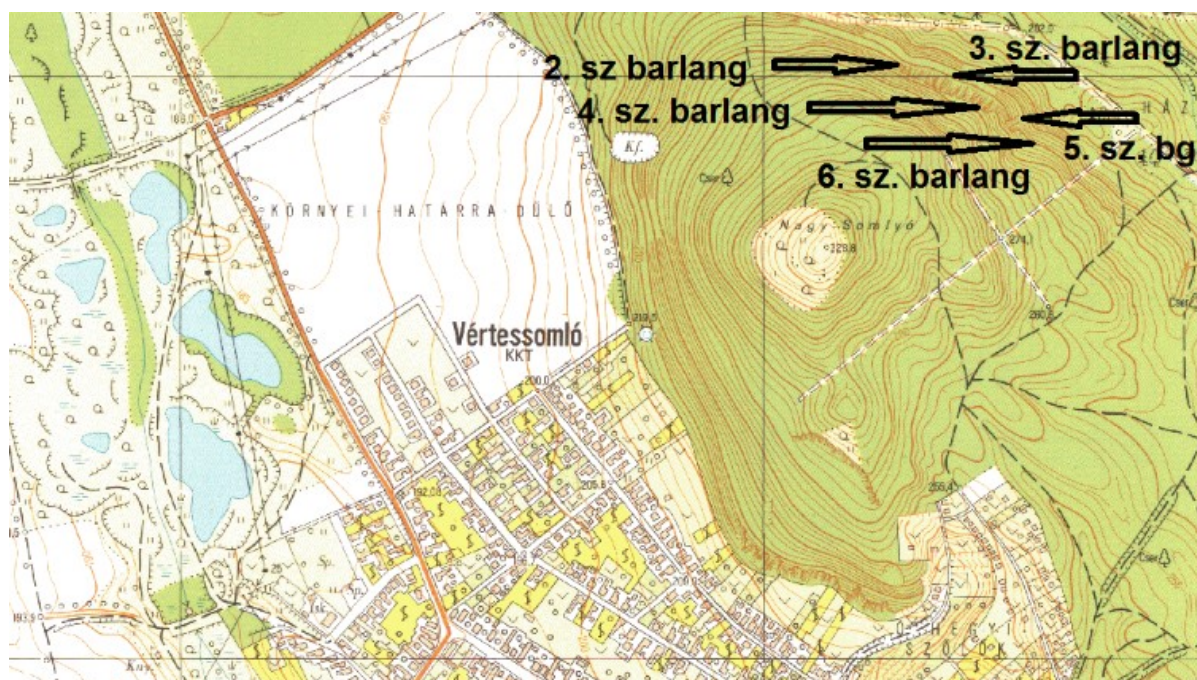
2014 januárjában Mihalik Zoltán és Vendég Máttyás társaságában átvizsgáltuk a már csaknem elfelejtett barlangot. A Zsófi-terem keleti sarkában található kürtőben egyre feljebb mászva- és néhány métert bontva, végül további kb.30-40 méter járatot tártunk fel. A jelentős méretekkel bíró, teljesen rommá mállott, oldott kürtőben nagy átmérőjű gömbüstök és a barlangra jellemző barit kristálycsoportokat találtunk. A barlang bejáratát 2017-ben egy masszív rozsdamentes acélból készült ajtóval szereltük be, a járatokba 3 helyre, összesen 20 méter rozsdamentes acél létra került beszerelésre. (A megvalósítás a DINPI megbízásából készült.)

2014 év végén a barlang hossza 170-180 méter, mélysége -36 méterben adható meg. A Vértessomló-barlang jelentős denevér élőhely.

46. ábra A Zsófi-terem (fotó: Kocsis Ákos)

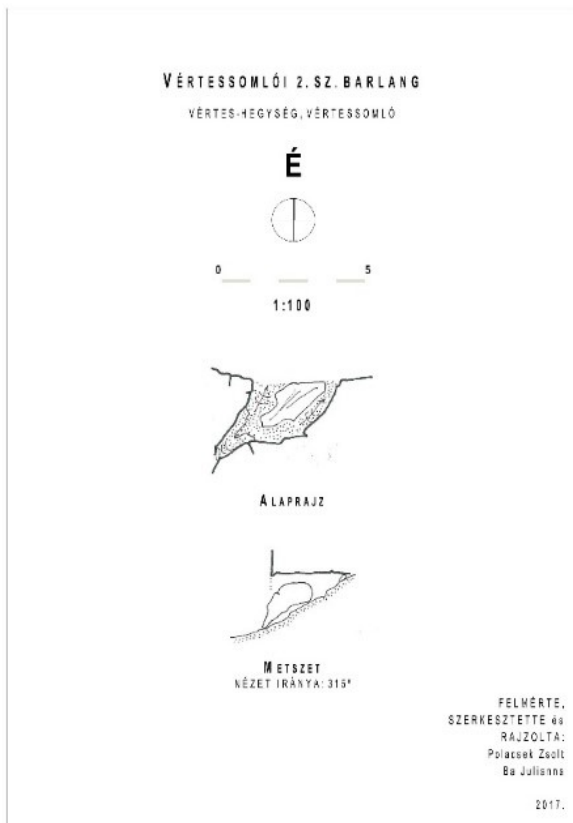
47. ábra A Vértessomló-barlangok helyszínrajza

2.2 VÉRTESSOMLÓI 2. SZ. BARLANG:

Eov E 599252 N 241998 195 tszf. magasság.

A Vértessomlói 2. sz. barlang a Vértés-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 2 méter magasságú, az üreg hossza 3 méter. A kialakulása a hegyoldal hátrálásakor, a lepusztulás melléktermékeként, meggyengült rétegfejek összeszakadásának következménye. Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre élővilága szegényes.

Ott jártamkor (2013 május) a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

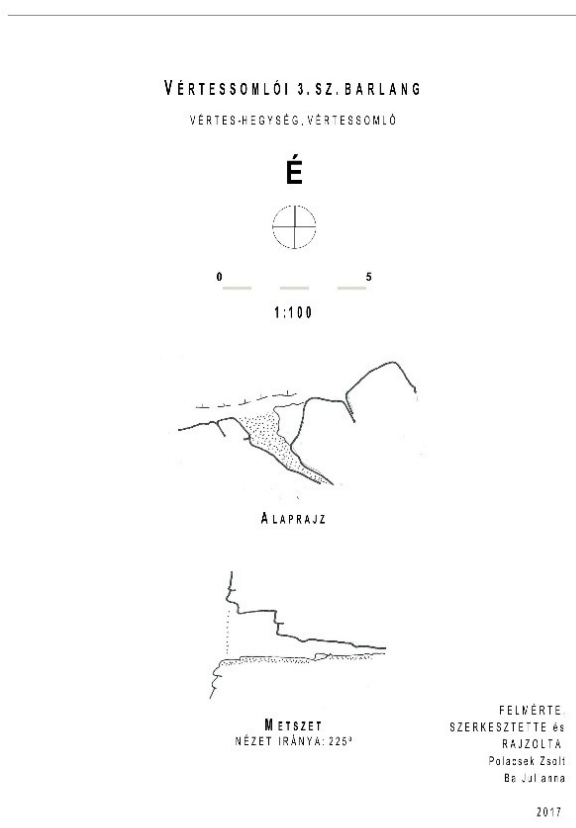
48. ábra A Vértessomlói 2. sz. barlang (fotó Ba Julianna)

2.3 VÉRTESSOMLÓI 3. SZ. BARLANG:

Eov E 599310 N 241988 195 tszf. magasság.

A Vértessomlói 3. sz. barlang a Vértes-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán sziklakibukkanások, között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája egy 6-8 méter magas f. triász korú dachsteini mészkő padban nyílik. 2 méter magasságú, az üreg hossza 4 méter. Az üreg környezetében több roncsolt, freatikus genetikát feltételező gömbforma tanulmányozható.

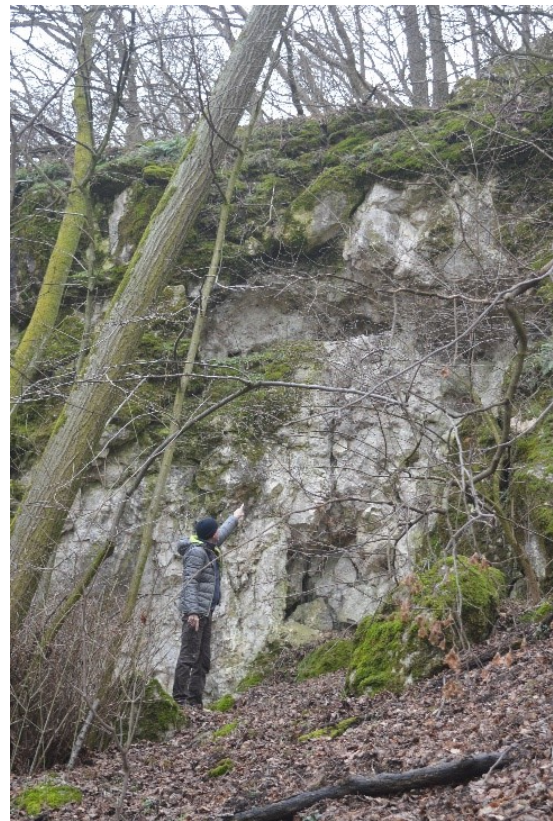
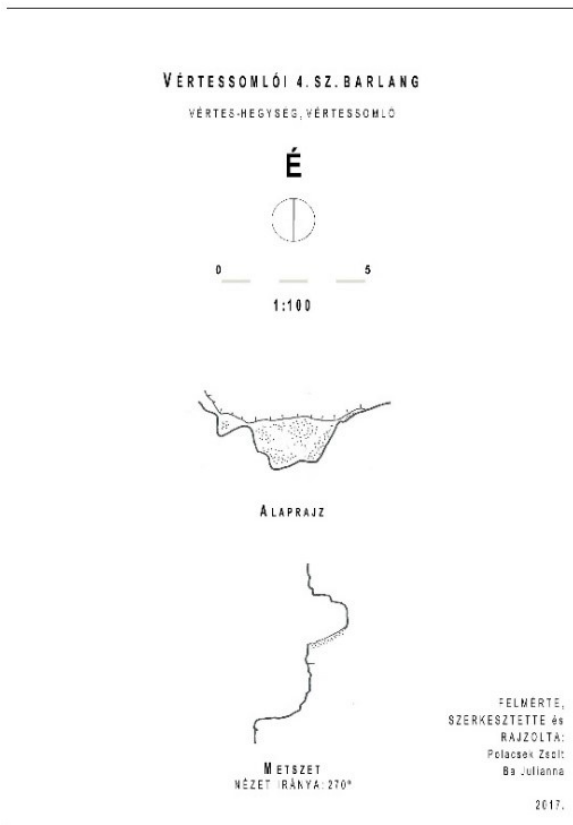
A kialakulása egy kisebb törés mentén, talán freatikus oldás hatásának köszönhető, de jelenlegi méretének eléréséhez nyilván a kifagyás is hozzájárult. Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre élővilága szegényes. Ott jártamkor (2013 május) a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

49. ábra A vértessomlói 3. sz. barlang (fotó: Ba Julianna)

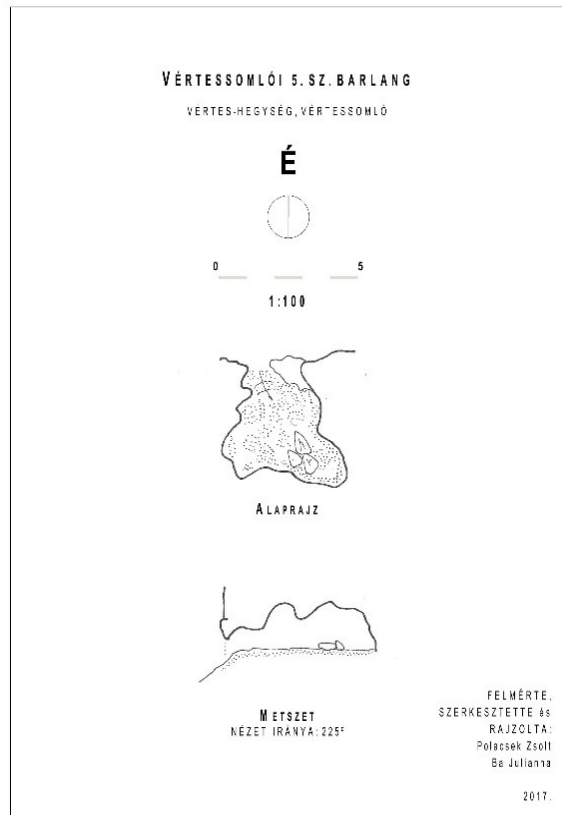
2.4 VÉRTESSOMLÓI 4. SZ. BARLANG:

A Vértessomlói 4. sz. barlang a Vértes-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája egy 6-8 méter magas sziklafalban található 5 méter magasan. Bejárata csaknem a 3. sz. barlang szája felett nyílik. Az 1.7 méter magas és 2 méter mélységű üreg tipikus rétegrés barlang. Kialakulása a felső triász mészkő rétegrései mentén meggyengült kőzet szétfagyásának köszönhető. Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre élővilága szegényes. Ott jártamkor egy bagolyfészke volt benne, /2013 május/ a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlenek tekinthető.

50. ábra A Vértessomlói 4. sz. barlang (fotó: Ba Julianna)

2.5 VÉRTESSOMLÓI 5. SZ. BARLANG:

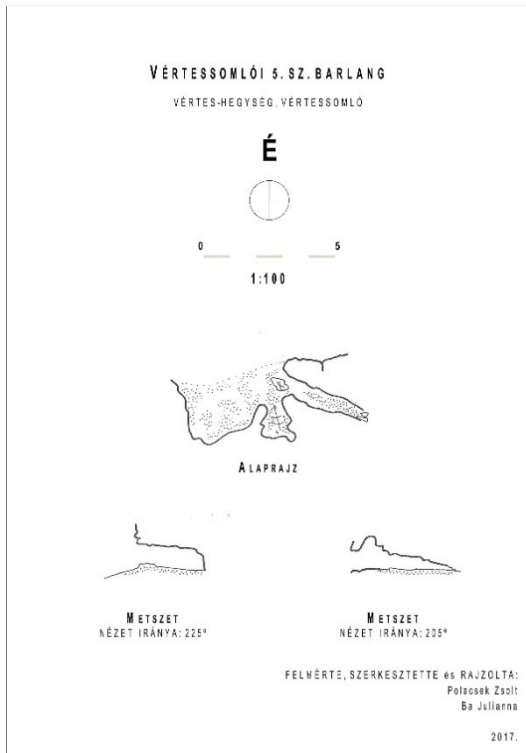
51. ábra a Vértessomlói 5. sz. barlang (fotó: Ba Julianna)

Eov E 599459 N 241936 195 tszf. magasság.

A Vértessomlói 5. sz. barlang a Vértés-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 1 méter magasságú, az üreg hossza 5 méter. A kialakulása egyértelműen oldásos genesisre utal. Bár a bejárat utáni termecske erősen bolygatott (valaki lakhatott itt?), a falakon egyértelműen oldásos nyomok tanulmányozhatóak. Feltáró kutatása ennek ellenére sem célszerű, hiszen a folytatás helye (ha van) nem egyértelmű. Véleményem szerint ez egy idős üreg, egy tipikus roncsbarlang, mely a hegy kiemelkedésével elszakadt az erózióbázistól. A barlangüregben kezdetleges cseppkövesedés is tanulmányozható. Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre élővilága szegényes, benne 2013 májusában egy kis patkós denevért láttam. Ott jártamkor a kitöltés agyag, ill. sáros erdei talaj, nedves volt. Az üreg – ha ki lenne takarítva - gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

2.6 VÉRTESSOMLÓI 6. SZ. BARLANG:

Eov E 599495 N 241924 195 tszf. magasság.

A Vértessomlói 6. sz. barlang a Vértés-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térkép vázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 3 méter magasságú, az üreg hossza 10 méter. A kialakulása egyértelműen oldásos genezisre utal. Bár a bejárat kissé távolabbról szemlélve teljes mértékben egy kifagyásos eredetű rétegrésre utal, innen két helyen is oldott járatocskák indulnak. A barlang jelenlegi képe szerint egy idős üreg, egy tipikus roncsbarlang, mely a hegy kiemelkedésével elszakadt az erózióbázistól. Jelenlegi formájában a kifagyás erősen átalakította. A barlangüregben kezdetleges cseppkövesedés is tanulmányozható. Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregekben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre élővilága szegényes. Ott jártamkor (2013 május) a kitöltés, agyag kőzettörmelék, porszárz volt. Az üreg érintetlennek tekinthető.

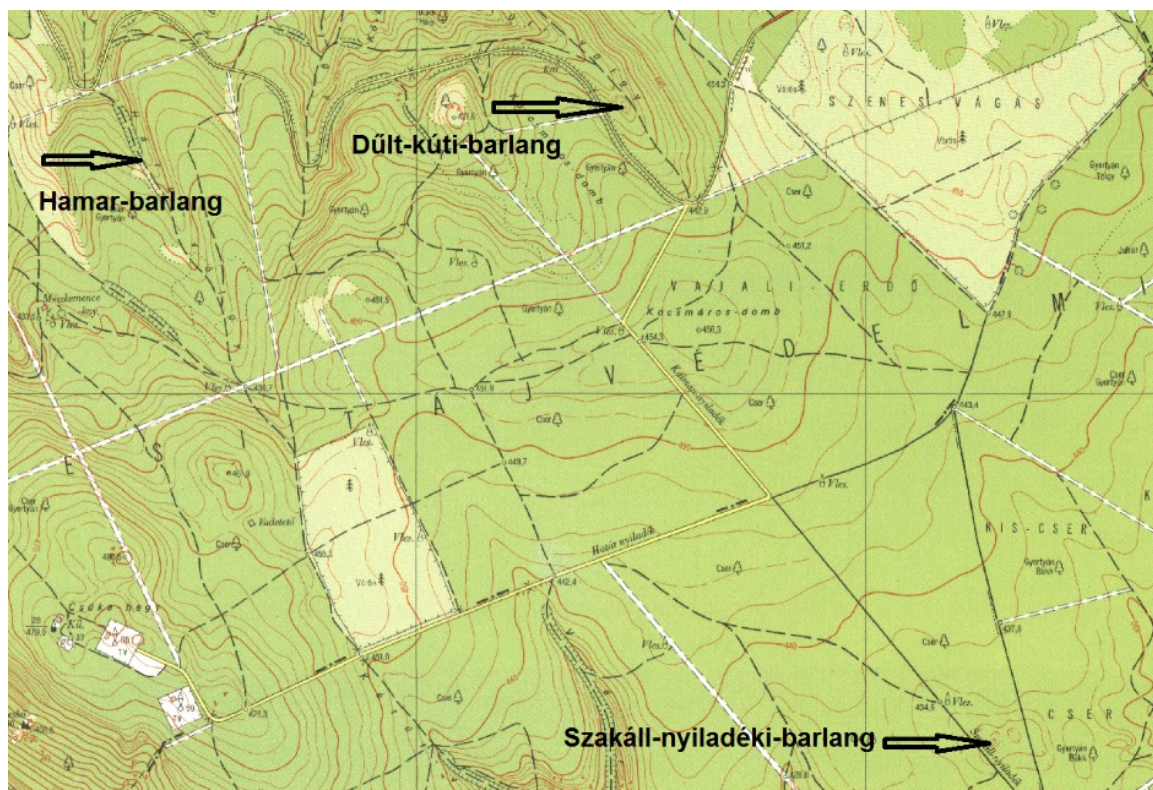

52. ábra A Vértessomlói 6. sz. barlang (fotó: Ba Julianna)

3 FELTÁRÓ BARLANGKUTATÁS A VÉRTES-HEGYSÉG DÉLI RÉSZÉN 2000-2015 KÖZTI IDŐSZAKBAN

A Vértes-hegység déli részén elhelyezkedő Csóka-hegy térségének karsztképződményei viszonylag későn – csak a 90-es évek végén - váltak ismertté a kutatók számára. Bár a 70-es években az Alba Regia barlangkutatói kataszterezés okán bejárták a hegységet, munkájuk elsősorban a sziklás hegyoldalak már ismert barlangjaira korlátozódott. Ugyanígy az FTSK kissé korábbi tevékenysége sem érintette a Csóka-hegy platóját, melyen a 2000-es években a sikeres feltárások megkezdődtek. 1999-ben – mint rendesen - a térképeket tanulmányozva lettem figyelmes az sík plató felszínén jelölt mélyedésekre. A terepre kiszállva csodálkozva fedeztem fel, hogy ezek bizony jókora, a Dunazug-hegységre egyáltalán nem jellemző méretű karsztos mélyedések. 2000-tól a Tatabányai Barlangkutató Egyesület, majd a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége aktív kutató munkával 6 ponton, négy barlangot tárt fel a területen. A Csóka-hegynek nevezett terület a Bakonyt a Vértestől elválasztó Móri-árok fölé magasodva, több100 méterrel kiemelkedve uralja a tájat. Déli és nyugati oldalról meredek hegyoldal, keletről völgyekkel szabdaljt lejtős felszín határolja. Az északi része belesimul a Vértes letarolt, de törésekkel gyakran szabdaljt tönkfelszínébe, annak központi részétől csak negyedkori sekély völgyek választják el. A Csóka-hegyet felső triász korú kőzetek, elsősorban dolomit, illetve dachsteini mészkő építik fel, de déli oldalán kréta korú requiániás mészkő is tanulmányozható. A hegység ezen részének kiemelkedése a plio-pleisztocén, vagy az alsó pleisztocén tektonizmus idejére tehető. A karsztvízszint – erózió bázis - jelenleg 130 m tszf magasságban állandósult.

Tapasztalataink szerint a hegytetőkön nyíló víznyelőbarlangok feltárása sajnos csak ritkán történik meg a karsztvízszintig. Bár a mélybe hatoló törések nyilván odáig is lehatolhatnak, a hasadékok és oldott, esetleg erodált járatokban sok, az ember számára nem leküzdhető akadály merülhet fel. Ilyenek a járatok összeszűkülése, beomlása illetve eltömődése is. Kisipari - barlangász- eszközökkel ezeken átjutni sajnos gyakran lehetetlen.

53. ábra A barlangok bejáratai a térképen.

Terepbejárásaink - melyben Kocsis Ákos szerepe közismert - során kb. 15 karsztos mélyedést fedeztünk fel. Ezek némelyike nem pusztán után rogyásos töbör, hanem víznyelős mélyedés.

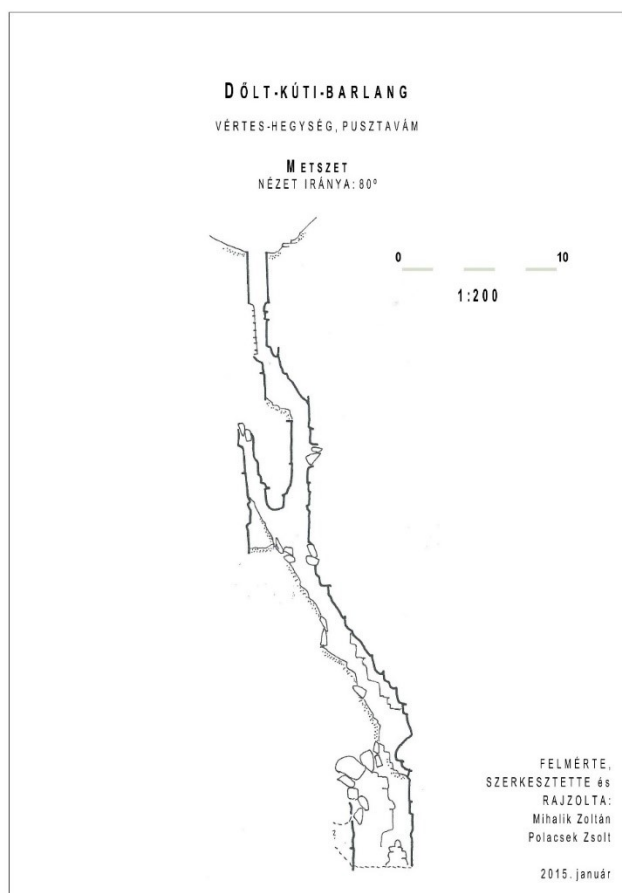
A feltáró munkák során a legmélyebbre a Dült-kúti-víznyelőben jutottunk. Itt -39.5 méteres mélységet értünk el. A terület további kutatása lehetőséget adhat egy mély barlang feltárására, mivel - véleményem szerint - a tektonikusan irányított víznyelő pontokon jelentős, akár 200 méter mélységet is meghaladó mélységek elérése is lehetséges. A területen az első feltáró munkát a Dült-kúti mélyedésben kezdtük meg 2000-ben. Itt egy kutatóakna mélyítésével 2006-ban sikerült -32 méter mélységet elérni, majd 2014 tavaszán a végponti akna vizét kiszivattyúzva -39,5 m mélységet értünk el. 2014. év végén ez a Vértes legmélyebb barlangja, megelőzve a szintén általunk feltárt Vértessomlói Slagosmacska-barlangot. A bakonyi kutatókkal közösen, még 2002-ben tártuk fel a Szakáll-nyiladéki Kétcsempés-barlangot. Bár e barlangban folyamatosan jelentős légmozgás érezhető, kutatása -12 méter mélységben elakadt. 2006-ban tárult fel a bakonyiak munkája nyomán a Hamar-barlang, mely - 25.5 méter mély, illetve 2008-ban a Sárkány-lyuk barlang, mely -14 méterig hatol a mélybe. 2014-ben két további helyen a bontás sajnos sikertelen maradt.

3.1 A TERÜLET BARLANGJAINAK ISMERTETÉSE:

3.1.1 DÜLT-KÚTI-VÍZNYELŐBARLANG:

A barlang bejárata a Vértes déli részén elterülő karsztos fennsík egyik völgyében, Csókakő településtől északra nyílik, 434 m tszf. magasságban.

Bejáratának EOV koordinátája: E 591439 N226638

A Csóka-hegy fennsíkjáról nyugati irányban lefutó Szenes-völgy felső szakaszán, a Dült-kút nevű helyen, 1999-ben bukkantam e jelentős, karsztos képződményre. A Puztavám felé tartó, egykor murvázott út mentén egy több, mint 10 méter mélységű karsztos mélyedés vált ekkor ismertté, melybe egy ma már inaktív vízvezető árok is tart. Az egykor nyilván aktív víznyelési pont vízgyűjtőterülete a 1:10.000 topográfiai térképek alapján akár 1 km² is lehet, lehet(ett).

A karsztos mélyedés nem túl intenzív feltáró kutatása 2000 őszén indult be. Ekkor tatabányai és bakonyi kutatók közös munkájával egy akna mélyült a nyelő legmélyebb pontján. A kimélyített gödör oldalfalai nem voltak igazán biztonságosak, így azt évről évre ácsolattal kellett erősíteni. A kutató akna mélyítése során 2005-ben, 6 méter mélységben üregesedést tapasztaltunk, majd 2006-ban szabad légterű járatokba jutottunk. A barlang egy - 12 méter mély aknával, majd egy lejtős

hasadékkal folytatódott. Mélypontján nagy meglepetésünkre, egy meghatározhatatlan mélységű 2-3 négyzetméteres vízfelületet találtunk. Ebben a barlangi tóban Szalay Kornél békaember 2008-ban merülést végzett, aminek eredményeként a barlang mélysége újabb 5 méterrel nőtt. A vízzel kitöltött akna talpát agyagdugó torlasztja el. Ugyanebben az évben, egy 2007-es omlást követően a bakonyi kutatók kiszerezték a bejárati ácsolatot és azt egy betonlapra ültetett Wavin X-stream csőre cserélték. A barlang bejárása ezzel többé-kevésbé biztonságossá vált. 2014 tavaszán a barlangot feltérképeztük, mélysége -39.5 méternek adódott. Hossza 60 méterben adható meg. A teljes térképezés a barlang mélypontját kitöltő víz kiszivattyúzásával volt csak lehetséges. Ennek megvalósítása során, több mint 40 m³ vizet emeltünk ki a barlangból. E munka eredményeként bebizonyosodott, hogy a vízzel kitöltött akna talpát valóban agyagdugó torlaszolja el, valamint az is, hogy a feltáró munka ezáltal itt nem célszerű.

Elgondolkodtató azonban a barlangot kialakító kimondottan jelentős törés feltárása. Bár a mélypontot víz lepi el, a kb.10-14 méterrel feljebb levő hasadék terem tóval ellentétes részén talán érdemes lenne kutatással próbálkozni. Ez a nyilván nagy mennyiségű kitöltés kitermelését feltételező munka, esetleg sikeres lehet.

A barlang teljes járatrendszere felső triász korú dachsteini mészkőben alakult ki. A területről készült földtani térképek tanúsága szerint ennek fedőjében egykoron elhelyezkedő eocén összletek mára lepusztultak, jelenlétük a feltárás megkezdéséig kérdéses volt. A kutatóakna mélyítése során a kitermelt anyagot átvizsgálva azonban, jelentős mennyiségű eocén ősmaradványt (nummulina esetleg discocyclina ill. ampullina) találtunk, valamint nem volt ritka a nummuliteszes mészkő (szőci-formáció)

jelenléte sem. A barlang termében kb.-18-19 méter mélységben gyűjtött kvarcit kavics egyéb mára már szintén lepusztult, elsősorban folyóvízi üledéket (esetleg csatkai-formáció) is feltételez. Az innen gyűjtött nagy mennyiségű kavicsanyagból nem csak kvarc, hanem pl. goethit is előkerült.

A barlang falait -20 méteres mélységtől cseppkőfolyások, kisebb cseppkőképződmények díszítik. Formakincse, egy a területre teljesen jellemző hasadék mentén kialakult, elsősorban

54. ábra A barlang mélypontján található tavacska (fotó. Polacsek Zsolt)

korrózióval táguló barlang képét mutatják.

A barlangot kialakító jelentős törés mentén kialakuló víznyelés véleményem szerint, akár holocén jelenség is lehetett, ennek látványos, felszíni hiánya a területet fedő enyhén löszös, erdei talajtakaró és a növényzet kialakulásával szűnhetett meg. A barlangban, csapadékos időben ma is folyik víz, így bár a felszíni nyelés jelenségei hiányoznak, a barlang ma is időszakosan aktív víznyelőnek tekinthető. A mélyponton felgyülemlő víz semmiképpen nem a karsztvízszinhez köthető, mivel az ismereteink szerint 300 m-rel mélyebben, kb. 130 m tszf. magasságban észlelhető.

Kutatásaink idején a barlangban a bejárat közelében élő rovarokon kívül csak néhány denevér élt. A barlang egyetlen termében többször figyeltünk meg kis patkósdenevéreket, 1-15 egyed számmal. Ha a bejárást megkönnyítő, mára igen balesetveszélyes létrák jelenlététől eltekintünk (2015), a barlang

természeti állapota akár érintetlennek is nevezhető. Az üreg bejárása a beépített létrákon alapfelszerelésben lehetséges.

3.1.2 HAMAR-BARLANG

A barlang bejárata a Vértes déli részén elterülő karsztos fennsík egyik völgyében, Csókakő településtől északra nyílik, 385 m tszf. magasságban.

Bejáratának EOV koordinátája: E 590347 N 226582

A Csóka-hegy fennsíkjáról nyugati irányban lefutó Szenes-völgy felső szakaszán, az aszfaltozott úttól 1.5 km-re, Kocsis Ákos 2003-ban talált e jelentős, karsztos képződményre. A Pusztavám felé tartó egykor murvázott út mentén egy kicsi vakvölgyben található jelentéktelen karsztos mélyedésbe vezető vízmosási nyomok, illetve a belevezető, akkor inaktív patakmeder barlangot sejtetett ezen a helyen. A nyilván időszakosan aktív víznyelési pont vízgyűjtőterülete, a 1:10.000 topográfiai térképek alapján, akár több km² is lehet.

55. ábra Szűk, eróziós genetikájú járat (fotó. Polacsek Zsolt)

A karsztos mélyedés feltáró kutatása 2006-ban valósult meg. Ekkor a bakonyi kutatók rövid munkával gödröt ástak a víznyelő mélypontján, majd szinte akadálytalanul járhatták be az itt feltároló -25 méter mélységű kb. 60 méter hosszúságú barlangot. A felfedezést követően, a végpont sikertelen kutatása után a területen kutató bakonyiak a barlangbejáratba szintén műanyagcsövet ástak be, a beomlás megakadályozása végett.

A barlang teljes járatrendszere felső triász korú dachsteini mészkőben alakult ki. A területről készült földtani térképek tanúsága szerint, ennek fedőjében egykoron

elhelyezkedő eocén összletek mára lepusztultak, jelenlétük a feltárás megkezdéséig kérdéses volt. A kutatóakna mélyítése során a kitermelt anyagot átvizsgálva azonban, itt is jelentős mennyiségű eocén ősmaradványt (nummulina esetleg discocyclina ill. ampullina) találtunk, valamint nem volt ritka az eocén korú (szőci formáció) mészkőtömbjeinek jelenléte sem. A barlang egyetlen termében, kb.15 méter mélységben gyűjtött kvarcit kavics egyéb, mára már szintén lepusztult elsősorban folyóvízi üledékes fedettséget is feltételez. A barlang falait - 10 méteres mélységtől - cseppkőfolyások, kisebb cseppkőképződmények díszítik. Formakincse, egy a területre teljesen jellemző hasadék mentén kialakult elsősorban korrózióval táguló barlang képét mutatják. A barlangot kialakító jelentős törés mentén kialakuló víznyelés recens, ennek látványos formáját többször tapasztalhattuk is. Jelentős esőzések, illetve hóolvadás után a nyelőbe kisebb patak folyik, melynek hozama az óvatosságra intő 200 l/p-et is elérheti.

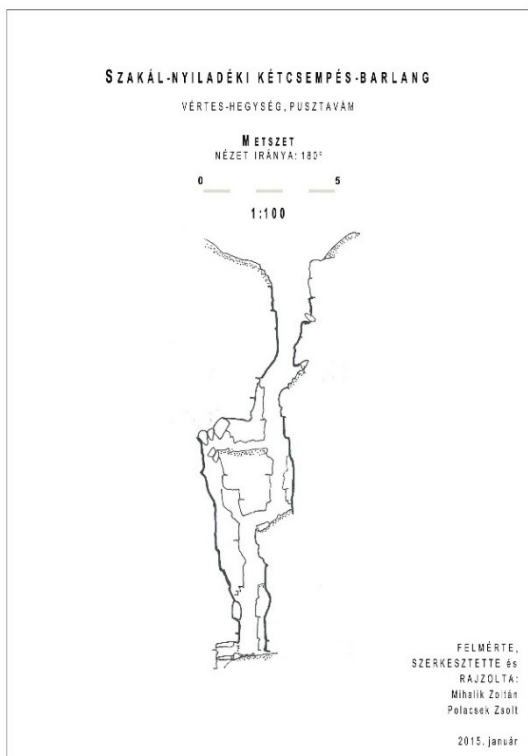
A barlang mélypontját nagy mennyiségű besodródott, felszínről származó, nedves kitöltés torlaszolja el. Ennek átbontásával a bakonyiak – bár nem túl nagy lendülettel,- sikertelenül próbálkoztak 2008 évben.

Bejárásaink idején a barlangban, a bejárat közelében élő rovarokon kívül, csak néhány denevér él. A barlang egyetlen termében többször figyeltünk meg kis patkódenevéreket, 1-5 egyedszámmal. A barlang természeti állapota érintetlennek nevezhető. Bejárása alapfelszerelésben lehetséges, de a szétkorrodált falak omlásai miatt fokozott figyelmet igényel. Feltérképezése 2013-ban megtörtént.

56. ábra Lemászás a Hamar-barlang mélypontjára (fotó: Kovács Richárd)

3.1.3 SZAKÁLL-NYILADÉKI-BARLANG

A barlang bejárata a Vértes déli részén elterülő karsztos fennsík platóján, Csókakő településtől északra nyílik 426 m tszf. magasságban.

Bejáratának EOV koordinátája: E 592274 N 225235

A Csóka-hegy fennsíkján a Szakáll-nyiladék nevű helyen az aszfaltozott úttól 800 m-re, 1999-ben találtam egy jelentős, karsztos képződményt. Az erdei út mentén, egy lefolyástalan terület mélypontján található karsztos mélyedésbe vezető vízmosási nyomok, illetve a belevezető, akkor inaktív patakmeder barlangot sejtetett ezen a helyen is.

A nyilván időszakosan aktív víznyelési pont vízgyűjtőterülete a 1:10.000 topográfiai térképek alapján akár 1 km² is lehet(ett).

A karsztos mélyedés feltáró kutatása 2001-ben valósult meg. Ekkor Kocsis Ákos rövid munkával gödröt ásott a víznyelő mélypontján, majd szinte akadálytalanul járhatta be az itt feltárolt 10 méter mélységű, kb. 20 méter hosszúságú barlangot. A

felfedezést követően, a végpont többszöri sikertelen kutatása után a területen kutató bakonyiak a barlang bejáratát rakott kőfallal biztosították.

A barlang teljes járatrendszere felső triász korú dachsteini mészkőben alakult ki. A területről készült földtani térképek tanúsága szerint, ennek fedőjében egykoron elhelyezkedő eocén összletek mára lepusztultak, jelenlétük a feltárás megkezdéséig kérdéses volt. A kutatóakna mélyítése során a kitermelt anyagot átvizsgálva azonban, itt is jelentős mennyiségű eocén ősmaradványt (nummulina esetleg discocyclus ill. ampullina) találtunk, valamint nem volt ritka a nummuliteszes mészkő jelenléte sem. A barlang termében, kb.10 méter mélységben gyűjtött kvarcit kavics egyéb, mára már szintén lepusztult, elsősorban folyóvízi üledéket is feltételez.

57. ábra A barlang bejárata Andi reklámszatyor gyűjteményének néhány darabjával (fotó. Mihalik Zoltán)

Formakincse egy, a területre teljesen jellemző hasadék mentén kialakult, elsősorban korrózióval táguló barlang képét mutatják. A barlangot kialakító jelentős törés mentén kialakuló víznyelés ma is mindennapos, ennek látványos formáját többször tapasztalhattuk is. Jelentős esőzések, illetve hóolvadás után a nyelőbe kisebb erecske folyik, melynek hozama 50 l/p-et is elérte.

A mélypont bontásával többször is, 2004 és 2009-ben próbálkoztunk. Ezen a helyen egy szűk szálkőzet hasadék állja utunkat, de mivel a huzat egészen erős, ez a hely reményteljes lehet.

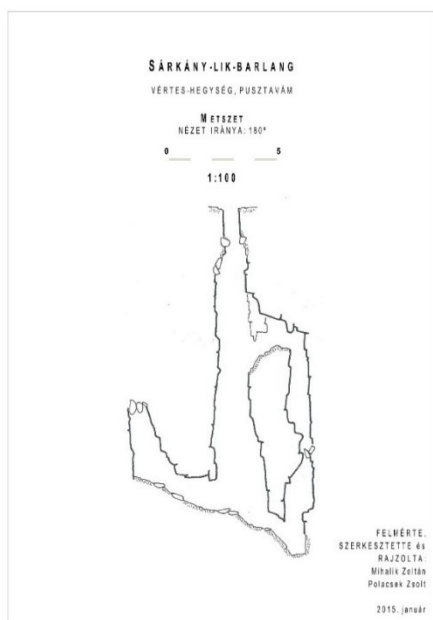
Bejárásaink idején a barlangban, a bejárat közelében élő rovarokon kívül, csak néhány denevér él. A barlang egyetlen termében többször figyeltünk meg kis patkósdenevéreket, 1-10 egyed számmal. A barlang természeti állapota érintetlennek nevezhető. Bejárása alapfelszereléssel lehetséges, de a szétkorrodált falak omlásai miatt fokozott figyelmet igényel. Feltérképezése 2014-ben megtörtént.

3.1.4 SÁRKÁNYLIK-ZSOMBOLY:

A barlang bejárata a Vértes déli részén elterülő karsztos fennsík platóján, annak északi részén, Pustavám településtől keletre nyílik, 415 m tszf magasságban. A Csóka-hegy fennsíkján Kocsis Ákos terepbejárásai során 2005-ben vált ismertté egy, akkor teljesen jelentéktelen, mélyedés.

58. ábra Készül a Sárkánylik-zsomboly bejárati lezárása 2017. (fotó: Ba Julianna)

A karsztos mélyedés, vagy inkább gödör intenzív feltáró kutatása 2006-ban indult be.

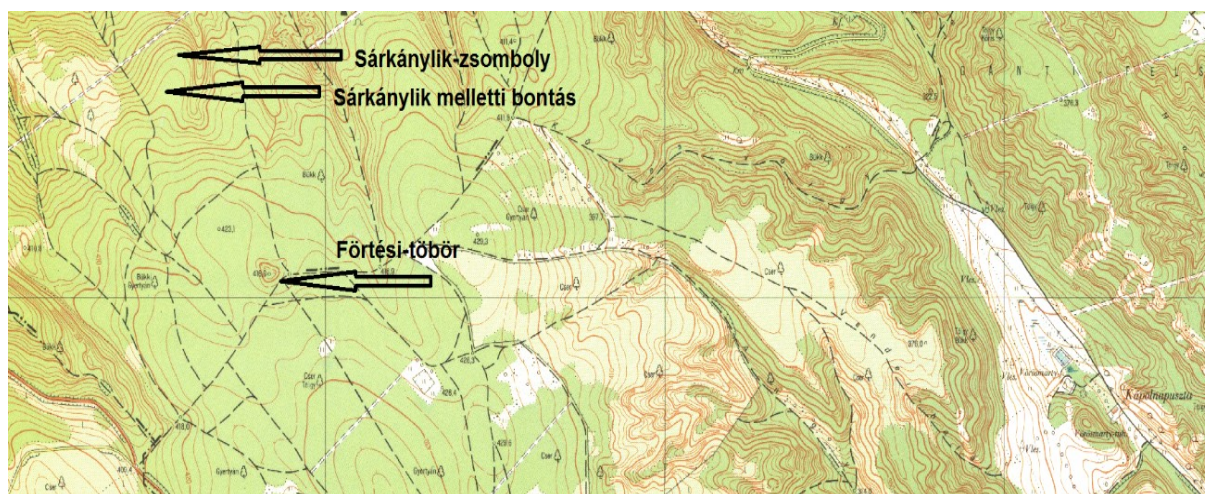
Ekkor a bakonyi kutatók munkájával egy akna mélyült a gödör mélypontján. A kimélyített gödör már az első méter után barlangjáratot ért, melyben akkor -14 méter mélységig ereszkedhettek le a kutatók. Az ezt követő években a bakonyi kutatók jelentős munkával, több kutatótáboron át mélyítették a zsomboly talpát, sajnos eredmény nélkül. A kutatás megszűnésével a tatabányaiak a bejáratot, szálkőzet tömbökre ültetett, Wavin X-steram csővel biztosították. A barlang bejárása ezzel többé-kevésbé biztonságossá vált. 2013 tavaszán a barlangot feltérképeztük, mélysége -14.5 méternek adódott. Hossza 30 méterben adható meg. Ekkor megállapítottuk, hogy az akna talpát idős és tömör agyagdugó torlaszolja el, valamint azt is, hogy a feltáró munka ez által itt nem célszerű. A barlang teljes járatrendszere felső triász korú

dachsteini mészkőben alakult ki. A területről készült földtani térképek tanúsága szerint ennek fedőjében egykoron elhelyezkedő eocén összletek mára lepusztultak, jelenlétük a feltárás megkezdéséig kérdéses volt. A kutatóakna mélyítése során a kitermelt anyagot átvizsgálva azonban, jelentős mennyiségű eocén ősmaradványt (nummulina esetleg discocyclina ill. ampullina) találtunk, valamint nem volt ritka a nummuliteszes mészkő jelenléte sem. A bejárati depón és a barlangakna talpán, kb.14 méter mélységben gyűjtött kvarcit kavics egyéb mára már szintén lepusztult, elsősorban folyóvízi üledéket is feltételez. A barlang falait -5 méteres mélységtől inaktív cseppkőfolyások, kisebb

cseppkőképződmények díszítik. Formakincse egy, a területre teljesen jellemző hasadék mentén kialakult, elsősorban korrózióval táguló, egykor talán aktív víznyelőbarlang képét mutatja. A zomboly aknától ragacsos, vöröses színű, „igazi” barlangi agyag tölti ki.

A barlangból a bakonyiak jelentős munkabefektetéssel kb.20 m³ törmelékkel termeltek ki. Sajnos eredmény nélkül.

A barlangot kialakító jelentős törés mentén kialakuló, ma már teljesen inaktív víznyelés, véleményem szerint akár ó-holocén jelenség is lehetett. A nyelő-tevékenység látványos hiánya a terület teljes lepusztulásában, síkká degradálásában kereshető. Kutatásaink idején, a barlangban a bejárat közelében élő rovarokon kívül, csak néhány denevér él. A zombolyban többször figyeltünk meg kis patkósdenevéreket, 1-2 egyedszámmal. A barlang természeti állapota a feltárás során kitermelt anyag mennyiség hiánya miatt erősen megváltozott, állapota erősen bolygatott.

59. ábra Barlang bejáratok helyszínrajza.

3.1.5 SÁRKÁNYLIK MELLETTI PRÓBABONTÁS:

A Sárkányliktól ~100 méterre elhelyezkedő karsztos mélyedést a bakonyiak bontották meg 2009-ben. Ezen a helyen, bár a kutatóakna a-5m mélységet is elérte, barlangjárat nem tárult fel. A kitermelt anyagban itt is jelentős mennyiségben tanulmányozhatóak a ma már lepusztult eocén kőzetek maradványai. Az erősen omladékos falú kutatóakna mélyítése minden bizonnyal további érdekességeket rejthet.

3.1.6 FÖRTÉSI-TÖBÖR PRÓBABONTÁS

A jelentős méretekkel bíró, 50 méter átmérőjű legalább 5 méter mélységű karsztos mélyedésben két ponton is tanulmányozhatóak voltak a recens barlangképződés nyomai. Mindkét helyet 2014-ben megbontottuk. Ennek eredménye, a kutató szemeit megörvendeztető jelentős mennyiségű kitermelt törmeléken kívül nem lett.

60. ábra Próbabontás Förtésen (fotó: Polacsek Zsolt)

4 KUTATÓMUNKA GÁNT TÉRSÉGÉBEN

A Vértes-hegységben található Gánt község környezetében található földtani érdekességek sok barlangkutató érdeklődését felkeltették. Az 1980-as években lezáruló bauxit bányászat gigászi gödrei számos karsztos és paleokarsztos formát, így barlangokat is rejtnek.

Az 1926 és 1988 közötti időszakban több mint 16 millió tonna bauxit tartalmú kőzetet bányásztak ki a környék 5 külszíni fejtésében. Ezek a tájseb a bányászat felhagyása után a geológusok zarándok helyévé váltak. A ma is holdbéli tájra emlékeztető bányagödrök triász dolomitban kialakult paleokarsztos mélyedései a földtörténeti múltban a magas alumínium-oxid és hidroxid tartalmú bauxit kialakulásának csapdái lettek. Az ipar által egykor oly nagy becsben tartott ásványi nyersanyag kitermelése után szabadultak rá a barlangkutatók a bányagödrökben feltárt barlangokra.

61. ábra Gánti tájkép (fotó: Polacsek Zsolt)

A területen elsőként az Alba Regia kutatói tevékenykedtek. Az 1970-es évek kataszteri munkái során számos kisebb-nagyobb barlangot dokumentáltak a környéken. Legnagyobb sikerük, a 80-as években a közeli - de nem a bányák területén található - Gánti-barlang feltárása és térképezése volt.

A kb. 130 méter hosszú rendkívüli oldott formákkal bíró barlangot egészen az utóbbi évekig kutatták, ásták. A mi csapatunk, a tatabányaiak számára mindig az un. Újfeltárás és a Harasztos bányagödrei jelentettek vonzerőt.

Tatabányai csapatunk a Melegesi, az Anger-réti, és a Baglyasi-bányagödörökben nem kutatott, így az ezekben található karsztképződményekkel csak érintőlegesen foglalkozom.

E mélyedések több millió tonna ásványi nyersanyag kitermelésének örök mementói. A bányászat a paleokarsztos mélyedésekben felgyülemlett bauxit kitermelése után északi irányban egy óriási, a Harasztosi-feltárás esetében 800 méter, az Újfeltárás esetében 900 méter hosszúságú vetőig történt. Ez a vető mintegy lehatárolta a művelt területet, tőle északra már tisztán triász korú földolomit találunk csak.

62. ábra Vetősík az Új-feltárásban. (fotó: Polacsek Zsolt)

A rendkívül látványos bányafal mindenütt egy teljesen sík vetőfelületben végződik. Itt a dolomit és az egykori karsztos mélyedés határán egy gigantikus, majdnem függőleges vető breccsa zóna alakult ki. Ez a néhány méter vastagságú elsősorban dolomit murvából álló összecementálódott vasas (hematitos) oldatokkal átítatott sík felületű zóna néhány helyen, talán kisebb tektonikus hatásra összetört, vagy kilyukadt. Terepbejárásaink során már a 90-es években is feltűnt, hogy ezeken a helyeken kisebb-nagyobb barlangüregeket rejt a breccsa mögötti dolomit összlet.

E vetőtükör „védelmében” kialakult barlangok genetikája ma is vita tárgya. A függőleges vagy enyhén dőlő breccsa réteg mögötti barlangokban sok oldott forma tanulmányozható. Mivel feltételezhetően ezek barlangtani esetleg földtörténeti értelemben is idős üregek, az oldott formák erősen mállottak a falak omladékosak, véleményem szerint elsősorban a felszín közelsége, ill. az időjárás szélsőségei miatt. A barlangüregek létrejöhettek a vető mentén leszívógó vizek oldó hatására, de felmerülhet a vetőzóna mentén feláramló esetleg termális vizek oldó hatása, vagy a két hatótényező együttes hatása is. E kérdések megválaszolása még várta magára.

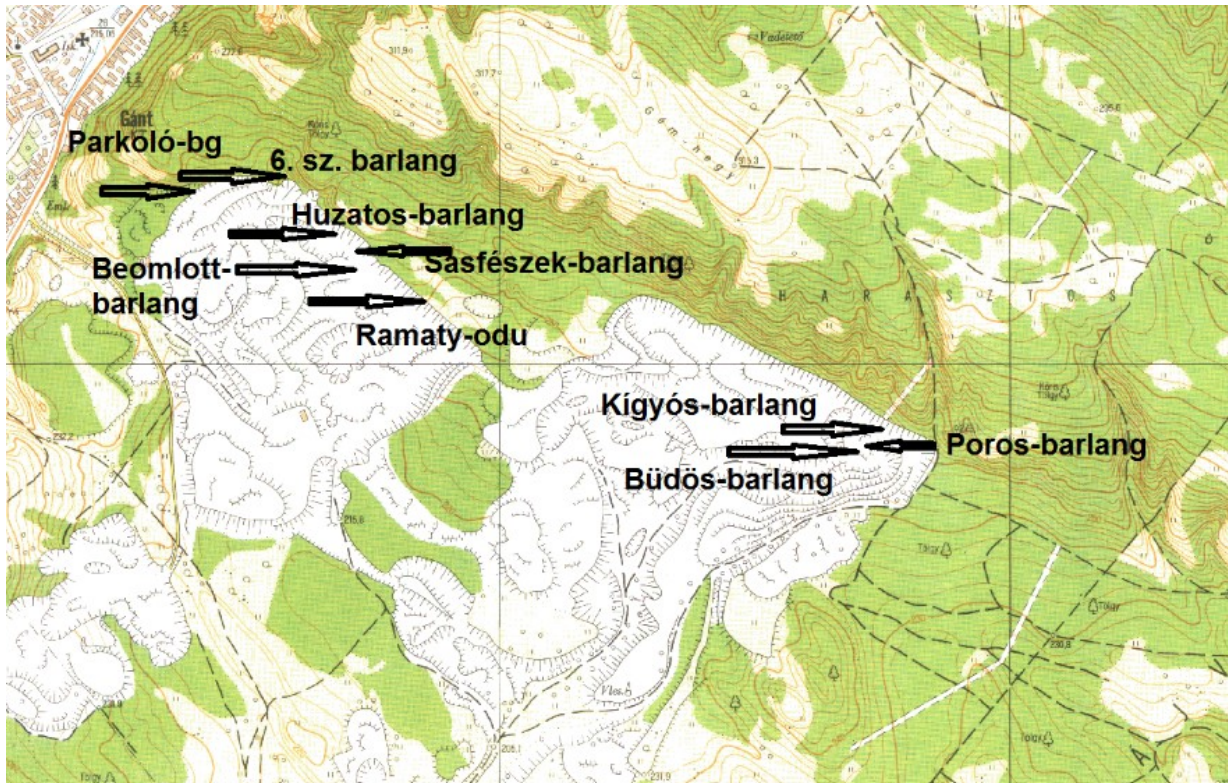
Kutató és dokumentáló munkánk során a két külfejtés területén összesen 13 barlang méretű üreget vettünk kataszterbe. E barlangok közül

korábban, 1990 előtt, egy sem volt ismert. 1990-ben a Tatabányai Barlangkutató Egyesület dokumentált 2 barlangot, a 90-es évek elején az Alba Regia dokumentált 3 barlangot a többi pedig a 2000-es évek szülöttje. Bár az üregek egy része már részlegesen dokumentált, itt most ezek felsorolása mellett egy összesített, részletes ismertetést készítettem el.

4.1 AZ ÚJFELTÁRÁS BÁNYAGÖDÖR BARLANGJAI

Helyzeténél fogva ebben a bányagödörben történt a legtöbb barlangkutató munka. Megközelítése a Tatabányát Székesfehérvárral összekötő műútról lehetséges. A faluban közvetlenül a szovjet emlékmű után, az út bal oldalán nyíló murvázott, majd vörös-sáros úton egyenesen haladva, kb. 500 méterre, bal oldalt látható. A bányagödör északi letörése szerintem Hazánk egyik legnagyobb és leglátványosabb sziklafala.

Az Újfeltárás bányagödör nem csak barlangjairól nevezetes. Geológiai érdekességként megemlíthető, hogy a bauxit tartalmú ásványi nyersanyag mellett, annak fedőjeként, nagy területet borít ma is az eocén, illetve oligocén összletek sokasága. Az itt gyűjthető cerithiumok és ampullinák mellett a bányafal keleti részén szenes összletek tanulmányozhatóak. A szinte teljesen sík, vasas oldatokkal cementált, majdnem függőleges vető breccsa falon tökéletesen látszanak az elvetődéskor keletkezett vetőkarcok.

63. ábra Gánti barlang bejárata

4.1.1 PARKOLÓI-BARLANG

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (a GPS műszer pontatlansága miatt, bizonytalan).

64. ábra A Parkolói-barlang bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

A Csákvár község külterületén nyíló, az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által 2005-2010 közti időszakban nem kevés munkával és lelkesedéssel feltárt triász korú dolomitban kialakult barlang a vető breccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges.

A kb. 25m hosszúságú barlang a kissé észak felé dőlő vető breccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. Mivel ez a breccsa zóna a barlangot a beszivárgó vizektől is védi, annak alzata porszáraz. Ott jártamkor benne életnyomokat nem észleltem. A barlang genetikája bizonytalan. A breccsa fal mögött kialakult, egyértelműen oldott formákat mutató barlang jelenlegi formáját kétségkívül a kifagyás alakította. Az, hogy fel, vagy leszálló, esetleg langyos vizek oldották e ki a barlangot, vita tárgyát képezi. A barlang felmérése 2014-ben megtörtént.

4.1.2 PARKOLÓI 2. SZ. BARLANG

bejárat : 270 m tszf magasság (bizonytalan) EOVS koordinátái nem ismertek.

A Csákvár község külterületén nyíló az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által 2005-2010 közti időszakban feltárt Parkolói-barlangtól 50 méternyire a nyugati irányban, a már csak néhány méter magas, rézsűssé váló bányafalban nyíló üreg. Ez a barlang is a vetőbreccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges. A 4m hosszúságú barlang a kissé észak felé dőlő vetőbreccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. Mivel ez a breccsa zóna a barlangot a beszivárgó vizektől is védi, annak alzata porszáraz.

4.1.3 HAMVAS-BARLANG

65. ábra A Hamvas-barlang bejáratában. (fotó: Polacsek Zsolt)

A Csákvár község külterületén nyíló, minden bizonnyal régóta ismert barlang. Feltárlása a bányagödör mélyítése során történt. Az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által már a 90-es években térképezett barlang a vető breccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött triász korú dolomitban, majdnem a felső bányaperemen jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges, bár egyes helyekről szemből-messziről is látható a bejárata. A kb. 50 m hosszúságú barlang a kissé észak felé billent vetőbreccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. Mivel ez a breccsa zóna a barlangot a beszivárgó vizektől is védi, annak alzata porszáraz. A barlang genetikája bizonytalan. A breccsa réteg mögött kialakult, egyértelműen oldott formákat mutató barlang jelenlegi formáját kétségkívül a kifagyás alakította. Az, hogy fel vagy leszálló vizek oldották e ki a barlangot vita tárgyát képezi. A barlang bejáratát üregét egykoron díszítő – a Vértes legnagyobb - cseppköveit mára vandál kezek elpusztították. A barlangban, az utóbbi években többször

is jártam, bejárásaim alkalmával 1-5 kis patkósdenevért számoltam össze. A barlang felmérése (az 1993-as térkép után) 2014-ben megtörtént. A bejáratú üregtől balra feltöltődött, és a falról leoldódott köztömbök között járhatjuk be a barlangot. Több helyen erős huzat érződik, ami azonban minden bizonnyal a breccsa zónán keresztül hatol az üregbe, ott körhuzatot

alkotva. Korábban a vértés legszebb barlangja lehetett, ma egy méltatlanul elfeledett romos odú. Bejárása némi kúszás-mászással, alapfelszereléssel lehetséges.

4.1.4 HASADÉK-BARLANG

avagy, a Gánti 6. sz. barlang, melyet 1990-ben dokumentáltunk.

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

66. ábra A barlang bejárata távolról (fotó: Polacsek Zsolt)

A Csákvár község külterületén nyíló, a Tatabányai Barlangkutató Egyesület által 1990-ben dokumentált, jellegzetes hasadékbarrang a vetőbreccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött, dolomitban jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges. A kb. 8m hosszúságú barlang a kissé észak felé dőlő vető breccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. Formáját tekintve inkább egy függőleges hasadék mely nagyon szűk, ember számára éppen csak járható. A barlangban életnyomokat nem észleltem. A barlang felmérése 1990-ben, majd 2014-ben megtörtént.

4.1.5 HUZATOS-BARLANG

szinoníma: a Vetőfal-mögötti-hasadék

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

67. ábra A Huzatos-barlang bejárata (Fotó: Polacsek Zsolt)

A Csákvár község külterületén nyíló, az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által 2006-2011 közti időszakban feltárt barlang a vetőbreccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges, bár szembe állva a sziklafallal, annak aljában messziről is látszik. A kb. 50m hosszúságú barlang a kissé észak felé dőlő vetőbreccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. A barlang befoglaló kőzete felső triász korú ún. földolomit. Mivel ez a breccsa zóna a barlangot a beszivárgó vizektől is védi annak alzata a folyamatos erős légmozgás miatt porszáraz. Az üregben életnyomokat nem észleltem. A barlang genetikája bizonytalan annak kidolgozása még várat magára. A breccsa réteg mögött kialakult egyértelműen oldott formákat mutató barlang jelenlegi formáját kétségkívül a kifagyás is alakította, roncsolta. Az, hogy fel- (esetleg termális) vagy leszálló vizek oldották-e ki a barlangot, vita tárgyát képezi. A barlang felmérése 2014-ben megtörtént.

4.1.6 SASFÉSZEK-BARLANG

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

A Csákvár község külterületén nyíló, az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által 1998-ban dokumentált barlang a vetőbreccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött dolomitban jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges, bár messziről is jól látható. A bejáratában, mely a sziklafalban kb. 20 méter magasban nyílik, általában brutál madarak (condomkeselyű?) fészkelnek, ezért a területet a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság Őrszolgálatá figyelni. A kb. 70m hosszúságú barlang a kissé észak felé dőlő vetőbreccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. Mivel ez a breccsa zóna a barlangot a beszivárgó vizektől is védi, annak alzata porszáraz. A barlangban életnyomokat, a már említett madarakon kívül, nem észleltem. A barlang genetikája bizonytalan. A breccsa réteg mögött kialakult egyértelműen oldott formákat mutató barlang jelenlegi formáját kétségkívül a kifagyás is alakította. Az, hogy fel- vagy leszálló vizek oldották-e ki a barlangot, vita tárgyát képezi. A barlang felmérése 2014-ben megtörtént.

4.1.7 RAMATY-ODU

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

68. ábra A Ramaty-odu bejárata bányá talpszintről nézve. (fotó: Polacsek Zsolt)

A Csákvár község külterületén nyíló, az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által 1998-ban dokumentált barlang a vetőbreccsa fal egy meggyengült, összetört és részben leomlott szakasza mögött jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges, bár messziről is jól látható. A kb. 10m hosszúságú barlang a kissé észak felé dőlő vető breccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. Mivel ez a breccsa zóna a barlangot a beszivárgó vizektől is védi, annak aljzata porszáraz. A barlangban életnyomokat nem észleltem. A barlang genetikája bizonytalan. A breccsa réteg mögött kialakult egyértelműen oldott formákat mutató barlang jelenlegi formáját kétségkívül a kifagyás is alakította. Az, hogy fel- vagy leszálló vizek oldották-e ki a barlangot, vita tárgyát képezi, a vetőfalon keletkezett nyílás valószínűleg a leszivárgó vizek hatására is tágult.

4.1.8 BEOMLOTT-BARLANG

szinoníma: a Gánti 5. sz. barlang melyet korábban már dokumentáltunk

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

A Csákvár község külterületén nyíló, az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által 2005-2010 közti időszakban feltárt barlang a vetőbreccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges. A kb. 5m hosszúságú barlang a kissé észak felé dőlő vető breccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. Mivel ez a breccsa zóna a barlangot a beszivárgó vizektől is védi, annak aljzata porszáraz. Benne életnyomokat nem észleltem. A barlang genetikája bizonytalan. A breccsa réteg mögött kialakult, egyértelműen oldott formákat mutató barlang jelenlegi formáját kétségkívül a kifagyás is alakította, de oldott formái, a falon található látványos boxwork szerkezetekkel rendkívül látványos. Az hogy fel- vagy leszálló vizek oldották-e ki a barlangot, vita tárgyát képezi. A barlang felmérése 1990-ben megtörtént, a bányafalról lehullott törmelék jelenleg eltorlaszolja a bejáratát.

69. ábra A Beamlott-barlang bejárata autógumival. (fotó: Polacsek Zsolt)

4.1.9 VASKOBÁK-BARLANG

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

70. ábra A Vaskobak-barlang bejárta (fotó: Polacsek Zsolt)

A Csákvár község külterületén nyíló, az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által a 90-es években feltárt barlang az előzőekkel ellentétben a bányatalpon, a kibukkanó, elszíneződő dolomit kúpok tövében nyílik. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges. A kb.6m hosszúságú barlang feltehetően egy korábban aktív víznyelési pont lehetett. A bányatalpon több alkalommal is megfigyelt vízmosások is errefelé vezetnek, noha a bejáratot nem érik el. A barlang kitöltése a vörös színű vasoxidos agyag, sár. Feltárása nem célszerű. Ott jártamkor benne életnyomokat nem észleltem. A barlang felmérése 2014-ben megtörtént.

4.1.10 ÚJFELTÁRÁSI-VÍZNYELŐ

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

A Csákvár község külterületén nyíló, az Alba Regia Barlangkutató Egyesület által a 90-es években dokumentált kis üreg szintén a bányatalpon, a kibukkanó, elszíneződő dolomit kúpok tövében nyílik, illetve dolomitba mélyül. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges. A kb.3m hosszúságú barlang feltehetően egy korábban aktív víznyelési pont lehetett. A bányatalpon több alkalommal is megfigyelt vízmosások is errefelé vezetnek, noha a bejáratot nem érik el. A barlang kitöltése a vörös színű vasoxidos agyag, sár. Feltárása, a várhatóan rendkívül nagy mennyiségű behordott kitöltés miatt, nem célszerű. Ott jártamkor benne életnyomokat nem észleltem. A barlang felmérése 2014-ben megtörtént.

4.2 A HARASZTOSI BÁNYAGÖDÖR BARLANGJAI

4.2.1 KÍGYÓS-BARLANG

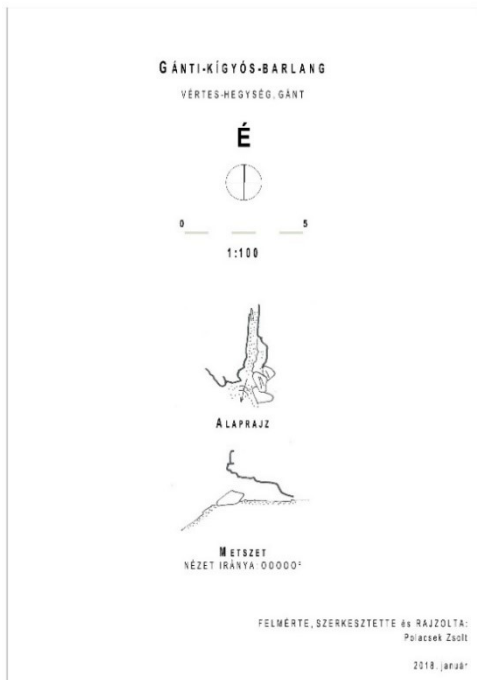
Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

71. ábra A Kígyós-barlang bejárta távolból (fotó: Polacsek Zsolt)

A Csákvár község külterületén nyíló barlangot 2003 évben fedeztem fel. Dokumentációja a mai napig nem lett publikálva. A barlang a vetőbreccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges. A kb. 4m hosszúságú barlang a függőlegesből kibillent, kissé észak felé dőlő vető breccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki triász korú dolomitban. A fal ezen részén a breccsa már teljesen széttöredezett, feltehetően a tektonika hatására. Az üregben életnyomokat nem észleltem. A barlang genetikája bizonytalan. A barlang felmérése 2014-ben megtörtént.

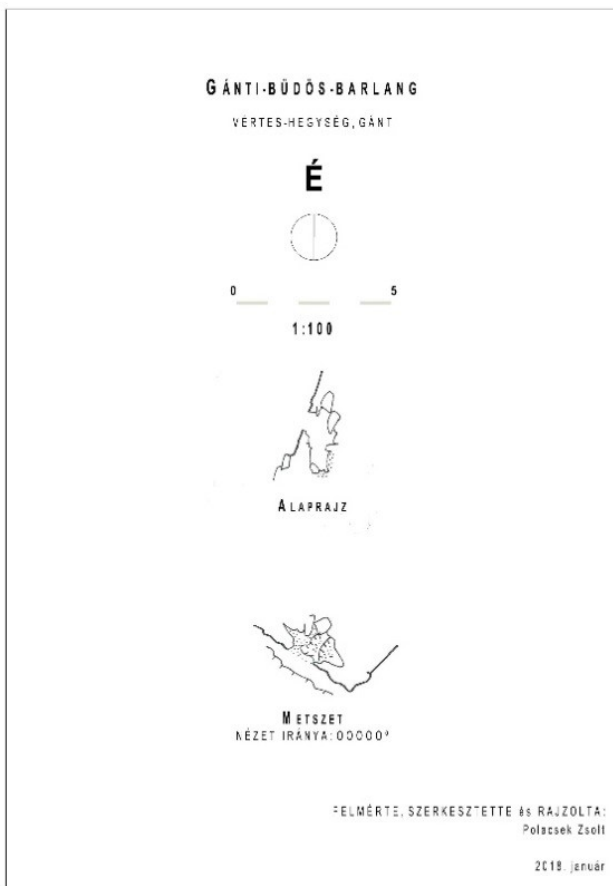
4.2.2 BÜDÖS-BARLANG

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

72. ábra A Büdös-barlang bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

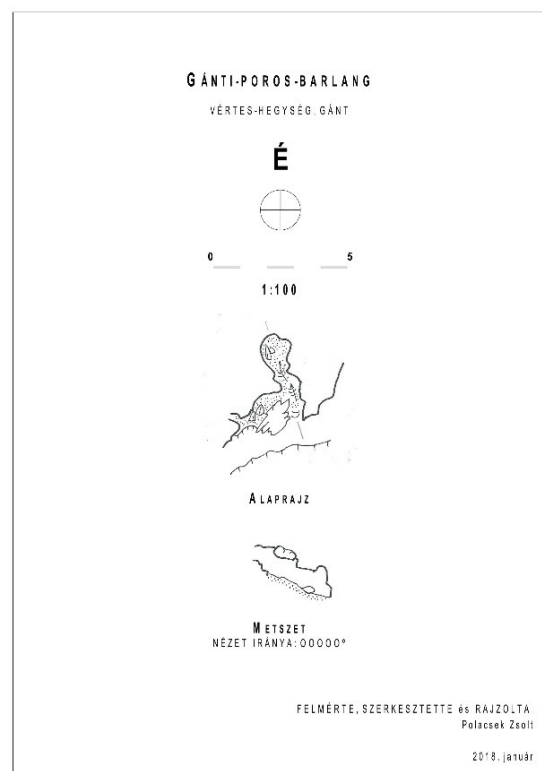
A Csákvár község külterületén nyíló barlangot a 2003. évben fedeztem fel. Dokumentációja mai napig nem lett publikálva. A barlang a vetőbreccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött annak tövében jött létre, dolomitban. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges. A kb. 3m hosszúságú barlang a függőlegesből kibillent, kissé észak felé dőlő vető breccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. Az üregben életnyomokat nem észleltem. A barlang genetikája bizonytalan. A barlang felmérése 2014-ben megtörtént.

4.2.3 POROS-BARLANG

Bejáratának Eov koordinátája:

E 600523 N 227350 270 m tszf magasság (bizonytalan)

A Csákvár község külterületén nyíló barlangot a 2003. évben fedeztem fel. Dokumentációja mai napig nem lett publikálva. A barlang a vetőbreccsa fal egy meggyengült, eltört szakasza mögött, annak tövében jött létre. Megtalálása a mellékelt térképvázlattal lehetséges. A kb. 7m hosszúságú barlang a függőlegesből kibillent, kissé észak felé dőlő vető breccsa fal mögött, annak „védelmében” alakult ki. A bejárat mögötti termecskét 2007-ben két nap bontással kitisztítottuk, de sajnos a további járatok feltárása még várat magára. A felső triász korú dolomitban keletkezett üregben életnyomokat nem észleltem. A barlang genetikája bizonytalan. A barlang felmérése 2014-ben megtörtént.

73. ábra Poros-barlang (fotó: Polacsek Zsolt)

4.3 A MELEGESI- BÁNYAGÖDÖR

A Gánt Bányatelepi Bányászati Múzeummal szemközti, bozóttal benőtt, kis részben rekultivált területen átkelve, száraz időben autóval is megközelíthető bányaudvar. A parkolóból kb.10 perc sétával érhető el.

A hely érdekessége abban rejlik, hogy a közeli „Várkapitány képzőből” szabadon kijáró áptak néha szembe jöhetnek. Tapasztalatunk szerint nem veszélyesek, ha eltekintünk a magamutogatástól, vagy az út közepére fényes nappal kaksizástól, jelenlétük akár üdítő színt is lehet.....

4.3.1 MELEGESI-BESZAKADÁS

Ezen a helyen az Alba Regia, un. Gánti kollektívája bontott 2010-12 táján. A bányaudvar egyik mélypontján található besuvadást megbontva, egy hasadék tárult fel, mely jelenlegi formájában -6 m

mélységű. A lazán kitöltött, nyilvánvalóan víznyelőként is működő triász korú dolomitban kialakult hasadék szélessége átlagosan 1.5 m, alját elsősorban kőzetomladék tölti ki. A kutatók elmondása szerint időnként huzat is lengedezik a járatban. A kutatás során több alkalommal is komoly nagyságú erdei sikló lakott az üregben. Véleményem szerint a néhány ezer négyzetméteres vízgyűjtő területű, a bányaművelés által felnyílt ma is időszakosan aktív víznyelőbarlang feltárása nagy munkával ugyan, de eredményes lehet. A járatok falán kisebb oldás formák tanulmányozhatóak, képződmények nem jellemzőek.

4.3.2 MELEGESI FELSŐ-BARLANG

Az Alba Regia jelentésekben egyértelműen jelzett és leírt kutatási pont, melyet én többszöri keresés után sem találtam meg.

4.3.3 AZ ANGER-RÉTI BÁNYAGÖDÖR

A Gánt Bányatelepi Bányászati Múzeummal szemközti bozóttal benőtt, kis részben rekultivált részben szemét lerakónak használt terület. Megközelíthető 1 perc alatt, ha a kocsinkat a Múzeumnál hagyva átkelünk az országúton.

4.3.4 BÁNYATELEPI-VÍZNYELŐ

Az utóbbi években (2005,2010 és 2014-ben is) érdekes víznyelő tevékenységnek lehettünk tanúi a Bányászati Múzeum parkolójával szemben, az országút túlsó felén mélyülő gödörben. A hirtelen esőzésekkor fellépő meghökkentő nagyságú árvíz, a falu főutcáján 1 méteres vízszlappal, esetenként 15 méter széles patakot alkotva folyik keresztül. A főutat ilyenkor a rendőrség lezárja. A falut elhagyva a Bányatelep előtti Múzeumnál az út bal oldalán, az Anger-rét szélén, egy felhagyott bányagödörbe folyik be az ár, melynek nagysága nagyon óvatos becslések szerint is 15-20 m³/perc is lehet. A mintegy 7-8 méter mélységű gödör alján ez a vízmennyiség kissé visszaduzzad és elnyelődik. Szájkő kibukkanás, nyelő lyuk száraz időben sem látható. Az ide bedobált szemét viszont igen (hiszen Európa itt is épül). Hova is mehet a víz a mélyben, illetve hol bukkanhat elő? A közeli Forrás-pusztán található Forrás-kút a Vértes keleti oldalának egyetlen jelentős (egykor 5 m³/perc körüli hozam) forrása volt a karsztvízszint mesterséges leaszttásáig. Mivel a forrás a karsztvízszint emelkedésének ellenére a mai napig sem indult be újra, a kapcsolat nem bizonyítható. Mindenesetre, ha ez megtörténik, az azonnal látható lesz a forrás vízében, a mindent megszínező vörös vasoxid jóvoltából. A nyelő és a forrás közti távolság kb.1800 méter.

4.4 EGYÉB BARLANGOK GÁNT TÉRSÉGÉBEN

A felsoroltakon kívül a Közhiteles Barlangnyilvántartás jelen állása szerint Gánt és Csákvár térségében több, már régóta ismert és részben feldolgozott barlang ismert. Bár ezekben mi sohasem végeztünk kutató munkát, közülük a két legjelentősebb rövid bemutatás szintjén megemlítenéd.

4.4.1 NÉHÁNY SZÓ A CSÁKVÁRI-BARLANGRÓL

A Csákvár község külterületén nyíló, messziről is jól látható dolomit sziklás Nagy-hegy barlangjának első irodalmi említése 1899-ből származik. Ma meglehetősen népszerű turista látványosság. Magas hasadékjáratai, könnyen bejárható járatai miatt sokan látogatják.

A barlangot a helyiek és a szakirodalom a környék egykori birtokosairól, az első ásatás mecénásáról Esterházy-barlangnak, esetleg Csákvári Báracháza-barlangnak is nevezték, mára a Csákvári-barlang a legelterjedtebb neve.

74. ábra A Báracháza-barlang kettős bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

Bár a barlang hossza mindössze 87 méter, őslénytani jelentősége miatt fokozot védelmet élvez. Az 1925-ös illetve az 1950-es évek ásatásai során a barlang előteréből, illetve a barlang járataiból számos pleisztocén illetve ó-holocén csontlelet került elő. A Csákvári-barlang kialakulása a földtörténeti múltban egy olyan morfológiai helyzetben történt, mikor az akkor még az erózió bázison elhelyezkedő barlang járataiban víz áramolhatott. Bár az üreg irányítottsága kétségkívül tektonikus eredetű, falain korróziós nyomok, sőt talán roncsolt, mára már alig felismerhető eróziós nyomok is láthatóak. A felső triász korú dolomitban egymást metsző hasadékok mentén kialakult barlang főhasadékának végpontját laza omladék tölti ki.

Ennek megbontásával tudomásom szerint még senki nem próbálkozott, pedig a méretek meggyőzőek és légmozgás is érezhető.

A barlangot járva a benne élő rovarokon kívül egy-egy denevérrel is találkozhatunk. Az üreg kultúrtörténeti érdekessége a bejárati hasadék falán látható római kori vésett felirat, mely sajnos mára már csak részben olvasható.

4.4.2 ÉS NÉHÁNY GONDOLAT A GÁNTI-BARLANGRÓL IS

A barlang feltételezhetően a helyiek számára már régóta ismert volt, mikor az Alba Regia Barlangkutató Csoport a 80-as években „felfedezte”.

A Vértes barlangjainak feldolgozásában résztvevő „Alba Regiás” Kocsis Antal érdeme, hogy a barlangászok számára teljesen ismeretlen üregbe a 80-as évektől a dokumentáló, majd a 90-es évektől a feltáró munka is beindult. Ő sajnos ma már nem lehet közöttünk, emlékének adózva azonban meg kell említenünk azt, hogy az Ő kalauzolásával, több tucattal nőtt a vértesi barlangok száma akkoriban.

Bejárata Gánt községtől az egykori Kápolnapusztza felé vezető út jobb oldalán, az ún. Angyallépcső szikla csoportban található. Megtalálása viszonylag könnyű, hozzá ösvény vezet, de a mellékelt térképvázlaton is megjelöltem. A barlang felső triász korú dolomitban alakult ki. A nem túl jelentős méretű üregrendszer kialakulása minden bizonnyal az egykori erózió bázison, vagy annak közelében történt, tektonikus irányítottság mellett, freatikus korrózió hatására. A bejárat környezetének szétfagyott, mállott formáit később mindvégig gömbüst formák és érdekes freatikus genezisre utaló oldott formák követik. Egyre mélyebbre hatolva ez a formakincs egyre szembeötlőbb.

A barlangban tanulmányozható gömbüst formákat feltételezhetően morfológiai vizsgálatok során, vandál kezek piros festékekkel összekenték, megszámozták. E döbbenetes környezetkárosítás mellett mégis e barlang a környék legfontosabb speleológiai érdekessége.

75. ábra A Gánti-barlang új ajtószervezete (fotó: Mihalik Zoltán)

A járatok jelenlegi hossza 149 m, mélysége -14 m, ezt Csermák Zsolt 2008-as kutatásvezetői dolgozatából tudhatjuk meg. A barlang bejárása viszonylag könnyű, azt egy helyen beépített létra is segíti. Kutatásába az Alba Regiások sok éven át nagy energiát

fektettek, de sajnos az eredmények viszonylag csekélyre sikeredtek. Élővilága a barlang elejében lakó rovarokon kívül a denevérekre korlátozódik, melyekből téli időszakban 10-15 példánnyal is találkozhatunk az üregben. További feltáró kutatását én nem tartom célszerűnek, tekintve hogy az Angyallépcső-szikla a környezetéből kiemelkedve, (sőt a Kápolna-pusztai-völgy mélyüléseivel) nyilván elszakadt az üregesedés többi részétől. Tovább nehezíti a feltárást a végpont zónájának kitöltöttsége is, valamint a deponálás helyszűke is.

4.5 BARLANGKUTATÓ MUNKA A VÉRTES EGYÉB TERÜLETEIN

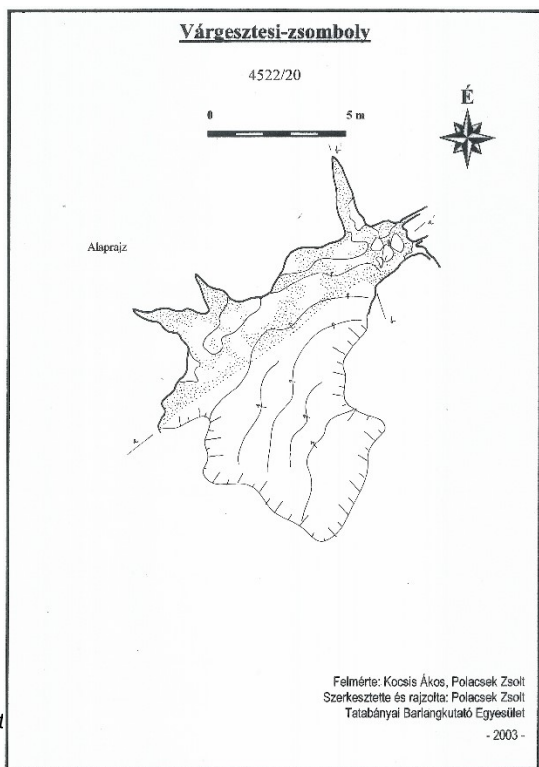
4.5.1 VÁRGESZTES TÉRSÉGE

Várgesztes határában, attól északra elhelyezkedő kb. 1 km²-es, eocén mészkővel fedett terület számos érdekességet rejteget a barlangkutatók számára.

A község térségében található karsztos mélyedések nyomára először egy 1:40000 méretarányú térképet tanulmányozva bukkantam. Előzetes, technikumai tanulmányaimból emlékeztem arra, hogy a Vértes ezen részében – a Várgesztestől északra elhelyezkedő Lófő-domb térségében - a hegységet felépítő triász dolomit mellett leírtak eocén mészkő előfordulásokat is.

4.5.1.1 VÁRGESZTESI HIDEG-LYUK

A faluból is jól látható, a sziklamászók által kedvelt szikla letörésektől nyugati irányban, a domboldalban található, kb.15 méter átmérőjű beszakadás eocén nummulinás mészkőbe mélyül. Először a 80-as évek végén keltette fel a figyelmünket. A helybeliek Hideg-lyuknak nevezték el, a bizonyára régóta ismert üreget.

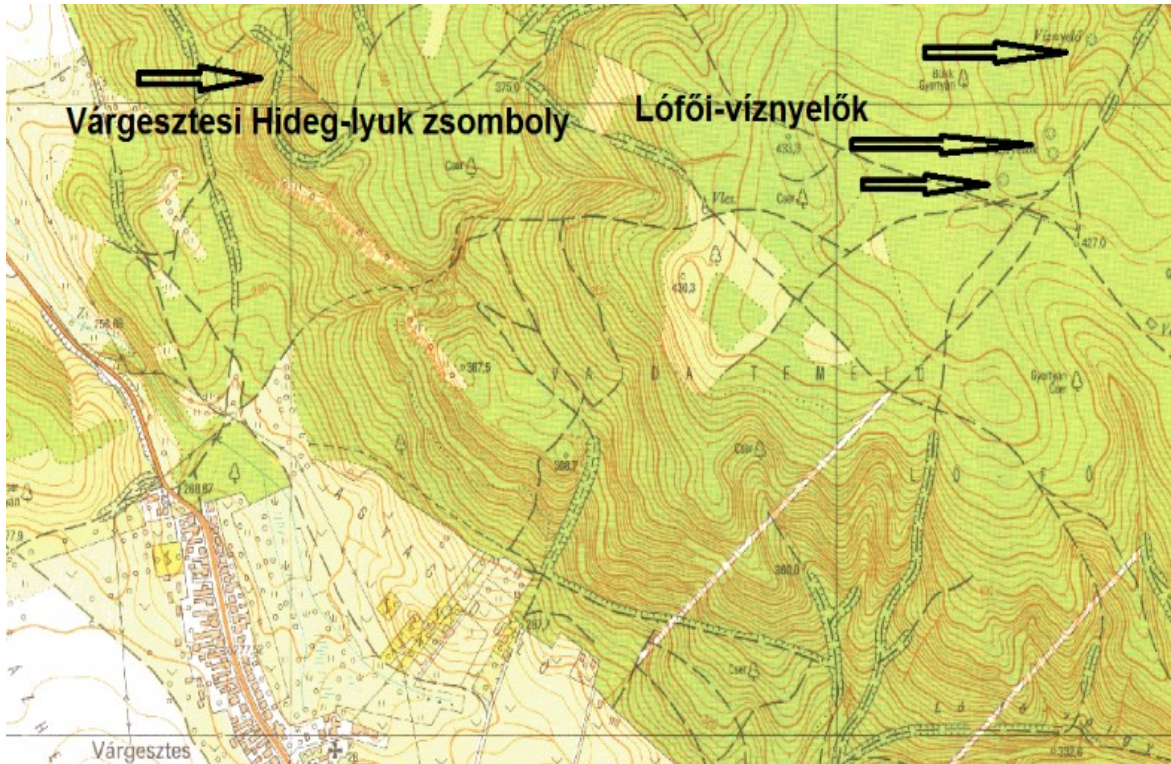

76. ábra A Várgesztes

A Várgesztesi-zsomboly a Vértes-hegység központi részén, Várgesztes község külterületén nyílik. Megközelítése a Várgesztes község elején található tótól lehetséges az országos kék turista jelzésen haladva, a messziről látható sziklafalakat elérve balra fordulva, mintegy 300 m.-t megtéve az erdőben találjuk a jelentős méretű beszakadást. A barlang eocén korú mészkőben keletkezett. A tágas bejárati udvar feltehetően egy jelentős méretű barlang terem felszakadásával keletkezett.

A bejárati szádát meredek lejtőn közelíthetjük meg, majd több helyen rövid kúszójáratban haladhatunk. Kitöltése erdei talaj, humusz és jelentős mennyiségű kőzettörmelék. Mai formáját a felszíni hatások befolyásolták, eredeti formakincse ezért

fagyaprózódás miatt eltűnt. Az üreg hossza: 12 méter. A kitöltés porszárának bizonyult. A barlangban jelentősebb életnyomokat nem észleltünk, eltekintve néhány rovartól, főleg szúnyogoktól és pókoktól. Az üreg bejárása alapfelszerelés nélkül lehetséges.

77. ábra A Várgesztesi-zsomboly és a Lófői-víznyelők elhelyezkedése.

4.5.1.2 LÓFŐI-VÍZNYELŐK

A Várgesztestől északra, attól kb. 120-150 méterrel magasabban fekvő kis kiterjedésű Lófői-fennsík karsztképződményeire 1993 körül bukkantam. A megközelítőleg fél négyzetkilométer területű plató első ránézésre lefolyástalan terület, de az egykori irtás aljnövényzettel dúsan benőtt bozótosában egy észak felé nyitott árok is felfedezhető. Ettől függetlenül a terület legnagyobb nyelő gödre egy jelentős, több 1000 m²-es lefolyástalan terület közepén mélyül. Az 5 méter mélységű töbörbe több alkalommal is láttam csordogáló vizeket, melyek a mélyponton akadálytalanul elnyelődtek. A területet ábrázoló földtani térképek tanúsága szerint a fennsíkcsonka felső triász dolomiton alakult ki.

A 90-es években a fennsík két pontján is, a karsztos mélyedések aljában kisebb próbabontásokat végeztünk. Ezek egyikében kisebb üregeket értünk, a másik ponton viszont a kutatóakna murvásodó, sőt porló dolomitban haladt. A terület legnagyobb kiterjedésű és mélységű töbörben, illetve egy időszakosan aktív víznyelőpontján feltáró munka még nem folyt.

4.5.2 KAPBEREK TÉRSÉGE

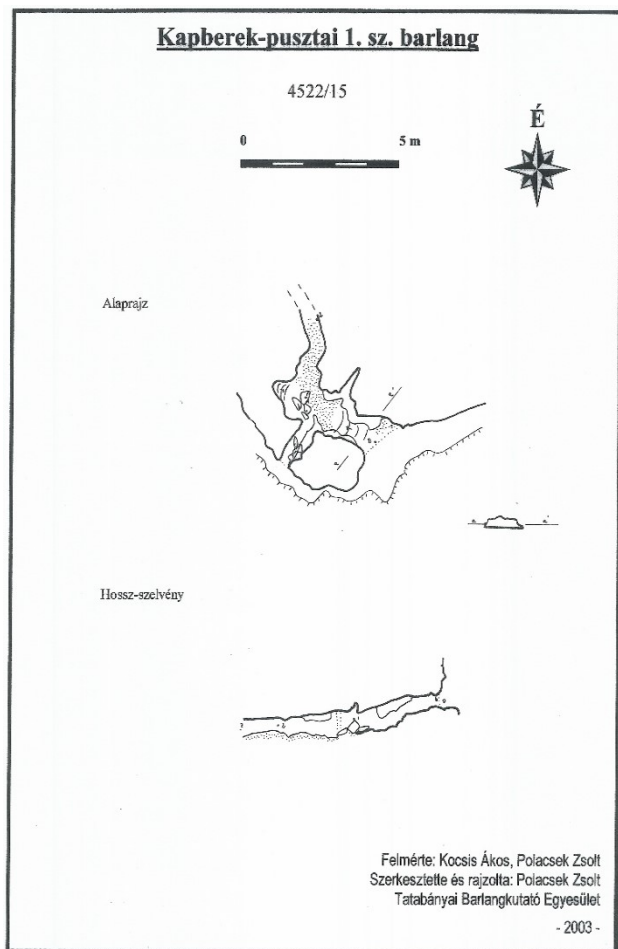
2002-ben Kocsis Ákos terepi tevékenysége nyomán juthattam el a vértesi Kapberek-pusztá (ma már csak nevében létező házcsoport) közelében nyíló barlangokba. A Körtvélyes-hegy csúcsától északnyugati irányban elhelyezkedő Macska-bükk oldalában elhelyezkedő barlangok a többi vértesi barlanggal ellentétben viszonylag fejlett formákat mutatott, sőt az egyik üregben komolyabb cseppkőképződményt is tanulmányozhattunk. Az 1 sz. és a 3 sz. barlangokban 2003-ban próbabontást végeztünk, sajnos kevés eredménnyel. Később, úgy 2005 táján a Guru kutatói (nem eléggé) szigorúan titkos projekt keretében szintén próbálkoztak itt, szintén sikertelenül. A méltatlanul elfelejtett üregek kutatása véleményem szerint érdekes lehet, noha túl nagy eredmény itt nem várható.

A barlangok rövid leírásai- idézve a 2003-ban, általam készített kataszteri leírásokból:-

4.5.2.1 KAPBEREK-PUSZTAI 1. SZ. BARLANG

A barlang a Vértes-hegység keleti részén, Tatabánya külterületén, a Vitány-vár és a Körtvélyes közti fennsík nyugati letörésének legnagyobb sziklacsportjának tövében nyílik. Megközelítése gépjárművel

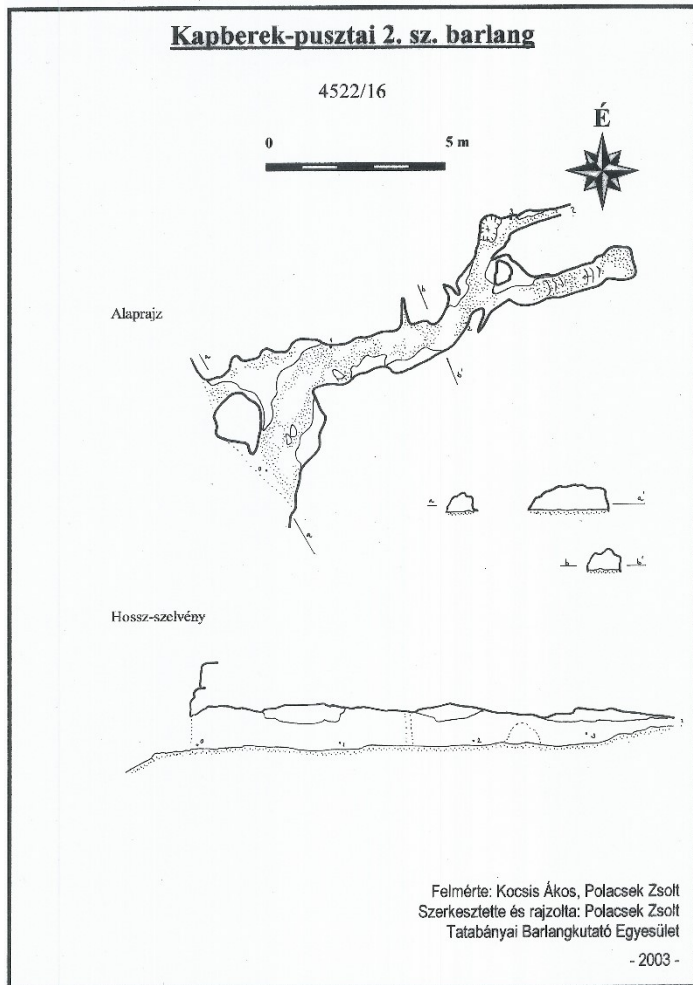
a Tatabánya Síkvölgyet Vérteskozomával összekötő erdészeti aszfaltúton lehetséges. A gépjárművet Szarvas-kút közelében hagyva, a turista jelzést követve Kapberek-pusztán át, földes úton Vitány-vár felé gyalogosan közelíthetjük meg a hegylábát, majd a két legnagyobb sziklacsport közül a délebbit kell megkeresni. Bejárata a délebbi nagyobb sziklacsport É-i részének tövében, a 2. sz. barlangtól kb. 15 méterre a Vitány-vár felé nyílik. A barlang felső-triász korú dachsteini mészkőben keletkezett, réteghatár mentén. Mai formáját a felszíni hatások alig befolyásolták, formakincse oldásos eredetet mutat. A barlang hossza: 3 méter, bejáratának szélessége 0.5 méter, magassága 0.8 méter. A felfedezés idején az üreg kitöltése erdei talajból, kevés kőzettörmelékből állt. A kitöltés porszáraznak bizonyult.

A barlangban jelentősebb életnyomokat nem észleltünk, eltekintve néhány rovartól, főleg szúnyogoktól és pókoktól. Az üreg bejárása alapfelszerelés nélkül lehetséges.

78. ábra A Kapberek-pusztai 1. sz. barlang térképe

4.5.2.2 KAPBEREK-PUSZTAI 2. SZ. BARLANG

A barlang a Vértes-hegység keleti részén, Tatabánya külterületén, a Vitány-vár és a Körtvélyes közti fennsík nyugati letörésének legnagyobb sziklacsportjának tövében nyílik. Megközelítése gépjárművel a Tatabánya Síkvölgyet Vérteskozomával összekötő erdészeti aszfaltúton lehetséges. A gépjárművet Szarvas-kút közelében hagyva a turista jelzést követve Kapberek-pusztán át földes úton Vitány-vár felé gyalogosan közelíthetjük meg a hegylábát, majd a két legnagyobb sziklacsport közül a délebbit kell megkeresni. Bejárata a délebbi nagyobb sziklacsport É-i részének tövében, az 1. sz. barlangtól kb. 15 méterre a Körtvélyes felé nyílik. A barlang felső-triász korú dachsteini mészkőben keletkezett réteghatár mentén. Mai formáját a felszíni hatások alig befolyásolták, formakincse mindenhol oldásos eredetet mutat. Ez oldott kürtőben, félkör- vagy ívelt járatokban és mennyezeti csatornában nyilvánul meg. A barlang hossza: 17 méter, bejáratának szélessége 1.2 méter, magassága 0.5 méter. Beljebb átlagosan 1-2 méter széles és többnyire 1 méter magas szelvények jellemzőek. Az elágazás közelében a Vértes eddig ismert egyik legjelentősebb cseppkőképződménye látható. Ez egy szív alakú fél méteres be kérgeződés. Jelenleg inaktív, száraz. A felfedezés idején az üreg kitöltése fűvel kevert erdei talajból

és kevés kőzettörmelékéből állt. A kitöltés a bejárat közelében porszárznak, beljebb nedvesnek bizonyult.

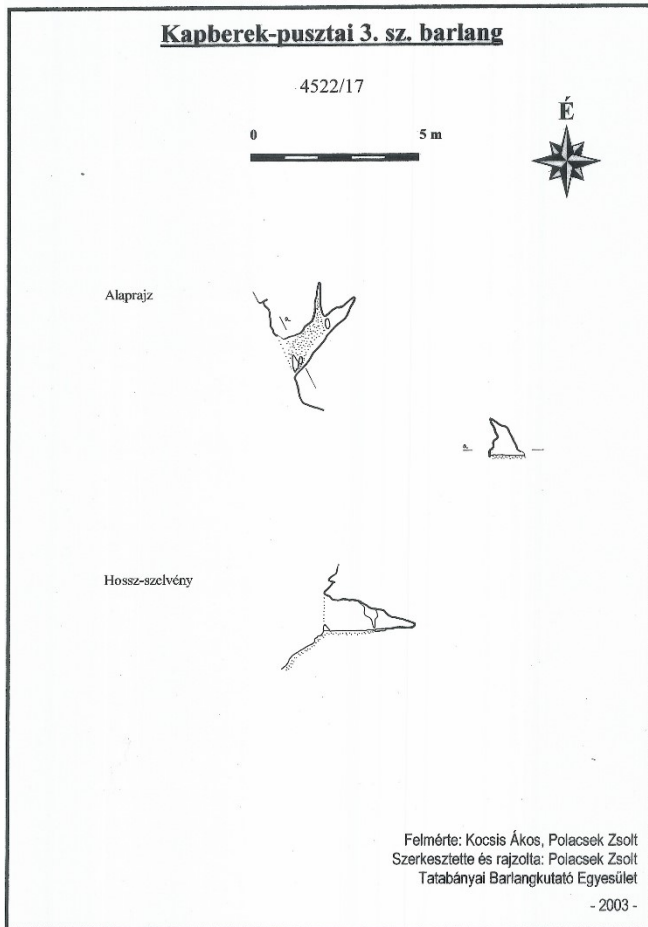
Az adatfelvétel idején a barlangban 1 darab denevért észleltünk, valamint emlősállat által behordott nagy mennyiségű fűre bukkantunk, emellett szúnyogok lepik el a falakat. Az üreg bejárása alapfelszereléssel lehetséges.

79. ábra A Kapberek-pusztai 2. sz. barlang térképe

4.5.2.3 **KAPBEREK-PUSZTAI 3. SZ. BARLANG**

A barlang a Vértes-hegység keleti részén, Tatabánya külterületén, a Vitány-vár és a Körtvélyes közti fennsík nyugati letörése legnagyobb sziklacsportjának tövében nyílik. Megközelítése gépjárművel a Tatabánya Síkvölgyet Vérteskozomával összekötő erdészeti aszfaltúton lehetséges. A gépjárművet Szarvas-kút közelében hagyva a turista jelzést követve, Kapberek-pusztán át földes úton Vitány-vár felé gyalogosan közelíthetjük meg a hegylábát, majd a két legnagyobb sziklacsport közül a délebbit kell megkeresni. Bejárata a délebbi nagyobb sziklacsport D-i részének tetején, a 2. sz. barlangtól kb. 30 méterre a Körtvélyes felé nyílik. A barlang felső-triász korú dachsteini mészkőben keletkezett réteghatár mentén. Mai formáját a felszíni hatások alig befolyásolták, formakincse mindenhol oldásos eredetet mutat. Ez félkör alakú vagy ívelt járatokban nyilvánul meg. A barlang hossza: 6 méter, bejáratának szélessége 1.0 méter, magassága 0.4 méter.

Beljebb átlagosan 1-2 méter széles és többnyire 0.5 méter magas szelvények jellemzőek. Elágazás és másik bejárat is ismert, de ez járhatatlanul szűk. A felfedezés idején az üreg kitöltése erdei talajból és

kevés kőzettörmelékéből állt. A kitöltés porszáraznak bizonyult. A kitöltés miatt lehetetlen az üreg folytatásának a bejárása, mert magasságát 20-30 cm-re csökkenti. Ugyanakkor messzire lehet ellátni. Kutatása kis időráfordítással is továbbjutást eredményezhet. Az üreg bejárása az ismert részen alapfelszerelés nélkül lehetséges.

80. ábra A Kapberek-pusztai 3. sz. barlang térképe

4.6 AJÁNLOTT IRODALOM ÉS EGYÉB ADATOK

JEGYZÉKE:

- Az Alba Regia Barlangkutató Egyesület évkönyvei
- A Tatabányai Barlangkutató Egyesület évkönyvei
- A Külker Sc. Barlangkutató Csoport 1990-91 évi jelentései.
- Horvát János és Szunyogh Gábor vértesi barlangtérképei
- Az FTSK Barlangász Szakosztály 1970-es évekbeli jelentései
- Juhász Árpád: Évmilliók emlékei
- Palotai Márton: geológiai kirándulások
- Pálffi és Pazonyi: Őslénytani kirándulások
- Főzy István és Sente István: Ősmaradványok
- Taeger Henrik: A Vértess-hegység földtani viszonyai
- A Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége 2000-2005. közti évkönyvei
- - valamint barátom és kutatótársam Mihalik Zoltán megfigyelései és térképezési munkálatai.

EGY BARLANGKUTATÓ EMLÉKEI...

AZ ELSŐ TÍZ ÉV. 1984-1994

1. BEVEZETŐ.

*Már nem emlékszem hol is- azt hiszem **Szent Pál a Tatabányaiakhoz írt 3. levelében**- olvastam: 40 felett az élet már nem ad, hanem mindinkább elvesz. Valóban: 2015. október 05-én a tatabányai barlangkutató nagy öregje, mintegy emblematikus figurája, a barátom **Juhász Marci**, alig 61 éves korában eltávozott közülünk. Személyisége az utóbbi 40 évben rányomta bélyegét a gerecsei kutatásokra. Barlangász pályafutásáról azóta több hosszabb, rövidebb esszé is megjelent, sajnos ezek közül az egyik nagyon sok pontatlanságot, a másik meg egyenesen mocskolódásokat is tartalmaz. Ezért arra gondoltam, hogy leírom a tatabányai barlangkutató történetét, ami Marci története is egyben, természetesen úgy, ahogy én láttam. Az alábbi visszaemlékezés mégsem pusztán Őróla, hanem rólunk a barlangkutatókról és a mi nem mindig zökkenőmentes barátságunkról szól.*

*Marci 19 évesen 1973-ban kezdett barlangászni a **Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportjában**. Ez a csoport úgy 69 körül alakult az akkori szénbányák geológusainak, elsősorban Jáki Rezsőnek és Gerber Pálnak a vezetésével. Akkoriban a Gerecse – mint ahogy ma is - egy kevésbé ismert karszterület volt, kis barlangokkal, barlangászok által bejáratlan területekkel. Ez a társaság a dél-gerecsei területen kezdett kutatni, és már az első évben 1970-ben, feltárta a város határában nyíló Vértés László- barlangot. Az akkor -100 méter mélynek becsült barlang később ugyan -55 m mélységűre zsugorodott, de ez a korszakra amúgy is jellemző volt. Nem volt akkoriban oktatás és képzés sem, a barlangászok teljesen autodidakta módon (jó esetben) képezték magukat, így az ilyen hibák akár érthetőek is lehetnek. Akkoriban - és még évtizedekkel később is – a kutatócsoportok féltve őrizték barlangjaikat, ami persze óriási vitákat generált.*

81. ábra Álló sorban, baloldalon, persze cigarettával a kezében Marci. 1974. Kis-rét.

*A Szénbányák Csoport is konfrontálódott a területen kutató **Vasútépítő Törekvés** csoport romjain felnövő Kőbányaiakkal, majd a csoporton belül inaktivizálódó Öreges is összeveszték a fiatalokkal. A fiatalok vezér egyénisége lett a - korabeli fotók tanúsága szerint akkor - rockerforma, hínárhajú Juhász Marci. Kezdetben a Kisréti-víznyelőben kutattak, s bár eredmény nem-igen született, Marci erről mindig, mint fiatal barlangász korszakának egyik*

meghatározó élményéről beszélt, majd érdekesebb vizekre eveztek. Részt vettek a Tükör-forrás-barlangjának és a Megalóduš-barlang feltárásában is. A Kis-Gerecse térségének néhány „víznyelőjére” az egyik öreg, Sashegyi László hívta fel a figyelmüket, és itt 1975-ben siker koronázta munkájukat. Feltárult a Jura-zsomboly. Marci tulajdonképpen ezzel lett neves barlangkutató, itt szerzett először nevet magának. Egyénisége annyira uralkodó már akkoriban is, hogy bár Ő akkor egy népes csoport vezetője volt, mégis csak az ő neve maradt fenn abból a csapatból. Ha a feltárók kilétéről érdeklődünk

is csak az 1977-ben elkészült térkép lehet számunkra tájékoztató. Ezekben az években komoly kutató gárda alakult ki Tatabányán. Kisebb-nagyobb feltárások, mai szemmel nem túl jó, de akkor nagyon is színvonalas térképek születtek. Bár gyermek- kori paralízise miatt élete végéig sántított, Marcit ez láthatólag nem-igen zavarta a barlangkutatásban. Sőt a Vártetői-barlangban elszenvedett balesete – mely persze szintén a lábát érte - sem vetette vissza. Tulajdonképpen csak erősödött elhivatottsága. Időközben – mivel eredetileg valamilyen műszerész volt a szakmája - elvégezte a geológiai technikumot és 1979-től egészen a haláláig a természetvédelemben dolgozott.

82. ábra Szilveszter Püspökladányon 1982. Szemben Vendég Árpai, előtte piros nadrágban Pataki Karszi.

A 80-as évek elejére a tatabányai barlangkutatás a zenitjére ért. Hiába születtek később is újabb-és újabb feltárások a '80 és '83 közötti időszak volt a tevékenységük csúcса. 1980-ban barlangnapot szerveztek, évi 3-5 kutatótábort is végigdolgoztak és az időközben Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport néven futó csapat aktív létszáma 30-40 főt is elérte. Ma könnyen legyintünk erre: ugyan, akkoriban nem volt internet nem lehetett utazni, hát így lehettek nagy létszámú csoportok. Igen ez igaz, de azért azt is vegyük figyelembe, hogy ezekben a csoportokban nagyon komoly képzés kezdett kibontakozni, és igazából ekkorra fejlődött ki az a géppark, ami az alapját képezi a mai kutatási lehetőségeknek. Az első komolyabb gépeket is Ő szerezte. Micsoda szervezést igényelhetett az első kutatásvezető tanfolyam, hiszen sem tananyag, sem oktatók nem voltak... és Marci e munkának is aktív részese volt. A Társulat munkájában, a Karszt- és Barlang szerkesztésében is részt vett. Se szeri, se száma kisebb-nagyobb, elsősorban a jelentésekben ismertetett munkáinak. Ezekben az években a kutatás elsősorban a Pisznice-hegy és a Hosszúvontató-hegy térségére összpontosult. Ahogy a korabeli barlangász dal is megéneklí: "vár reánk a nagy hegy, a Hosszúvontató". Ugyanekkor klimatológiai és biológiai, sőt régészeti kutatások is kezdődtek több területen.

2. ÉBREDÉSEM

Én magam ekkoriban ismerkedtem a barlangászattal. Mi, barátaimmal a geológiai szakközépben –a hagyományoknak megfelelően- a barátkozáson kívül egy önálló csoportot szerettünk volna, így ez az

ismerkedés egy kissé zötyögésre sikeredett. Az iskolában az a szó, hogy barlangász, akkoriban igen rosszul hangzott. Tudni kell, hogy az előttem járó évfolyamok szakközepes barlangászai botrányt botrányra halmoztak, és a végén az iskola tanári kara kissé morcosan a szakkörként működő csoportot egyszerűen feloszlatta. A renitens diákok egy részét kirúgták, másokat csak a kollégiumból száműzték életfogytiglan. Ők – akik egy komfort nélküli, télen befagyó kúttal rendelkező házban, az un. „szamuráj képzőben” tengették életüket - később kemény magja lettek a **Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoportnak**. Tehát, a még így is barlangászni akaró lurkók csatlakozhattak az akkor nagyon erős Vértes László Csoporthoz. Ugyanez idő tájban csatlakozott a csoporthoz a Rózsadombi Kinizsi néhány tagja is, és még jó néhányan Süttő és Nyergesújfalu térségéből. Első találkozásunk 1984 tavaszán (Marsi 30, én 15) Tatabánya-felsői vasútállomás viszonylatban, a restiben történt. Arról volt szó, hogy mi a geósok találtunk egy új barlangot a Keselő-hegyi bányában, valamint, hogy Kiss Árpí barátom és én megmutatjuk ezt az amúgy kúszva járható üreggigászt Marcinak. Ő, akit én látásból már ismertem, időnként nem rabolva azonnal meghívott minket egy sörre, amivel így elsőre igen szimpatikus arccá vált (én egy málnaszörpöt kértem!), majd elindultunk. Azonnal szembe találoztunk **Lendvay Ákossal** (Ő a szakközépiskola épülete mögötti, attól 50 méterre nyíló Kálvária-hegyi 2. sz. barlangban kutatott, és szintén ismertük látásból), aki a kőbányaiak vezetője volt, és nem igen szimpatizált Marcival - igazából nem is fogadta a köszönésünket. Csak később tudtam meg, hogy amúgy sem harmonikus kapcsolatuk összeomlása a Lengyel-barlang lezárása körüli természetvédelmi eljárás miatt történt, amit Marci kezdeményezett. Persze, akkor én még erről mit sem sejtettem....

Lendvay Bende Ákos a kissé archaikus nevű, Vasútépítés Törekvés Barlangász Csoportjában kezdett barlangászni 1964-ben. Hamar a több névváltozáson átment csoport hangadóijává, vezetőjévé válva évtizedeken át kutatta a dél-gerecse karsztképződményeit. Kedvenc, szinte saját barlangja a Lengyel-barlang volt, melyben több száz méternyi járat feltárását vezette, de neve szorosan összefügg a pilisi Ajándék-barlang és a bükkii Viktória-barlang feltárásával is. A 80-as évek közepétől már nemigen találkozunk a nevével. 2017-ben halt meg. Jelentéseit, kataszteri munkálatait máig érdemes lapozgatni.

Annak a korszaknak jellemzője volt, hogy a ma már unalomig ismert, rommá dokumentált barlangok

83. ábra Tábortűznél 1986 Pusztamarót. jobbról balra. Marci, Gyuló (Puskás György) és Indián (Pusztai Zoli).

bejárása is kalandnak számított, és ahogy visszaemlékszem nem csak a mi számunkra, hanem Marci számára is. Az új barlang persze már ismert volt, sőt egy-két évvel korábban bontott is benne valaki (ma Keselő-hegyi 7. barlang), de azért a túra arra mindenképpen jó volt, hogy meghívást nyerjünk a Vértes László Csoport egy héttel később megrendezendő veres-hegyi táborába. Némi autonómiát élvezve, mégiscsak beolvadtunk.... Persze, hogy hirtelen vagy tízen megbetegedtünk, hogy részt vehessünk ezen a táborozáson....

Milyen embernek tűnt akkor Juhász Marci?

Ugyanolyannak, mint később... Lelkes, folyamatosan dohányzó szervezőtehetségnek, sok baráttal és... nem kevés, nem annyira baráttal.

84. ábra Morva karszt, Hluboka-zsomboly túra. Jobbról: Kocsis Czunge János, Polacsek Zsolt, Pusztai Csabi és Zoli.

Ez főleg, az akkoriban nem csak Tatabányára jellemző, tényleg brutális italozások alakalmával jött elő. A barlangászok este a tűz körül ittak, mit ittak, védtek. Ami volt, azt. Mit nekünk Jakucs Laci, meg a rum... Volt például olyan eset, mikor az öregek (úgy 25-35 év között) csak diana sósborszeszt ittak. Napokig. Klasszikus történet a hálósákba fejjel bemászó, majd megrémülő és késsel a hálósák végén magát

kiszabadító barlangkutató esete, vagy a lezuhanó kalapács által összezúzódtott ujját a kórházban csonkoltató, a táborba visszasiető (ott az érzéstelenítőtől és az italtól megfelelően elbóduló) kutató esete.... Énekeltek is, elsősorban barlangász dalokat, vagy ezekhez hasonló kissé átköltött „múdalokat”. Marci kedvenc dala a „volt egyszer egy kis gyerek, úgy élt, mint az istenek” dal volt akkoriban. Mikor a parciális nyomás az szürkeállományban elérte a két légkört, elmondták, ami a szívüket terhelte. Majd összevesztek. Nem egy nagyon is súlyos vita tanúja voltam, sőt legalább egy esetben tettelegességre is sor került. Ekkor **Oldal Gyuri**, egyébként tényleg nagyon jóindulatú és csendes srác, próbálta Marcit felszeletelni egy fejszével, valami vélt vagy valós sérelme miatt.

Oldal Gyuri a Rózsadombi Kinizsi egyik Tatabányára pártolt tagja, a 70-es években végzett geológus technikusként, akkor még Budapesten. A 80-as években aktív kutatóként, a kutatások egyik motorjaként vett részt a Vértes László csoport kutatásaiban. Csendes, barátságos természete miatt a fiatalabbak körében nagyon népszerű volt, többször felmerült a neve Juhász Marci sértődéses lemondásai idején, mint csoportvezető. Ő valószínűleg ezt a tisztséget nem szerette volna vállalni, midig a háttérbe húzódott inkább. A 90-es évektől már kevesebbet lehetett róla hallani és sajnos a 2000-es évek elején hirtelen távozott közülünk.

Minket, fiatalokat, néha megrugdostak, esetleg megkötöztek, majd lekvárral kengettek, stb. De hát ez is hozzátartozott ahhoz a korhoz - ha tetszik, ha nem. Veres-hegyi táborokon és az évközben sok hétvégén is, a barlang totális vörösgyag kitöltésének eltávolítása folyt. Jómagam három ilyen táboron és jó néhány hétvégén vettem itt részt. Hogy mi sarkallta az akkori kutatókat erre a gigászi munkára, mai napig elgondolkodtat... Csak arra tudok gondolni, hogy az akkoriban nagyon sikeres budai-barlangkutató próbáltuk utánozni (oldott, nagy folyosók, borsókövek stb) sajna, nem sok sikerrel. Hozzá kell azt is tenni, hogy a csoport – elsősorban Marci - előadásokat, túrákat és a Gerecse számos egyéb helyén kutatásokat szervezett, és ez hihetetlen aktivitásra utal. Ő akkor már a természetvédelemben dolgozott, így kicsit bennfentesebb volt, mint más vezető, így szerepe ez által csak még erősebb lett. Ekkortájt Marci már teljes mellszélességgel bedobta magát a Gerecse denevér kutatásába. Élete során talán ebben alkotta a legnagyobbat, hiszen a 80-as évek közepén kezdődő monitoring egyik úttörője volt, kutatásai halála után is folytatódtak, ma is tartanak. Akkoriban kissé viccesnek, talán nevetségesnek tartottuk ezt a lelkesedést, de ma már személy szerint én is nagyra becsülöm ezt a kitartó, nagyon is eredményes munkát. A csoport 8 évig bírta a veres-hegyi kényszermunkát (kocsedó - hogy Balázs Dénest idézzem), mely Marcinak akkorra már-már szinte rögeszméjévé vált, majd egy újabb fiatal generáció kitermelődésével - látszólag az Ő életművét össze rogyasztva - 1987 végén feloszlott. Akkoriban nősült és fia, szintén Marci is akkoriban született. De azokban az években nem csak a csoport, a társadalom is felbomlott. Amit addig simán lehetett a munka mellett (alatt, helyett) csinálni, megszűnt, amit addig a kispénzüek számára simán lehetett, már nem lehetett. Prémbundás senkiháziak kerültek hatalomra, földet sosem látott kiscgazdák osztották az eszet,

kommunistából kapitalista, focistából miniszterelnök lett, mi meg ezt lelkesen helyeseltük. Sokan abbahagyták, volt, aki megnősült, néhányan elmentek kapitalistának vagy alkoholistának, többen lementek hegymászóba. 1988-ra a nagy Vértes László Csoportból csak egy-két néhányfős, általában a sötét nedves sarkokban megbúvó csótányszerű, illegálisba vonult sejt maradt.

vége?

3. NEM, NINCS VÉGE. SÓT!

85. ábra. Fefe keres valamit... (Kenessey Ferenc)

Azért néhányan nem így gondolkoztunk. Hogyan lehetne vége? Sok még a rejtély, ahogy Jakucs írta. Például, hogy hova lett a Vértes László csoport felszerelése? Hát hol is lett volna, a Marcinál, hiszen Ő is tudta, hogy még nincs vége. Néhányan, én is, a hegymászó részlegtől elkülönülve, elkezdünk külföldön is túrázni, mászogatni és nem egy külföldi, nagyobb barlangba is eljutottunk. Sok baráttra tettem szert. Románia

nagyobb, Ausztria mélyebb barlangjaiból nem egy „áldozatunkká” vált, sőt még egy T2 tanfolyamot is elvégeztem Szilason. De mégiscsak - és ez röhejes - a Gerecse volt, ami igazán vonzott. 1988 tavaszán nyarán Marci engem is megkeresett azzal, hogy új csoport - immáron egyesület - fog létrejönni, jöjjenek el én is a Tatabányai Közművházba az alakuló gyűlésre. Kicsit furcsálottam a dolgot, hiszen a Vértes László Csoport utolsó évében én is a renitensek közé tartoztam, akik nem átalották kritizálni a vezetést és Őt magát is, illetve én is részese voltam a 86 tavaszán lezajlott forradalmi eseményeknek, mely a Keselő-hegyi 11-es feltárása körüli veszekedéssel végződött.

Ekkor ugyanis Jánoska Peti felesége Böbe, a Keselő-hegyi-barlang kiszerezését követően szemérmesen a bozótba húzódva, felfedezett egy új barlangot. A bejárati aknába dobált kövek nagy mélységbe hullottak, így már másnap leereszkeszhetett az első feltáró csapat. Bár én akkor már 17 is elmúltam, és felszerelésem is volt, nem kerültem be az élcsapatba, de azért lemehettem néhány nappal később a bejárati nagy akna aljára. Kifele jövet, közvetlen a bejárat alatt többen felfigyeltünk egy járatra, ami látszólag nem is volt szűk. Ezt szóvá téve a klubban (**Bányász Művelődési Központ, avagy Zsdanov**) a vezetőség azonnal megtiltott minden partizán akciót, hiszen nekünk, a fiataloknak, sem tehetségünk, sem végzettségünk, sem eszünk nincs egy ilyen horderejű feladat megoldásához, egy ilyen járat feltárásához. Ha jól emlékszem, szerintünk meg nekik nem volt tehetségük ilyesmihez... Ez a nem hinném, hogy egyedülálló eset pont azt a reakciót váltotta ki, mely elvárható volt, hiszen szakközepes társaimmal már másnap expedíciót szerveztünk a helyszínre. A barlang előtt találkoztunk a fentebb már említett kemény maggal - akik szintén illegálisban keresték fel a barlangot -, de hát ők előbb jöttek és idősebbek is voltak, így ők szerelhették be az új részt. Ez egy rövid szűk rész után, egy -55 méter mélységű aknába fordult, melynek bejárása után méltán örömködtünk egyet közösen a Vadvirág vendéglátó ipari egységben. A botrány kitört, a kemény magot azonnal kiátkozták, majd miután nem voltak konstruktívak az ítélet hirdetésnél (nem voltak hajlandók a csocsó és a sör mellől elszakadni,

és a kioktatást meghallgatni) jól kirúgták őket. Én, mivel nem vettem részt az akcióban (mintegy negyed órával később ereszkedtem a mélybe), megúsztam. Marci ez esetben a legrosszabb oldalát mutatta. Már eleve a kirúgást szorgalmazta, pedig a kirúgottak akkoriban nagyon is keményen dolgoztak, és bár kritizálták vezetést, nagyon is sokat tettek ügyünkért. Mi, az őket csak néhány évvel követő korosztály felnéztünk rájuk, őtőlük tanultunk, tehát egyértelmű volt, hogy itt most nem csak 3-4 ember eltávolítása folyik, hanem a csoport létszámának „pozitív lecsökkentése”, ahogy akkor mondták az öregek. Akkor nem értettem ezt, de később az Acheron és Alba Regia folyamatos, néhány évenkénti tisztulását látva megértettem, hogy ez a mi kutatómunkánk a modernkori rabszolgatartás egy kifinomult formája. Ha a rabszolga szeme felnyílik, egyéb középkori fegyelmező eszközök hiányában, mennie kell...

Bár történetemnek nem igazán része a budapesti illetőségű Acheron Barlangkutató Szakosztály eredményeinek méltatása, meg kell említeni, hogy ez a formáció a 80-as és 90-es évek egyik legaktívabb és sikeresebb kutatócsoportja volt. Talán példaként is meg lehetne említeni munkájukat, melyek közül a Balatonedericsi Csodabogyós-barlang feltárása volt talán a legnagyobb siker. E barlang kutatása ma is folyik, vezetéssel. Az Acheron legendás vezetője Kárpáth Jóska-a mester- látványos térképeivel ma is példakép lehetne... Sajátos, diktatórikus vezetési stílusa is legenda, és igazából nem is értem, hogy azokban az időkben hogyan tudta csoportját összetartani, barlangászok máig is ismert generációit kinevelni.

Szóval Marci, 88 tavaszán engem is elhívott a **Gerecse Barlangkutató Egyesület** alakuló gyűlésére. Ezen az összejövetelen, a fenti fekete bárányok kivételével, nagyjából minden régi arc megjelent, én a geosok vezetőjeként (1987-ben végeztem, ekkor technikusra jártam) néhányad magammal szintén megjelentem. Már az első pillanatban látszódott, hogy semmi nem változik. Ő (vagy a legszűkebb vezetés, Tolnai Bandi, Vendég Árpai, Pál Vince és Puskás Gyuló) már megint mindent kitalált és eltervezett, az hogy például én (aki tulajdonképpen már ugyanolyan végzettséggel rendelkeztem, és egészen nagyszájú voltam) mit és hol szeretnék kutatni, nem is került szóba. Vagyis szóba került, de azonnal az volt a válasz, hogy majd ha lesz kutatásvezetőim, akkor beleszólhatok a dologba....

86. ábra a 70-as évek helyi sztárja, a fiatalabb korosztály „kritikusa” Pál Vince a Veres-hegyi barlangba.

Hát nyilvánvaló volt, hogy az én tagságom itt csak időleges lehet. Nekem ne mondja meg egy életműdíjas valaki (így neveztük azokat, akik tanfolyamok nélkül lettek kutatásvezetők, gyakorlatilag egymást kinevezve) ne ossza az eszet....Fiatalos lendület, érthető hogy már innentől komoly unszimpátiával néztünk egymásra.

Amikor fentebb leírtam, hogy minden régi arc megjelent, azt is le kellett volna írnom, hogy csak a tatabányaiak.

A süttöi-nyergesújfalui részleg ugyanis távol maradt. Ez a melós és aktív, de nem túl nagy létszámú csapat innentől önálló útra lépett és 15 éven keresztül, főleg tatai segítséggel, a Gorba-tetőn kutatott. Sajnos mára már felmorzsolódtak, munkájuk ottani házukkal együtt elenyészőben van...

Így aztán a '88-ban megalakult a később tényleg sok szép napot megélt Gerecse Barlangkutató Egyesület. Számomra ez az első időszak a konfrontációról szólt. Túrákat szerveztem és vezettem, melyeket az egyesület vezetése soha nem engedélyezett és végül 1988 végén egy olyan túra szervezéséért és vezetéséért rúgtak ki, melyben semmilyen szinten nem is vettem részt. Jogos volt az

eltávolításom, de totálisan igazságtalan, hisz tényleg! Akkor és ott nem tettem semmi rosszat. A vezetés számára ekkor már én voltam a fő ellenség, és a Gerecse Barlangkutató Egyesület történetében én vagyok, voltam az egyetlen, akit az egyesület vezetése határozatilag távolított el. Édes történet. Mosolyognivaló és szálnalmas... Hogy jogilag megtehették-e, mai napig nem tudom, hiszen a határozatban álló „**2 éves gerecsei barlangokból való kitiltás**” már akkor is enyhén vicces volt, aminek persze hangot is adtam. Népszerűségemet azonban ez sem növelte. Marci ekkor már akkora barlangkutató volt, hogy bárhol említettem sérelmeimet, azonnal az Ő pártjára állt mindenki. Erősen úgy tűnt, nekem nem sok babér teremhet a Gerecsében.

4. KISVÁRTATVA (FEHÉR SAROKBAN: A KÜLKER SC.)

De! Az a csapatocska, akiknek a Jura-zsombolyba tett túrája miatt végül kirúgtak, kiegészülve a hozzám „hű” fiatalokkal, 1988 telén önállóan kezdtünk barlangászni. Eleinte a budapesti **Külker Sc.** adta a nevet a dologhoz (**Duzsik Robi** itt volt természetjáró), később 1991-ben önálló egyesületté váltunk. Hogy is történhetett ez meg? Ez a forgató könyv sehogyan sem illett a 70-es évek eleje óta kialakult egyközpontú képbe. '84-től a kőbányaiak 20 év jelenlét után kikoptak, most meg tessék...ismét az anarchia.... Nem véletlenül írom ezt le, hiszen szinte szó szerint hallottam vissza ezeket a szavakat, és azt is, hogy Marci úgy is erősebb mint mi (az új csapat), tehát jobb ha meghunyászkodunk. Jellemző módon ezt a gondolatot Marcitól sosem hallottam vissza, annál inkább azoktól, akik az Ő, ki nem mondott gondolatain szolgamódon legelésztek. Marci viszont, igen politikusan, már az első pillanattól felkarolta az új csoportot. Miért tette? Jobbnak látta, ha tud a dolgairól, hiszen kínos lett volna neki

87. ábra 1988. Külker Sc. kutatótábor a Vértes László-barlangnál. Szemben Duzsik Robi balra tőle Polacsek Zsolt, Kecskés Balázs, Bakonyi Tamás

a társai előtt és a munkahelyén is egy szakadár mozgalom és utólag azt hiszem kicsit szimpatikus is volt számára a csak és kizárólag aktív barlangászokból álló, kb. 10-12 fős hordánk. Tudta, ha nem ő lesz a kutatásvezetőnk (én még nem voltam az), akkor vagy valami külsőst vonunk be (ez a birodalom szempontjából nagyon káros), vagy egyáltalán nem lesz kutatásvezetőnk és illegalitásban, gerilla

háború formájában fog a munka folyni (ami azért nem jó mert, a mi eredményeink azért mégiscsak tatabányaiak, ami ugyebár mégiscsak ővele azonos).

Szóval segített nekünk. Ő lett az első kutatásvezetőnk a Vértes László barlang 1989 tavaszán folyó sikertelen kutatásánál. Itt megpróbáltunk a vizes végponton bontani, de ezt a csapadékos időjárás és tökéletes tapasztalatlanságunk megakadályozta. Az új csoport vezetése (Duzsik Robi, Ecsődi Zozó, Kulcsár Laci, Lengyel Peti és én) úgy döntöttünk, itt felhagyunk a tulajdonképpen el sem kezdett kutatással. De nagyon kéne az eredmény! Valamit mégiscsak csináljunk.

Autónk egyáltalán nem lévén a város közeli hegyekben lehetett csak a célterület, tehát olyan helyet kerestünk, ami nincs túl messze. Nekem személy szerint a '88 őszén bejárt és sok karsztos mélyedéssel tarkított **Őreg-kovács térség** tetszett legjobban. A békesség kedvéért kikérdeztem Marcit is a helyről, de sokat nem tudtam meg. Lendvayék a 80-as évek elején bontottak a fennsík déli részén három helyen is, de jelentéseikben jellemzően csak igen nagy szavak és kevés információ volt olvasható. Senki nem tudott semmit, nem ismerték a területet, én meg nagyon csodálkoztam. A fennsíkon ugyanis már az első bejárásakor sokkal több nagyobb, mélyebb karsztos mélyedésre leltünk, mint amit a fenti kollegák másutt évekig lelkesen túrtak. Olyan mélyedéseket is találtunk melyekbe láthatóan néha víz is folyt, meg olyat is, aminek az alján a kitöltés oly laza volt, hogy az odalépő ember derékig elsüllyedt. Nyilván itt fogunk kutatni. Akkoriban annyira kevés felszerelésünk volt, hogy az első Kovács-hegyi táborunkra simán felsétáltunk csak. Hihetetlen lelkesedéssel 1989 nyarán 2 hetente 5 napot töltöttünk el kutatással. És nem is eredmény nélkül! Már a 8. napon (ma ez kb.2 nap alatt meglenne) meglyukadt az egyik általunk ásott mélyedés és szinte akadály nélkül jártuk be a Kullancsos-barlangot.

88. ábra 1989. A Kullancsos-barlang kutatóaknájának kiásása. Alul Ecsődi Zozó felül Polacsek Zsolt

Marci-miután szoltunk neki, a helyszínre sietett és nem viccelek: gratulált! Ez a siker a köztünk feszülő ellentétet enyhítette ugyan, de az azért nem szűnt meg. Mivel a mi csapatunk sokkal fiatalabbakból állt, az Ő csoportjukból sokan szimpatizáltak velünk, néhányan – így például a később sok éven át lelkes

tagunk Paganíni, alias Imre Gábor – át is szöktek hozzánk. Ez persze nem esett jól nekik, hiszen ezekben az években a régi tömeges csoportélet már igencsak a múlté volt. Mi viszont 1989 év végén büszkén, erősen növekvő arcszerkezettel állíthattuk, hogy letettünk már valamit az asztalra.

5. FEKETE SAROKBAN: A GERECE BARLANGKUTATÓ EGYESÜLET

Marci a nekünk nyújtott segítség mellett, azért érthetően, nem okvetlenül nekünk dolgozott. Én továbbra is fekete bárány voltam a szemükben, de kikerülni már nem-igen lehetett. A '89-es évben Ők egy viszonylag erős csoportot építettek, melynek tagjai egyszerűen nem voltak hajlandók rabszolgaként Veres-hegyen dolgozni. Marci, ekkor igen szemfülesen kitalálta, hogy két másik hasonlóan nagy, csaknem heroikus bontással pótolja az elveszett lehetőséget. A Keselő-hegyi 7. sz. barlangban (fentebb már volt róla szó) kezdtek egy éveig tartó, kb. 100 m³ kitermelt anyagot eredményező, de a barlang hosszát ténylegesen egyetlen méterrel sem növelő bontást, illetve a '84-85-ben megkezdett, szintén hasonló dimenziójú Pisznice-zsombolyi kutatást folytatták.

89. ábra Pisznice-zsomboly 1990. Gyuló és Rajky Tomi

Akkoriban csatlakozott a Gerece Barlangkutató Egyesülethez az a néhány sírásó, akik szakmájukat professzionálisan űzve, egy-egy alkalommal hihetetlen mennyiségű kitöltést megmozgatva, újabb szintre emelték (avagy süllyesztették) a barlangkutatást. E hatékony csapat 1-2 évig toltja az egyesület szekerét, egészen addig, míg ki nem derült, hogy a barlangkutatás nem egykoron elásott kincsek felkutatásáról szól. Magam sem hinném e dolgot, ha nem saját fülemmel hallottam volna, amikor Marci kitérő választ adott a sír- és gödörösók erre vonatkozó kérdésére.... Visszagondolva, ennyi év távlatából sem tudok választ adni arra a kérdésre, hogy Ő vajon egy nagy barlangot akart-e találni, vagy egyszerűen a társaságot kedvelve vonzódott a gigászi, de az egyiptomi ó-birodalom felbomlása óta nem sokat fejlődött föld-sár- és agyagbányászathoz. Ettől függetlenül a Gerece Barlangkutató Egyesület működött, sőt gyarapodott is. Ekkor a Keselő-hegyen már nem folyt kőbányászat és a területet őrző céggel megegyezve, az egyesület a bányairoda épületében kialakítva végre egy bázishoz,

egy valódi kutatóházhoz jutott. Ennek részleteit nem-igen ismerem, de tény hogy inentől kezdve 1-2 éven át, e területen nagyon aktív kutatás folyt. A probléma ott volt csupán, hogy e házikó mindössze 300 méterre helyezkedett el a Tatabánya szélén burjánzó cigányteleptől. Ennek következtében, a ház védelmében egyre komolyabb keresztmetszetű vasszerkezeteket beépítő barlangászok hétről-hétre arra érték ki a helyszínre, hogy a vizigót hordák teljesen (értsd: totálisan, tökéletesen, maradéktalanul) kirabolták a házat.

6.1990..

Ezen a tavaszon Gerecse Barlangkutató Egyesület, nyilván Marci szakmai összeköttetésével, lehetőséget (pénzt) kapott néhány gerecsei barlang bejáratának kiépítésére. Ennek én nagyon örültem, hiszen a Kullancsos-barlang bejáratának beomlásai sorra megakadályozták a további kutatásokat. Nem egy alkalommal gyalogoltunk fel a tél során a barlanghoz, hogy ott aztán a beomlott bejárat képe fogadjon. A hiba csupán ott volt, hogy minket a Kullancsos kutatóit és feltáróit egyszer csak egy kiépített, be kútgyűrűzött bejárat fogadott. Felháborodásunkat növelte, hogy a szomszéd hegyen, a Gorba-tetőn kutató **Jánoska Peti**-féle (Balassi csoport, Esztergom) csapat is hasonló észleléssel vonta kérdőre Marcit. Ő szokásához híven nem mismásolt és közölte, hogy úgyis az van, amit Ő akar és mit jár a szánk, hiszen Ő a kutatásvezető, tehát amúgy azt tesz, és azzal akivel akar. Ez az okfejtés a mi esetünkben még csak-csak megállt, de Petiék esetében nem, hisz Ő már akkor kutatásvezető volt. Marci aznap ballábbal kelhetett fel, vagy valaki felidegesíthette, mert ilyen választ azért mégsem vártunk. Inentől, barátságunk veteményeskertjében ismét vaddisznók garázdálkodtak.... Az az igazság, hogy Ő az egyesületben egyszerűen nem szokta meg, hogy kérdőre vonják, vagy beszéljanak neki. Ráadásul voltak olyan dolgok, amiből nem tudott, soha nem tudott engedni. Ez a tulajdonsága később sokat enyhült, de élete végéig vele volt, szerintem sok kellemetlenséget okozva saját magának, és másoknak is. Pedig, még amikor kimondottan rossz viszony volt köztünk, akkor is Ő volt a Mester. Vajon nem érezte?

Mivel a csoportok között azért volt némi „átjárás”, a feszültség kézzel tapintható volt. A vitákból általában kimaradó tatai **Megalódus csoport** tagjai, jórészt fiatalok, a Gorba-tetőn keresték a „transzgerecsei-patakosrendszert”, így ők is részeseivé váltak a vitáknak, mi eleve ellenzékiek voltunk - sőt, '90 tavaszán egy újabb, nem várt sikerrel (Öreg-kovács-hegy, Döbbenet-bg -50 m) bővült a saját magunk köré, néha nagyon arcátlanul épített hősköltemény -, a Gerecse Barlangkutató Egyesület fiatalabb szárnya is felénk kacsingatott. Olykor néhányuk, illegalitásban persze, részt vettek jó hangulatú hétvégi akcióinkon. Marci érezte, hogy csak úgy maradhat a terület vezető kutatója (az „egyedüli” címről eddigre lemondott, szerintem), ha valaminek az élére áll, ami ezt a három-négy különálló társaságot egyesíti. Magam részéről nem-igen értettem, miért jó nekünk egy ilyen szervezet - MKBT észak-dunántúli Területi Szervezet -, de akkoriban még erősen élt a pártállam által egykoron sugallt internacionalista, „egységben az erő” gondolat – a csoportunkon belüli nagy vita után - kötélnek álltunk. Nagy vita volt, hiszen a fenti gondolatmenet tisztán követhető volt, ráadásul az új szervezet közös kutatásokat ígért, amit mi pont nem szerettünk volna. Még az sem biztos, hogy más csoportokban erre lett volna igény, viszont az alakuló gyűlés alatt riasztottak minket, hogy veres-hegyen két gyerek balesetet szenvedett a barlangban. Hamar a helyszínre sietve kimentettük a bajba jutottakat – sérülés valójában nem történt -, megállapítottuk milyen jó is így együtt! Milyen erősek is vagyunk mi így együtt! Nem értem a mai napig, hogyan lehetett ekkora szerencséje a szervezőknek, hogy pont akkor azon az estén, és pont ott a Veres-hegyi barlangban ér baleset valakit, amikor mi onnan nem messze gyülekezünk éppen, hogy az egységről beszéljünk. Mi (Külker Sc) még a gyűlésre is úgy mentünk el, hogy hallgassuk meg, ki mit ajánl, majd aztán döntünk. A kocka el volt vetve.

90. ábra Hirtelen jött tél. 1990 tavasz. Öreg-Kovács-hegy

Komoly tervek és egészen korrekt megvalósítás követte az alakulást. Marci most megmutathatta mit tud! Már azon a nyáron megszerveztük a MKBT 4. Központi Kutatótáborát.

91. ábra MKBT kutatótábor Tardosbánya. 1990.

Amikor azt mondom szerveztük, azon elsősorban az Ő hihetetlen elszántságát és szervezőtehetségét kell érteni. A tardosi Malom-völgyben táborozva csaknem három héten át, napi 20-40 aktív résztvevővel folyt a munka. Amikor a tábor fő szponzora - a Tatabányán közismert ipari alpinista, Endre - a kezdés előtti utolsó napokban visszalépett a támogatásból, Ő nem pihent és az ígért pénz helyett élelmiszert és üzemanyagot tarhált valahonnan. Amikor gulyáságyú kellett, szerzett, amikor elromlott

egy UAZ, azonnal megjavították, amikor egy nagy katonai étkezősátorra volt szükség, az is oda került, egyenesen Tatából, a katonaságtól. A munka folyt és nem csak a feltárás, de komoly dokumentációs munka is. A táboron részt vettek a Barlangtani Intézet dolgozói is. **Bolner Kati** a táboron feltárult Benzinkút-barlang végponti szűkületén, mai napig egyetlenként, kúszott át, az általam már akkor is nagyra becsült **Székely Kinga** pedig barlangról barlangra szakértette a kutatási pontokat.

Székely Kinga a valódi élő legenda. Nevét már a 60-as évek eleji alsó-hegyi kutatásaiban is megtalálhatjuk. A többek közt a Vecsem-bükk kutatásában is aktívan résztvevő, a barlangok ügyét a Társulatban és a Barlangtani Intézetben is aktívan képviselő kutató, számos könyv szerzője. Fiatalabb éveinkben hülye gyerekeiként próbált belőlünk embert faragni. És most láthatjátok: sikerrel....

A feltárás eredményei ennek ellenére viszonylag szerények voltak. A Pisznice-zsomboly alja ugyan meglyukadt, de egy felfelé tartó gömbfülke sorban végződött. A Gorba-tetőn feltárult egy kisebb víznyelőbarlang – Tüzes-barlang -, a Kovács-hegyen a Küzdelem-barlang és a Benzinkút-barlang. Az összes közül ez utóbbi volt a legnagyobb, mintegy 40 méter hosszal. Akkoriban, és ez minket is jellemez, a frissen feltárt barlangokat viccesebbnél viccesebb nevekre kereszteltük. Benzinkút, Bubó Cupropenis, Betyárkörte, Paksimogyoró, Szerelem-lyuk stb., később a Slagosmacska-barlang, mind egy bájos korszakról tesznek tanúvallomást. Egy alkalommal Kinga a barlangtaniból egy levelet is írt nekem, hogy most már nagyon jó volna, ha felnőnék a feladathoz és olyan neveket adnánk, melyek a magyar geográfia íratlan szabályaival egyezők. Tényleg jó lenne – gondoltam -, de sajnos nem tehetjük, hiszen e nevek magát az életet éltetik. A Benzinkút-barlang, például arról kapta a nevét, hogyha Marci megtudja, hogy ismét lepipáltuk őket a feltárásban (értsd: találtunk valami újat), a pömpölőjét a fülébe dugja és így hiteti el magáról, hogy Ő egy benzinkút.... A történetet mindenki ismerte (még Zsuzsa, a felesége is), de Őelőtte titok maradt.

Néhány héttel a halála előtt - akkor tájt tudta meg mi is vár rá - elmeséltem neki és azt hiszem tényleg felvidítottam vele..... Mert humora az volt. Vagy tizenöt évvel ezelőtt egy alkalommal, Csonka Peti az Őrkerület vezetője a terepről felhívta, hogy van itt valami polacsekzsolt, aki barlangásznak mondja magát, de nincs nála semmi igazolvány. Ő azonnal - habozás nélkül - azt mondta a telefonba, hogy „nem ismerem, de megbiztosabb lenne, ha lelőné”.

A tábor jó volt, a köztünk levő viszony azonban, állítólag a mi bárdolatlan viselkedésünk miatt továbbra is feszült maradt. A bárdolatlanság azonban mindkét részről fennállt, tulajdonképpen egy adok-kapok harc volt. Jellemző erre a viszonyra, hogy a mi csapatunk ismét évekig teljes önállóságba gubózott. Legkevésbé sem hiányoztunk egymásnak. Kutatásvezetőnk, a Marcival időközben összeveszett Vendégh Árpai lett, aki néhányszor fel is jött velünk barlangászni a hegyre. Sok hasznát ugyan nem vettük - ez egy elég rossz időszakja volt neki -, de krónikus kutatásvezető hiányunkat megoldotta. Köszönet neki ezért. Marciék keselő-hegyi háza eddigre ismét romokban hevert. Vizigótok, burjátok, galapagosziak, mindenki átvonult rajta. Szerintem ez és az egyesület tagjainak cserélődése, a sírásók kifulladásá, a szétesés szélére vitte a csapatukat. Ez olyannyira igaz, hogy 1991 nyarán rendezett újabb közös bajóti táborunkon a Gerecse Barlangkutató Egyesület alig képviseltette magát. Mi '91-ben egyesülettől alakultunk, a nevünk ennek megfelelően **Tatabányai Barlangkutató Egyesület** lett. Amikor ez „kiderült”, újabb támadás ért minket, hogy miért tatabányai, hiszen azok tradicionálisan Ők. Egy tanult kollégánk (kivételesen nem én), a nép egyszerű gyermeke, ezt a feldobott labdát nem hagyhatta ki, és azt válaszolta, hogy jó mi átnevezzük magunkat, de akkor Ti is. Javaslom nektek a „Szarházi Barlangkutató Egyesület” nevet. Sokáig ismét nem barátkoztunk. Az MKBT területi szervezet pedig szépen lassan a feledés homályába merült.

7. TATABÁNYAI BARLANGKUTATÓ EGYESÜLET A HAZA SZOLGÁLATÁBAN. 1992-1993.

Ezek után nagyon meglepődtem, amikor 1991-ben Marci meghívására részt vehettem a MKBT kutatóvezetői tanfolyamán, melyet Ő vezetett. Ekkor merült fel bennem lehet, hogy mégiscsak bír

engem az öreg (Ekkor Ő 37, én 22), csak nem bírja kimutatni? (Szegény! Azt hiszem, most Ő is röhögne...) Ezért a Puzstamaróton tartott táboron próbáltam sokat humorkodni, aminek az lett az eredménye, hogy jól meghúztak... Végül pótvizsgáznom mégsem kellett, mivel Lénárt Laci és Eszterhás Pista a védelmemre keltek. Hallottam, amikor megállapodtak abban, hogy itt csak a pszichológus segíthet....

A magyar barlangászok oktatási rendszerének szükségessége már a 60-as években felmerült. Egységes formája azonban csak a 80-as évek elejére kezdett kialakulni. A szükséges alapismeretek, technikai tudás illetve a túra és kutatásvezetésekhez szükséges bővebb tudásanyag összegyűjtésében és kidolgozásában sokan részt vettek. E munka első, talán döntő fontosságú 10-15 évének kiemelkedő egyénisége a Miskolci Egyetemen tanító dr. Lénárt László volt, segítőtível Hazslinszky Tamással, Székely Kingával, Juhász Marcival, Kósa Titivel, Eszterhás Pistával, Gádoros Miklóssal. A 90-es évek végétől a barlangász oktatást a Börcsök Péter és Hegedűs András vezetésével működő MKBT Oktatási Szakosztály vette át. A színvonalas oktató munka nyomán számos oktató kiadvány és könyv jelenik meg napjainkban és véleményem szerint a barlangi balesetek csökkenő száma is szoros összefüggésben van munkájukkal.

Sok év távlatából úgy, hogy túra és kutatásvezetői tanfolyamokat is vezettem, érdekes erre visszagondolni. Ha összehasonlítom az akkori tanfolyamot egy maival, ma sokkal kifinomultabb és céltudatosabb oktatás folyik. Manapság az oktatók már nem improvizálnak, az oktatási anyag is sokkal átgondoltabb és egységesebb. Na, de mindegy, sikerült! Nem szorulunk másra, végre.

Az egyesületünk pedig eddig nem látott aktivitással támadja a mélységet! Ebben az időszakban tártuk fel a Sör, bor és víznyelőt a Betyárkörte és a Bubó (lásd fentebb) barlangokat. Sőt, Erdélyben is túráztunk, aminek a hatására a csapatból néhányan soha többé nem jöttek a Gerecse közelébe sem. Ez a tendencia 1993 évben is folytatódott, de ekkor már az **olaszországi Canin-fennsíkot** ostromoltuk. Megnéztük az Abisso Funivia, a Novelli, a Boegan barlangokat, túráztunk a Morva-karszt barlangjaiban és elkezdtünk Alsó-hegyre és Lápára járni. Nekem személy szerint ez utóbbi volt a kedvencem. Vonatozás és még péntek este le a bivakba, túrázás, majd vasárnap ki. Tényleg jó volt, bár a vidéki versenyzők sajátos balfácánságával, sorra értek a néha nem is elhanyagolható balesetek minket. Hát igen, messze voltunk az akkori beacos és mafcos fiúktól - akikkel egyébként igen jó barátságot ápoltunk. Ez volt az a korszak, amikor számunkra kinyílt a világ. Ekkor nagyon úgy tűnt kiszakadunk a geressei játszótérből....

92. ábra Barlangtérképezési gyakorlat az 1991-es kutatásvezetői tanfolyamon.

A jóval korábbi, „samuráj képzős” kemény mag egy tagja, Zolika is ekkoriban – miután Marciék ismét kirúgták - csatlakozott hozzánk. Mivel néhány évvel idősebb volt nálunk, rövid idő alatt erős befolyásra tett szert az egyesületben, ami azt eredményezte, hogy a kutatómunka mennyisége csökkent, az italboltok bevétele ezzel fordított arányban nőtt. A geressei falvak kocsmárosai mind-mind ismerősként integettek immáron. Néhány hónap elteltével azt vettem észre, hogy addig legaktívabb

tagjainkból ipari alkoholfogyasztók lettek. Tevékenységük abban merült ki, hogy pénteken összevásároltak egy csomó rumot és kólát, majd ezeket összekeverve, egy 20 liter űrtartalmú „sztrogoffmihály” nevű kannából mind megitták. Mint láthatjuk, mégiscsak művelt és olvasott csapatunk volt akkoriban, hiszen elnevezhették volna a butéliát valami focistáról is.... A társaságunk többi, meglepett és rémült tagja próbált felzárkózni a most már nálunk is kialakult kemény maghoz, de ez nem sikerült mindenkinek. Nekem például, ha ittam (ma is így van) viszonylag hamar megfájdul a fejem, majd három szkenárió lehetséges folytatásként, vagy hányok, vagy elalszom, esetleg hányok és elalszom. Ettől függetlenül, azért a hétvégi, egyre kevésbé a feltárásról szóló akciókon részt vettem, sőt voltak hosszabb rövidebb időszakok, amikor a Gerecse Barlangkutató Egyesület, akkoriban megint aktív pisznicei csapásmérő kollektívája is bekapcsolódott a mulatozásba. Őneik ebben igen nagy tapasztalatuk volt, többen közülük **aranykoszorús alkoholisták** voltak, sőt egyikük korábban a 20 év alatti kategóriában a „szakma ifjú mestere” címet is elnyerte, így a két társaság kissé ittasan jól elvolt egymással. Józanul viszont nem annyira. Marci humoráról esett már szó, de itt eszembe jut egy sztori, melyen azóta is mindig felderülök. '93 nyarán, egy meleg estén a vértestolnai kocsmából a tábor felé autózva, minimum 6-7-en ültünk az egyik egyesületi trabiban (a fiatalabbak kedvéért, a Német Demokratikus Köztársaságban gyártott Trabant 601 típusú, legendásan erőteljes gépsárkány, melyből 1991-ben 3-at is megvásároltunk, összesen 12 000 Ft ért), mikor is a rendőrség leintett minket. Az igazoltató rendőr kissé csodálkozva nézte a kocsiba zsúfolt embereket. A háttérből emlékeim szerint az „az apa kocsit hajt” című örökzöld sláger sustorgott.

93. ábra Tábori életkép trabival...

Némi tanácstalansággal a szemében, sofőrünk, a fenti Zolika, megpróbálta meggyőzni a rendőrt, hogy ő bizony egyedül indult el szegény, beteg édesanyját meglátogatni a kórházba és nem tudja, hogy a többi személy – akiket egyébként nem is ismer -, hogy került a kocsiba. „Isten bizony, így volt elvtársak!” mondotta ekkor a hátsó ülésen kucorgó Marci, amire már az addig morcos rendőrök is felröhögtek. Szerencsénk volt, hiszen ekkor már a szoci rég véget ért, ez a megszólítás akár sértés is lehetett volna. Rájöttek ugyanis, hogy a

barlangászokkal van dolguk, egyikük már járt is a Gorba-tetőn barlangászni, egy másik jelen nem levő társuk, I.Pisti, pedig szintén barlangász volt. Hosszas tanakodás után elengedtek minket, bár inkább úgy tűnt, hogy ők mentik a bőrüket. Mielőtt elmentek, gondolom tréfaaként, adóvevőn értesítették a vértestolnai körzeti megbízottat és utasították, hogy jöjjön a tetthelyre. Mi mondtuk nekik, hogy ez egy rossz elgondolás (hiszen tudtuk, hogy félórája még együtt kakaóztunk a kocsmában, és mikor onnan távoztunk, az említett állami alkalmazott, valószínűleg a közelgő időjárás front hatása alatt, éppen biliárd dáköval készült agyonverni egy képzel, virtuális kutyát a kocsmában előtt), de ők azt mondták, hogy ennek ez a rendje. Mikor a körzeti hivatali közeg megérkezett, néhányan kérdés nélkül átültek az autójába és javasolták neki, hogy vigye fel őket a táborhelyünkig a hegyre. L. Peti egyenesen a „hajts Miska”, felkiáltással nógatta szegény sofőrt. Ez a megoldás a rendőröket is megnyugtatta, így pánikszzerűen távoztak. Innentől a történetnek csak azt a részét ismerem, amiben részt vettem. A körzeti megbízott autójába átült emberek csak másnap délelőtt kerültek elő. Ők eltévedtek, majd

elakadtak az erdei utakon, így a hajnalt a kocsiiban kivárva, az ottani italkészletet biztonsági okokból megsemmisítve, mindvégig kétség és remény közt vergődve, várták ki. Az egyik „potyautas” Robi, még később került elő, mert miután egy pillanatra kiszállt a kocsiából, azonnal ott hagyták. Később a sötét éjszakában egy vizes disznódagonyába is beleesett, majd az erdőben fagyoskodva, állítólag vad, izzótekintetű és emberevőforma nyulakkal viaskodva keresett minket. Mi, a trabival a tábor felé haladva kisvártatva szembe találoztunk a szintén trabanttal randalírozó, hasonló „képességekkel” bíró kerületvezető erdészszel, aki annak ellenére, hogy tudta kik vagyunk, azonnal megállított minket. Nagy üdvrivalgásunkra morcosan megkérdezte, hogy kik vagyunk, és mit csinálunk itten? Marci, aki aznap elemében volt, válaszolt: „azt hittük, mi jövünk ott szemben magunkkal!”. Gábor az erdész elgondolkodott, mi meg tovább hajtottunk. Ezt a sztorit azért írtam le, hogy a kor szellemére rávilágítsak. Tanulsága a történetnek nincs, ha csak nem az, hogy még ezekben a nehéz, konfliktusoktól nem mentes időszakokban is volt kooperáció a csoportok között, s bár a fenti veteményes kertben még mindig vaddisznók heverésztek, azokat már időnként kézből is lehetett etetni...

A gercsei munka lassult, a társasági élet viszont erősödött. A buli részleg mellőzésével ezekben az években, '92-93-ban készültek el a Keselő-hegyi és a Lengyel-barlangok térképei. Közben '93 októberében kislányom született, így sokak megrökönyödésére **apuka lettem**. Ez, feleségem Mónika jóvoltából, aktivitásomat azonban soha nem akadályozta. Később a muslinca lelkületű cefrés csapattal konfliktusba keveredtem (pálinkafőzöt szerettek volna venni, egyesületi pénzből), de Ők végül is konkurenciát nem igen jelentettek, hiszen ha lehetett barlangba nem mentek. Jelszavuk, miszerint” jobb egy biztonságos kocsmában ülés, mint egy veszélyekkel teli barlangba menés”, szlogenné vált, még ma is elhangzik néha. Létszámunk azonban erősen megcsappant. Szerencsére ebben az időszakban – már 1994 elejét írjuk - újabb aktív emberek csatlakoztak hozzánk. A méltán neves mászóval **Nádasdi Oszival** és későbbi mátkájával Enikővel, valamint Csóróval - alias Sári Karcsi. Rajky Tomival, a tatai **Ballabás Pistivel** és még néhány társunkkal így megint erős csapatot alkottunk. A '94-es Gortani expedíció is ezzel a csapattal vettünk részt. A '94-es Gortani túrán ugyan mi is elértük a - 935 méter mélységű végpontot, de mégis látnunk kellett, hogy Oszi kivételével, évekkal le vagyunk maradva az akkori külföldre járó élcsapatától. Nekünk az a túra tényleg nagy harc volt, míg a többi résztvevőnek, gondolok itt **Börcsök Péterre**, Nyerges kis és nagy Mohára, Maucha Gergőre, Zsolyomi Frédire, Németh Kutyára, Torda Pistire (bocs, akit kihagytam) egy kirándulás.

Az Olaszország északi csücskében magasodó Juliai-Alpok egyik karsztos területén már a 60-as években komoly barlangkutatás indult meg. Az itt felfedezett Col delle Erbe barlangrendszer Michele Gortani-szakaszában már a 80-as évek közepén jártak magyar barlangászok először, de igazi túracélponttá a 90-es BEAC expedíció után vált. A rendkívül árvízveszélyes barlangrendszerben való kutatás gondolata 1994-ben merült fel, miután 1993-ban – büszkén mondom - mi tatabányaiak kitaláltuk, hogy itt kellene nyomulni, kutatni. 1994-ben az expedíció tagjainak – nekem is - sikerült a barlang mélypontjára lejutni és az ezt követő 10 évben a magyar kutatók sikert, sikerre halmozva tárták fel a barlangrendszer új részeit. A kutatásokat 2006-ban Erdei Anna és Szabó Attila halálos lavinabaleste sajnos megakasztotta, de a munka Tóth Attila vezetésével, 2016 februárjában újabb eredményt hozott. Mivel tudom, hogy minden nagy tett egyszer csak elfelejtődik, itt szeretném leírni azoknak a nevét, akik a kutatás motorjai voltak éveken át: Börcsök Péter a kutatás fő szervezője mellett, Nyerges Attila, Zih József, Szabó Lénárd, Németh Zsolt, Kunisch Péter, Kucsera Márton, Zsolyomi Zsolt. Őrajtuk kívül a magyar barlangászok tucatjai jártak itt és vettek részt a kutatásokban. Mi tatabányaiak számos alkalommal jártunk a Gortaniban, legnagyobb tatabányai sikereinek egyikét Nádasdi Oszi kürtőmászásai jelentik.

94. ábra Sokunk kedvence a D.V.P. ház, a Caninon. A kép 2005 körül az új házról készült.

Van hova fejlődni, viszont innentől egyre jobban beilleszkedtünk a magyar barlangászat sodrába. Én például Tatabányáról is bejártam az Eötvös utcai Meteor klubba, mert ott zajlott az élet. Ekkor merült fel az ötlet: rendezzük mi az 1994-es barlangnapot. A korszak **Mafc**-os, **Nagymoha** által vezetett és a Beaccal versengő, fenegyerekeivel már korábban is jó viszonyt ápoltunk, így teljesen logikus volt, hogy ezt a rendezvényt együtt, a Gerecse-hegység Bizáncában, Vértestolnán bonyolítjuk le.

8. BARLANGNAP. VÉRTESTOLNA 1994.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat vezetése előtt a Mafc részéről **Egerland Yorki**, tatabányai részről én jelentem meg. Mint a rossz pénzt, úgy ismertek addigra minket a „nagyöregék”, tehát amikor előadtuk terveinket, a zord elnökség szúrós tekintettel, szemöldökét hóéke alakba állítva, szótlanul meredt ránk. Yorki, a kor igen....hogya is mondjam, vicces figurája, ügyes huszárvágással oldotta fel a feszültséget. Ránézett az elnökség egyik tagjára **Adamkó Péterre**, aki az írásos beadványunkat tanulmányozta éppen, majd rászólt: „Péter, fejjel lefelé tartod a papírt”...

Tény, hogy a barlangkutatással való ismerkedésem pillanatától már ismertem Adamkó Péter hírnevét, más megközelítésben hírhedségét. Az is tény, hogy talán nem is nevezheti magát igazi barlangkutatónak, aki Óvele nem került baráti vagy haragos viszonyba az utóbbi évtizedekben. Hihetetlen történetei, minden lében kanálsága, a barlangkutatásban nyújtott, időnként kétes szerepe ellenére is, egytértek Börcsök Péter barátommal: „csinálhatunk mi bármit, 20 kilométereket fedezhetünk fel a föld alatt, 50 év múlva mégis csak Adamkó Péter neve lesz az egyetlen, melyre emlékezni fognak a barlangászok.”

Más jelentkező a rendezésre nem-igen volt, így 1994 júniusában mi rendezhettük a MKBT soros vándorgyűlését. A rendezést megelőzően a Mafc és mi összejöttünk, megnéztük a helyszíneket, majd egy jó hangulatú zsúrt rendeztünk a malom-völgyi kocsmánál. A baráti összejövetel oly jól sikerült, hogy annak csak a tardosi körzeti megbízott és a polgármester asszony megjelenése vethetett véget...

95. ábra Az utolsó klasszikus barlangnap. 1994. Vértestolna A kép előterében Ézsiás Travi Gyuri. Krumplit pucolnak: Nagy Tamás, Polacsek Zsolt, Csontos Edina.

A rendezvényt megelőzően a tataiakkal, első sorba vezetőjünkkel **Almády Zolival** és a Gerecse Barlangkutató Egyesülettel is felvettem a kapcsolatot. Az előbbieket teljesen konstruktívan segítettek a lebonyolításban (Megalódusz-barlangi túravezetésekben), míg Marciék - teljesen érthetetlen módon, hiszen akkoriban éppen enyhültek a viták -, elzárkóztak a segítségtől. Egyetlen tagjuk nem jelent meg a barlangnapon, sőt az utolsó pillanatban Marci a társulat által kért túra engedélyekhez a barlang kulcsokat nem adta oda! Csakis Székely Kinga hathatós rábeszélése nyomán jutottunk végül a kulcsokhoz. A barlangnapnak 269 regisztrált és úgy 100 „egyéb” résztvevője volt. 17 helyre vezettünk túrákat összesen 400 embernek. Leírhatnám a Yorki által szerzett kamionnal érkező barlangászok megpróbáltatásait, a táborban rendezett, a Marcel Loubens kupával (melynek esti eredményhirdetését Kinga, aki mindvégig megpróbált komoly maradni, egy faluból privatizált imbolygó kuka tetejéről intézte) párhuzamosan futó sörívó, illetve disznólógásban sörívó versenyeket, vagy a legnagyobb keblű hölgyet kereső zsűri esetét, vagy éppen a kóbor kuttyáktól visszaszerzett esti közös ételhez beszerzett hús történetét, de minnek.

Ezekben az években azonban számunkra már valami végleg elveszett, aki ott volt, talán érte miről írok, mit értek ezen... Ezután még 3 barlangnap főszervezője voltam, 2001-ben, 2008-ban és 2009-ben, de ezt a hangulatot (például az esti tábortűznél történő közös, nagyon jó hangulatú és tényleg kimondottan jól hangzó éneklést sem), sajnos már sohasem hozhattuk vissza igazán. Hadd idézzem erről a rendezvényről a bakonyiak egyik nemrég elhunyt frontemberét, **Gyurmann Csabát**, aki később megjegyezte: „ez volt a legjobb Barlangnap, amin valaha is részt vettem, kár hogy semmire nem emlékszem”.

96. ábra a Vértestolnai Barlangnap Marcel Loubens kupájának nyertes csapata. Ligeti Marci, Szabó Leó és Maucha Gergő.

Folytatás következik....

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAPOK

TARTALOMJEGYZÉK

Dült-kúti víznyelőbarlang	127
Hamar-barlang	135
Sárkánylik-zsomboly	141
Szakáll-nyiladéki-víznyelőbarlang	148
Vértessomlói 2. sz. barlang	155
Vértessomlói 3. sz. barlang	161
Vértessomlói 4. sz. barlang	167
Vértessomlói 5. sz. barlang	173
Vértessomlói 6. sz. barlang	179

TATABÁNYA, 2018.02.15.

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Dült-kúti víznyelőbarlang

1. Kataszteri szám:

2. Név: **Dült-kúti víznyelőbarlang**

3. Szinonima: Szenes-vágási víznyelő

4. Megye: Fejér

5. Település: Pusztavám

6. Tájegység: Vértes-hegység

7. Bejáratok:

a./ Azonosítás: a Csóka-hegy fennsíkján a Pusztavám felé haladó murvázott út jobb oldalán elhelyezkedő, 30 méter átmérőjű, 10 méter mély víznyelős töbör mélypontján nyílik

b./ Koordináták: lásd a leírásban.

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
völgytalpon, töbörben,

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
szálerdőben

f./ Szélesség: 0.85 m magasság: nem releváns

g./ Jellege: bontott, mesterséges, ajtóval lezárt

h./ Alakja: négyzet, alatta kőr alakú műanyagcső.

i./ Tengelyirány: horizontális,

8. Hossz: **60 m**

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Fügőleges kiterjedés (a főbejáráthoz képest): **-39.5 m**

b./ Magasság: 0 m

c./ Mélység: -39.5 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: 15m

11. Befoglaló kőzet

a./ Kora: felső-triász

- b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: tektonika,
 c./ üregkialakító hatás: tektonikus elmozdulás, folyóvízi erózió, kifagyásos aprózódás, omlás, mesterséges, korrózió; befolyó víz - időszakos, inaktív;

13. Jelleg

1. Térforma: akna, aknarendszer,
 2. Lejtésviszonyok: lépcsős, függőleges
 3. Jellemző szelvénytípus: hasadék.

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: kürtök jelentős méretű akna,
 b./ Kisformák: újbegy karr,
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek: vetőtükör, breccsa zóna, kipreparádott rétegfej,
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: inaktív patakmeder, kavicsterasz, egyéb kitöltési szint maradványai, kicsepegéses "kutak",

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: függő-, álló-, szalmacseppkő; jég, antropogén mészkiválás; egyéb
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, közettörmelék, cseppkőtörmelék, egyéb ásvány kiválás törmeléke, mészkőkavics, befoglaló kőzet oldási maradéka,
 c./ Törmelékes behordott: kvarckavics, egyéb kavics, homok, agyag,

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba,
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: alacsonyrendű, férgek, puhatestű, pók, rovar, denevér - guánó, -csont
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

17. Csepegő vizek: Időszakos víznyelő jellegből adódóan időszakos csepegés.

18. Folyó vizek

- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
nem ismert.
- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
időszakos aktivitás, 2-3 évente tapasztalható.
- d. Vízesés: időszakos, állandó nem ismert, de a barlang jellegéből adódóan lehetséges.
- e./ Szifon: A barlang alján felgyülemelő víz esetleg lehet, hogy szifon.

19. Állóvizek:

A barlang alján állandó, kb. 3 m² területű 2-4 méter mély tó alakult ki. 2014-ben a víz kiszivattyúzása után megállapítást nyert, hogy a barlang folytatása nem erre található. A kiszivattyúzott víz mennyisége kb. 40 m³ volt.

20. Karsztvízszint:

nem ismert.

21. Klimatikus összetevők:

nem ismert

22. Tematikus feldolgozás:

kutatás történet, irodalom, térkép, fotó, kataszter, leírás, a bejárat kiépítésének dokumentumai.

23. Megismerése:

- a./ Felfedezés éve 2005.
- b./ Felfedezője: Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége
- c./ Első irodalmi említése: ?

24. A látogatás objektív feltételei:

1. Bejárat megközelíthetősége:
gépkocsival lehetséges.
2. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alpfelszereléssel,

25. A látogatás szubjektív feltételei:

lezárt, engedéllyel látogatható

26. Kiépítés célja, éve:

2015. Állagvédelem, balesetveszély elhárítás, denevér védelem.

27. Lezárás:

- a./ Célja(i): természetvédelem, életvédelmi
- b./ Jellege: vaslemez-ajtó,
- Éve: 2015.
- Állapota: tökéletes /2018/

28. Épített műtárgyak:

létra 15 méter, bejárat ajtó illetve az alatt 3 méter mélységig műanyag cső.

29. Vezetékes műtárgyak   nincs

30. Műszerek: nincs /2018/

31. Ideiglenes jellegű műtárgyak: nincs

32. Jogi státusz: védett

33. Adminisztratív státusz

a./ Illetékes természetvédelmi hatóság:	Járási Hivatal Mór.
b./ vagyonkezelő és címe:	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
d./ hasznosító, címe, engedély száma:	Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védettség, jogszabály száma:	védett
d./ Nem védett felszín korlátozásai:	-
f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete:	-
g./ Gazdasági jelleg:	erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: kis mértékben változtatott	
2. Ásványkiválások	-
3. Aljzat:	taposott

37 Alapadatok

a./ Jellege:	kutatócsoport jelentése alapján, BTI
b./ Időpontja:	2018.02.15.
c./ A felvételt készítette:	Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

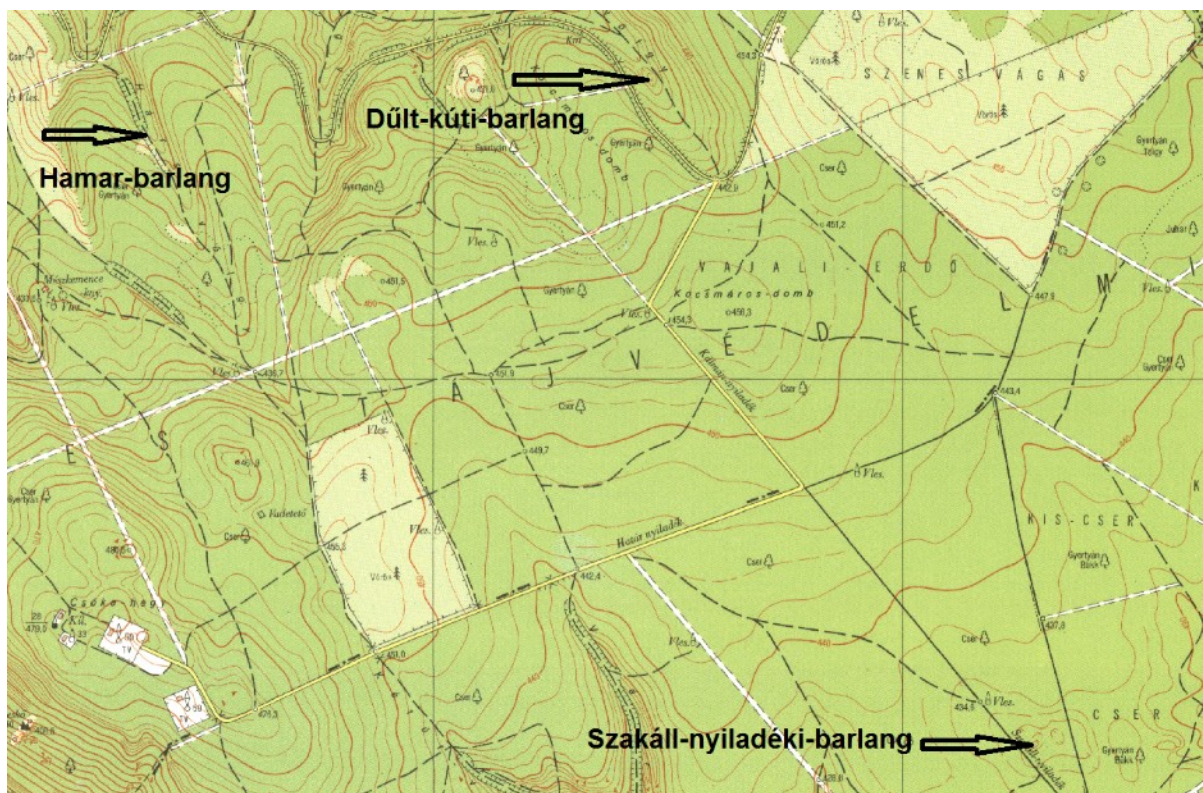
39. Megjegyzések, javaslatok: A barlangot lezáró ajtó zárszerkezete időnként ellenőrizendő!

40. A barlang leírása:

DŰLT-KÚTI-VÍZNYELŐBARLANG

A barlang bejárata a Vértes déli részén elterülő karsztos fennsík egyik völgyében Csókakő településtől északra nyílik 434 m tszf. magasságban. Bejáratának EOV koordinátája:

E 591439 N226638

97. ábra A barlangok bejáratai a térképen.

A Csóka-hegy fennsíkjáról nyugati irányban lefutó Szenes-völgy felső szakaszán, a Dült-kút nevű helyen, 1999-ben találtam e jelentős karsztos képződményre. A Pusztavám felé tartó egykor murvázott út mentén egy több mint 10 méter mélységű karsztos mélyedés vált ekkor ismertté, melybe egy ma már inaktív vízvezető árok is tart. Az egykor, nyilván aktív víznyelési pont vízgyűjtőterülete a 1:10.000 topográfiai térképek alapján akár 1 km² is lehet, lehet(ett).

A karsztos mélyedés nem túl intenzív feltáró kutatása 2000 őszén indult be. Ekkor tatabányai és bakonyi kutatók közös munkájával egy akna mélyült a nyelő legmélyebb pontján. A kimélyített gödör oldalfalai nem voltak igazán biztonságosak, így azt évről évre ácsolattal kellett erősíteni. A kutató akna mélyítése során 2005-ben, 6 méter mélységben üregesedést tapasztaltunk, majd 2006-ban szabad légterű járatokba jutottunk. A barlang egy -12 méter mély aknával, majd egy lejtős hasadékkal folytatódott. Mélypontján nagy meglepetésünkre, egy meghatározhatatlan mélységű 2-3 négyzetméteres vízfelületet találtunk. Ebben a barlangi tóban Szalay Kornél békaember 2008-ban merülést végzett, aminek eredményeként a barlang mélysége újabb 5 méterrel nőtt. A vízzel kitöltött akna talpát agyagdugó torlasztja el. Ugyanebben az évben, egy 2007-es omlást követően a bakonyi kutatók kiszerezték a bejáratit ácsolatot és azt egy betonlapra ültetett wavin X-stream csőre cserélték. A barlang bejárása ezzel többé-kevésbé biztonságossá vált. 2014 tavaszán a barlangot feltérképeztük

A barlang mélypontján található tavacska (fotó. Polacsek Zsolt)

mélysége -39.5 méternek adódott. Hossza 60 méterben adható meg. A teljes térképezés a barlang mélypontját kitöltő víz kiszivattyúzásával volt csak lehetséges. Ennek megvalósítása során több, mint 40 m3 vizet emeltünk ki a barlangból. E munka eredményeként bebizonyosodott, hogy a vízzel kitöltött

akna talpát valóban agyagdugó torlaszolja el, valamint az is, hogy a feltáró munka ezáltal itt nem célszerű.

Elgondolkodtató azonban a barlangot kialakító kimondottan jelentős törés feltárása. Bár a mélypontot víz lepi el, a kb.10-14 méterrel feljebb levő hasadék terem tóval ellentétes részén talán érdemes lenne kutatással próbálkozni. Ez a nyilván nagymennyiségű kitöltés kitermelését feltételező munka, esetleg sikeres lehet.

A barlang teljes járatrendszere felső triász korú dachsteini mészkőben helyezkedik el. A területről készült földtani térképek tanúsága szerint ennek fedőjében egykoron elhelyezkedő eocén összletek mára lepusztultak, jelenlétük a feltárás megkezdéséig kérdéses volt. A kutatóakna mélyítése során a kitermelt anyagot átvizsgálva azonban, jelentős mennyiségű eocén ősmaradványt (nummulina esetleg discocyclina ill. ampullina) találtunk, valamint nem volt ritka a nummuliteszes mészkő (szőci-formáció) jelenléte sem. A barlang termében. kb.-18-19 méter mélységben gyűjtött kvarcit kavics egyéb. mára már szintén lepusztult. elsősorban folyóvízi üledéket (esetleg csatkai-formáció) is feltételez. Az innen gyűjtött nagy mennyiségű kavicsanyagból nem csak kvarc, hanem pl. goethit is előkerült.

A barlang falait -20 méteres mélységtől cseppkőfolyások, kisebb cseppkőképződmények díszítik. Formakincse, egy a területre teljesen jellemző hasadék mentén kialakult, elsősorban korrózióval táguló barlang képét mutatják.

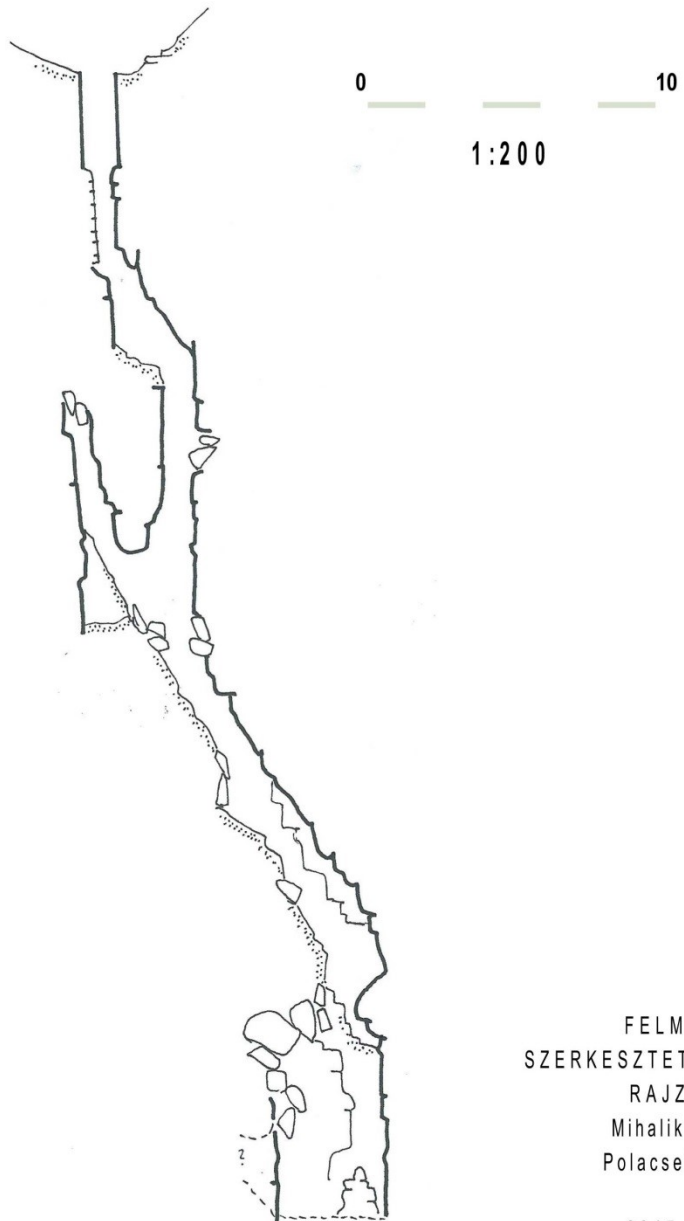
A barlang bejárata (2017. október)

A barlangot kialakító jelentős törés mentén kialakuló víznyelés véleményem szerint akár holocén jelenség is lehetett, ennek látványos, felszíni hiánya a területet fedő enyhén löszös, erdei talajtakaró és a növényzet kialakulásával szűnhetett meg. A barlangban, csapadékos időben ma is folyik víz, így bár a felszíni nyelés jelenségei hiányoznak, a barlang ma is időszakosan aktív víznyelőnek tekinthető. A mélyponton felgyülemelő víz semmiképpen nem a karsztvízszinthez köthető, mivel az ismereteink szerint az 300 m-rel mélyebben, kb. 130 m tszf. magasságban észlelhető.

Kutatásaink idején a barlangban a bejárat közelében élő rovarokon kívül csak néhány denevér élt. A barlang egyetlen termében többször figyeltünk meg kis patkósorrú denevéreket 1-5 egyedszámmal. Ha a bejárást megkönnyítő, mára igen balesetveszélyes létrák jelenlététől eltekintünk (2015), a barlang természeti állapota akár érintetlennek is nevezhető. Az üreg bejárása a beépített létrákon alapfelszerelésben lehetséges.

DŐLT-KÚTI-BARLANG

VÉRTES-HEGYSÉG, PUSZTAVÁM

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 80°

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Hamar-barlang**1. Kataszteri szám:****2. Név:** **Hamar-barlang****3. Szinonima:** **Hárs-völgyi víznyelő****4. Megye:** Fejér**5. Település:** Pusztavám**6. Tájegység:** Vértes-hegység**7. Bejáratok:**

a./ Azonosítás: A Csóka-hegy fennsíkján a Pusztavám felé haladó murvázott út bal oldalán, egy mellékvölgyben elhelyezkedő, 30 méter hosszú, megnyúlt alaprajzú víznyelős töbör mélypontján nyílik.

b./ Koordináták: lásd a leírásban.

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
völgytalpon, töbörben,

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
szálerdőben

f./ Szélesség: 0.85 m magasság: nem releváns

g./ Jellege: bontott, mesterséges, ajtóval lezárt

h./ Alakja: négyzet, alatta kör alakú műanyagcső.

i./ Tengelyirány: horizontális

8. Hossz: **60 m**

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Függőleges kiterjedés (a főbejárástól képest): **-25 m**

b./ Magasság: 0 m

c./ Mélység: -25 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: **15m****11. Befoglaló kőzet**

- a./ Kora: felső-triász
 b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: tektonika,
 c./ üregkialakító hatás: tektonikus elmozdulás, folyóvízi erózió, kifagyásos aprózódás, omlás, mesterséges, korrózió; befolyó víz - időszakos, inaktív;

13. Jelleg

2. Térforma: akna, aknarendszer,
 2. Lejtésviszonyok: lépcsős, függőleges
 3. Jellemző szelvénytípus: hasadék.

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: kürtök jelentős méretű akna,
 b./ Kisformák: újbegy karr,
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek: vetőtükör, breccsa zóna, kiprepaládott rétegfej,
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: inaktív patakmeder, kavicsterasz, egyéb kitöltési szint maradványai, kicsepegéses "kutak",

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: függő-, álló-, szalmacseppkő; jég, antropogén mészkiválás; egyéb
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, kőzettörmelék, cseppkőtörmelék, egyéb ásvány kiválás törmeléke, mészkőkavics, befoglaló kőzet oldási maradéka,
 c./ Törmelékes behordott: kvarckavics, egyéb kavics, homok, agyag,

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba,
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: alacsonyrendű, fűreg, puhatestű, pók, rovar, denevér - guánó, -csont
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

- 17. Csepegő vizek:** Időszakos víznyelő jellegből adódóan időszakos csepegés.
- 18. Folyó vizek**
- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
nem ismert.
- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
időszakos aktivitás, 2-3 évente tapasztalható.
- d. Vizesés:
időszakos, állandó nem ismert, de a barlang jellegéből adódóan lehetséges.
- e./ Szifon:
A barlang alján felgyülemelő víz esetleg lehet, hogy szifon.
- 19. Állóvizek:** A barlang mélypontján víz visszaduzzadási nyomok észlelhetőek.
- 20. Karsztvízszint:** nem ismert.
- 21. Klimatikus összetevők:** nem ismert
- 22. Tematikus feldolgozás:** kutatás történet, irodalom, térkép, fotó, kataszter, leírás, a bejárat kiépítésének dokumentumai.
- 23. Megismerése:**
- a./ Felfedezés éve 2006.
- b./ Felfedezője: Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége
- c./ Első irodalmi említése: ?
- 24. A látogatás objektív feltételei:**
3. Bejárat megközelíthetősége:
gépkocsival lehetséges.
4. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alapfelszereléssel
- 25. A látogatás szubjektív feltételei:**
lezárt, engedéllyel látogatható
- 26. Kiépítés célja, éve:** 2015. Állagvédelem, balesetveszély elhárítás, denevér védelem.
- 27. Lezárás:**
- a./ Célja(i): természetvédelem, életvédelmi
- b./ Jellege: vaslemez-ajtó,
Éve: 2015.
Állapota: tökéletes /2018/
- 28. Épített műtárgyak:**
létra 15 méter, bejárat ajtó, illetve az alatt 2 méter mélységig műanyag cső

29. Vezetékes mőtárgyak   nincs

30. Műszerek: nincs /2018/

31. Ideiglenes jellegű mőtárgyak: nincs

32. Jogi státusz: védett

33. Adminisztratív státusz

a./ Illetékes természetvédelmi hatóság:	Járási Hivatal, Mór.
b./ vagyonkezelő és címe:	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
d./ hasznosító, címe, engedély száma:	Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védettség, jogszabály száma:	védett
d./ Nem védett felszín korlátozásai:	-
f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete:	-
g./ Gazdasági jelleg:	erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: kis mértékben változtatott	
2. Ásványkiválások	-
3. Aljzat:	taposott

37 Alapadatok

a./ Jellege:	kutatócsoport jelentése alapján, BTI
b./ Időpontja:	2018.02.15.
c./ A felvételt készítette:	Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

39. Megjegyzések, javaslatok: A barlangot lezáró ajtó zárszerkezete időnként ellenőrizendő!

40. A barlang leírása:

HAMAR-BARLANG

A barlang bejárata a Vértes déli részén elterülő karsztos fennsík egyik völgyében, Csókakő településtől északra nyílik, 385 m tszf. magasságban.

Bejáratának EOVS koordinátája: E 590347 N 226582

A Csóka-hegy fennsíkjáról nyugati irányban lefutó Szenes-völgy felső szakaszán az aszfaltozott úttól 1.5 km-re, Kocsis Ákos 2003-ban talált rá e jelentős karsztos képződményre. A Pusztavám felé tartó egykor murvázott út mentén egy kicsi vakvölgyben található jelentéktelen karsztos mélyedésbe vezető vízmosási nyomok, illetve a belevezető, akkor inaktív patakmeder, barlangot sejtetett ezen a helyen. A nyilván időszakosan aktív víznyelési pont vízgyűjtőterülete a 1:10.000 topográfiai térképek alapján akár több km² is lehet.

98. ábra Szűk, eróziós genetikájú járat (fotó. Polacsek Zsolt)

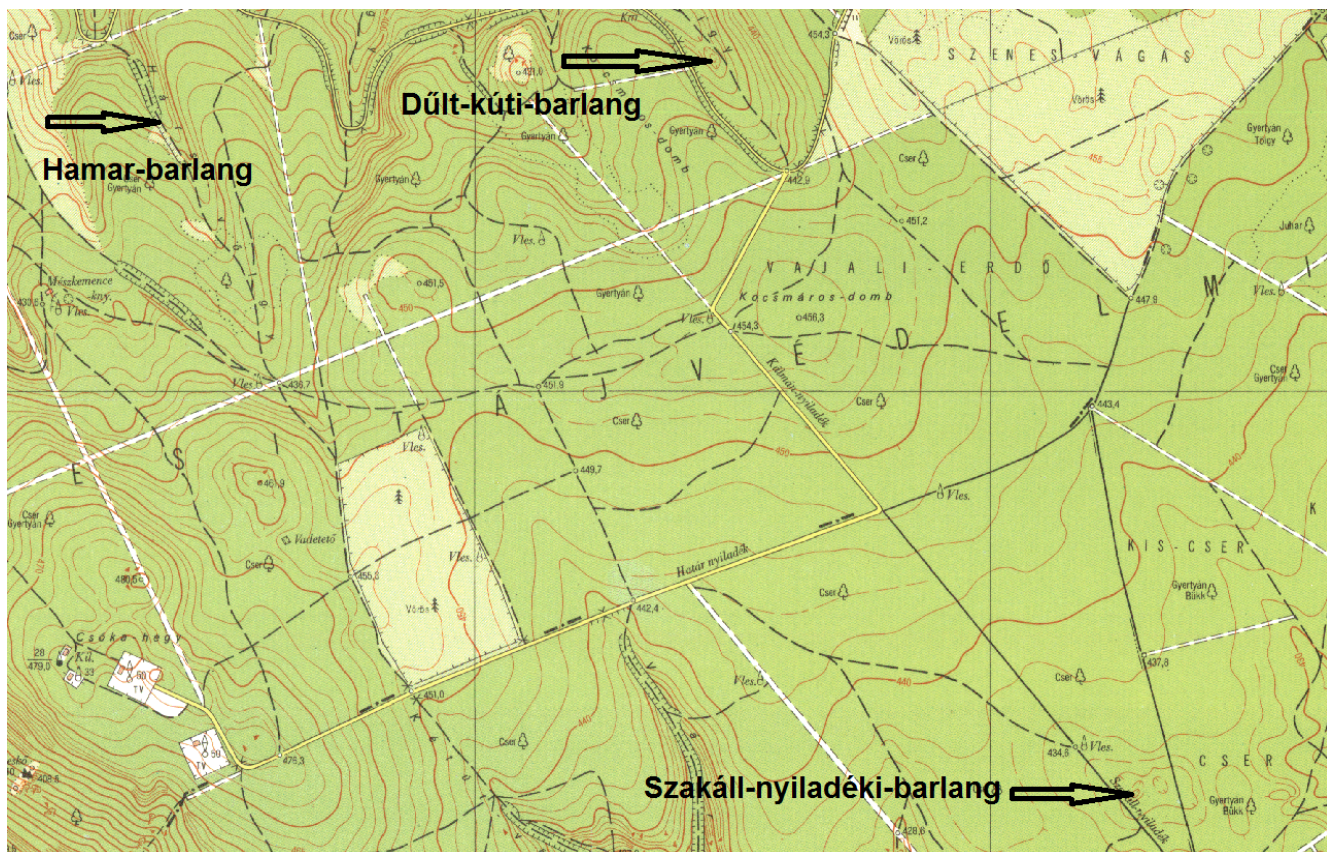
A karsztos mélyedés feltáró kutatása 2006-ban valósult meg. Ekkor a bakonyi kutatók rövid munkával gödröt ástak a víznyelő mélypontján, majd szinte akadálytalanul járhattak be az itt feltároló -25 méter mélységű kb. 60 méter hosszúságú barlangot. A felfedezést követően, a végpont sikertelen kutatása után a területen kutató bakonyiak a barlangbejáratba szintén műanyagcsövet ástak be a beomlás megakadályozása végett.

A barlang teljes járatrendszere felső triász korú dachsteini mészkőben alakult ki. A területről készült földtani térképek tanúsága szerint, ennek fedőjében egykoron

elhelyezkedő eocén összletek mára lepusztultak, jelenlétük a feltárás megkezdéséig kérdéses volt. A kutatóakna mélyítése során a kitermelt anyagot átvizsgálva azonban, itt is jelentős mennyiségű eocén ősmaradványt (nummulina esetleg discocyclina ill. ampullin)/ találtunk, valamint nem volt ritka az eocén korú, szőci formáció mészkőtömbjeinek jelenléte sem. A barlang egyetlen termében, kb.10 méter mélységben gyűjtött kvarcit kavics egyéb, mára már szintén lepusztult, elsősorban folyóvízi üledékes fedettséget is feltételez. A barlang falait -10 méteres mélységtől cseppkőlefolyások, kisebb cseppkőképződmények díszítik. Formakincse, egy a területre teljesen jellemző hasadék mentén kialakult, elsősorban korrózióval táguló barlang képét mutatják. A barlangot kialakító jelentős törés mentén kialakuló víznyelés recens, ennek látványos formáját többször tapasztalhattuk is. Jelentős esőzések, illetve hóolvadás után a nyelőbe kisebb patak folyik, melynek hozama az óvatosságra intő 200 l/p-et is elérheti.

A barlang mélypontját nagy mennyiségű besodródott felszínről származó nedves kitöltés torlaszolja el. Ennek átbontásával a bakonyiak –bár nem túl nagy lendülettel-sikertelenül próbálkoztak 2008 évben.

Bejárásaink idején a barlangban, a bejárat közelében élő rovarokon kívül, csak néhány denevér él. A barlang egyetlen termében többször figyeltünk meg kis patkósorrú denevéreket 1-5 egyedszámmal. A barlang természeti állapota érintetlennek nevezhető. Bejárása alapfelszerelésben lehetséges, de a szétkorrodált falak omlásai miatt fokozott figyelmet igényel. Feltérképezése 2013-ban megtörtént.

Képek a barlangból:

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Sárkánylik-zsomboly**1. Kataszteri szám:****2. Név:** Sárkánylik-zsomboly**3. Szinonima:** Hárs-völgyi víznyelő**4. Megye:** Fejér**5. Település:** Pusztavám**6. Tájegység:** Vértes-hegység**7. Bejáratok:**

a./ Azonosítás: A Csóka-hegy fennsíkját átszelő út nyeregpontján balra induló földúton 2 km megtételével nehezen azonosítható helyen nyílik.

b./ Koordináták: lásd a leírásban.

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
kis dombháton, teljesen jellegtelen helyen

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
szálerdőben

f./ Szélesség: 0.85 m magasság: nem releváns

g./ Jellege: bontott, mesterséges, ajtóval lezárt

h./ Alakja: négyzet, alatta kör alakú műanyagcső.

i./ Tengelyirány: horizontális

8. Hossz: 30 m

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Fügőleges kiterjedés (a főbejáráthoz képest): -14 m

b./ Magasság: 0 m

c./ Mélység: -14 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: 5m**11. Befoglaló kőzet**

a./ Kora: felső-triász

- b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: tektonika,
 c./ üregkialakító hatás: tektonikus elmozdulás, folyóvízi erózió, kifagyásos aprózódás, omlás, mesterséges, korrózió; befolyó víz - időszakos, inaktív;

13. Jelleg

3. Térforma: akna, aknarendszer,
 2. Lejtésviszonyok: lépcsős, függőleges
 3. Jellemző szelvénytípus: hasadék.

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: kürtök jelentős méretű akna,
 b./ Kisformák: újbegy karr,
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek:
 vetőtükör, kiprepaládott rétegfej
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: kicsepegéses "kutak"

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: függő-, álló-, szalmacseppkő; jég, antropogén mészkiválás; egyéb
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, kőzettörmelék, cseppkőtörmelék, egyéb ásvány kiválás törmeléke, mészkőkavics, befoglaló kőzet oldási maradéka,
 c./ Törmelékes behordott: kvarckavics, egyéb kavics, homok, agyag,

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba,
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: alacsonyrendű, féreg, puhatestű, pók, rovar, denevér - guánó, -csont
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

17. Csepegő vizek: Időszakos víznyelő jellegből adódóan időszakos csepegés.

18. Folyó vizek

- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
nem ismert.
- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
nem ismert
- d. Vízesés: nem ismert
- e./ Szifon: nem ismert

19. Állóvizek: nem ismert

20. Karsztvízszint: nem ismert.

21. Klimatikus összetevők: nem ismert

22. Tematikus feldolgozás: kutatás történet, irodalom, térkép, fotó, kataszter, leírás, a bejárat kiépítésének dokumentumai.

23. Megismerése:

- a./ Felfedezés éve 2006.
- b./ Felfedezője: Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége
- c./ Első irodalmi említése: ?

24. A látogatás objektív feltételei:

5. Bejárat megközelíthetősége:
gépkocsival lehetséges.
6. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alpfelszereléssel

25. A látogatás szubjektív feltételei:

lezárt, engedéllyel látogatható

26. Kiépítés célja, éve: 2017. Állagvédelem, balesetveszély elhárítás, denevér védelem.

27. Lezárás:

- a./ Célja(i): természetvédelem, életvédelmi
- b./ Jellege: vaslemez-ajtó,
- Éve: 2017.
- Állapota: tökéletes /2018/

28. Épített műtárgyak: 2 méter mélységig műanyag cső, beton fedlap ajtóval

29. Vezetékes műtárgyak nincs

30. Műszerek: nincs /2018/

31. Ideiglenes jellegű műtárgyak: nincs

32. Jogi státusz: védett

33. Adminisztratív státusz

a./ Illetékes természetvédelmi hatóság: Járási Hivatal, Oroszlány
 b./ vagyonkezelő és címe: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
 d./ hasznosító, címe, engedély száma: Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védettség, jogszabály száma: védett
 d./ Nem védett felszín korlátozásai: -
 f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete: -
 g./ Gazdasági jelleg: erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: kis mértékben változtatott
 2. Ásványkiválások -
 3. Aljzat: taposott

37 Alapadatok

a./ Jellege: kutatócsoport jelentése alapján, BTI
 b./ Időpontja: 2018.02.15.
 c./ A felvételt készítette: Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

39. Megjegyzések, javaslatok: A barlangot lezáró ajtó zárszerkezete időnként ellenőrizendő!

40. A barlang leírása:

SÁRKÁNYLIK-ZSOMBOLY

A barlang bejárata a Vértes déli részén elterülő karsztos fennsík platóján, annak északi részén, Pustavám településtől keletre nyílik, 415 m tszf magasságban. A Csóka-hegy fennsíkján Kocsis Ákos terepbejárásai során, 2005-ben vált ismertté ez az akkor teljesen jelentéktelen mélyedés.

99. ábra Készül a Sárkánylik-zsomboly bejárati lezárása 2017. (fotó: Ba Julianna)

A karsztos mélyedés, vagy inkább gödör intenzív feltáró kutatása 2006-ban indult be.

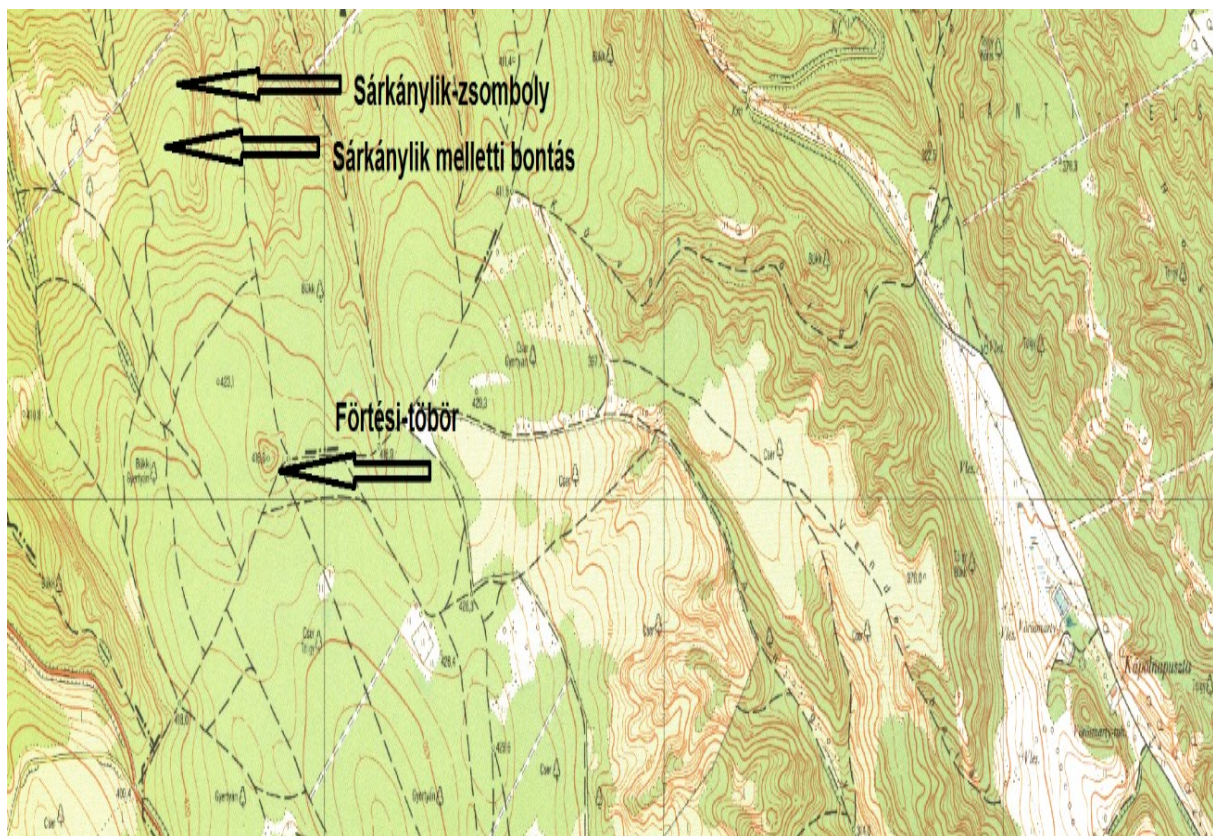
Ekkor, a bakonyi kutatók munkájával, egy akna mélyült a gödör mélypontján. A kimélyített gödör már az első méter után barlangjáratot ért, melyben akkor -14 méter mélységig ereszkedhettek le a kutatók. Az ezt követő években a bakonyi kutatók jelentős munkával, több kutatótáboron át mélyítették a zsomboly talpát, sajnos eredmény nélkül. A kutatás megszűnésével a tatabányaiak a bejáratot szálkőzet tömbökre ültetett Wavin X-steram csőre cserélték. A barlang bejárása ezzel többé-kevésbé biztonságossá vált. 2013 tavaszán a barlangot feltérképeztük, mélysége -14.5 méternek adódott. Hossza 30 méterben adható meg. Ekkor megállapítottuk, hogy az akna talpát idős és tömör agyagdugó torlaszolja el, valamint az is, hogy a feltáró munka ezáltal, itt nem célszerű. A barlang teljes járatrendszere felső triász korú dachsteini mészkőben helyezkedik el. A területről készült földtani térképek tanúsága szerint ennek fedőjében egykoron elhelyezkedő eocén összletek mára lepusztultak, jelenlétük a feltárás megkezdéséig kérdéses volt. A kutatóakna mélyítése során a kitermelt anyagot átvizsgálva azonban, jelentős mennyiségű eocén ősmaradványt (nummulina esetleg discocyclus ill. ampullina) találtunk, valamint nem volt ritka a nummuliteszes mészkő jelenléte sem. A bejárati depón és a barlangakna talpán, kb.14 méter mélységben gyűjtött kvarcit kavics egyéb, mára már szintén lepusztult, elsősorban folyóvízi üledéket is feltételez. A barlang falait -5 méteres mélységtől inaktív cseppkőlefolysók, kisebb cseppkőképződmények díszítik. Formakincse, egy a területre teljesen

jellemző hasadék mentén kialakult, elsősorban korrózióval táguló, egykor talán aktív víznyelőbarlang képét mutatják. A zomboly akna talpát ragacsos, vöröses színű „igazi” barlangi agyag tölti ki.

A barlangból a bakonyiak jelentős munkabefektetéssel kb.20 m³ törmelékot termeltek ki. Sajnos eredmény nélkül.

A barlangot kialakító jelentős törés mentén kialakuló, ma már teljesen inaktív víznyelés, véleményem szerint akár ó-holocén jelenség is lehetett. A nyelő tevékenység látványos hiánya a terület teljes lepusztulásában, síkká degradálásában kereshető.

Kutatásaink idején a barlangban a bejárat közelében élő rovarokon kívül csak néhány denevér él. A zombolyban többször figyeltünk meg kis patkósdenevéreket, 1-2 egyedszámmal. A barlang természeti állapota, a feltárás során kitermelt anyag mennyiség hiánya miatt erősen megváltozott, állapota erősen bolygatott.

100. ábra Barlang bejáratok helyszínrajza.

SÁRKÁNY-LIK-BARLANG

VÉRTES-HEGYSÉG, PUSZTAVÁM

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 180°

0 5

1:100

FELMÉRTE,
SZERKESZTETTE és
RAJZOLTA:
Mihalik Zoltán
Polacsek Zsolt

2015. január

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Szakáll-nyiladéki-víznyelőbarlang

1. Kataszteri szám:

2. Név: Szakáll-nyiladéki-víznyelőbarlang

3. Szinonima: Kétcsempés

4. Megye: Fejér

5. Település: Pusztavám

6. Tájegység: Vértes-hegység

7. Bejárati adatok:

a./ Azonosítás: A Csóka-hegy fennsíkján az adó torony felé vezető út baloldalán attól kb. 500 méterre nyílik egy karsztos mélyedésben.

b./ Koordináták: lásd a leírásban.

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
fennsíki térszínen, töbörben

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
irtott területen, bozótosban

f./ Szélesség: 0.85 m magasság: nem releváns

g./ Jellege: bontott, mesterséges

h./ Alakja: négyzetes

i./ Tengelyirány: horizontális

8. Hossz: 20 m

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Fügőleges kiterjedés (a főbejárathoz képest): -10 m

b./ Magasság: 0 m

c./ Mélység: -10 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: 5m

11. Befoglaló kőzet

a./ Kora: felső-triász

- b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: tektonika,
 c./ üregkialakító hatás: tektonikus elmozdulás, folyóvízi erózió, kifagyásos aprózódás, omlás, mesterséges, korrózió; befolyó víz - időszakos, inaktív;

13. Jelleg

4. Térforma: akna, aknarendszer,
 2. Lejtésviszonyok: lépcsős, függőleges
 3. Jellemző szelvénytípus: hasadék.

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: kürtők, akna
 b./ Kisformák: újbegy karr
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek:
 kiprepaládott rétegfej
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: kicsepegéses "kutak"

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: függő-, álló-, szalmacseppkő; jég, antropogén mészkiválás; egyéb
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, kőzettörmelék, cseppkőtörmelék, egyéb ásvány kiválás törmeléke, mészkőkavics, befoglaló kőzet oldási maradéka,
 c./ Törmelékes behordott: kvarckavics, egyéb kavics, homok, agyag,

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba,
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: alacsonyrendű, féreg, puhatestű, pók, rovar, denevér - guánó, -csont
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

17. Csepegő vizek: Időszakos víznyelő jellegből adódóan időszakos csepegés.

18. Folyó vizek

- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
nem ismert.
- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
nagyon jelentős időszakos aktivitás, 2-3 évente tapasztalható
- d. Vízesés: időszakos, állandó nem ismert, de a barlang jellegéből adódóan lehetséges
- e./ Szifon: nem ismert

19. Állóvizek: nem ismert

20. Karsztvízszint: nem ismert.

21. Klimatikus összetevők: nem ismert

22. Tematikus feldolgozás: kutatás történet, irodalom, térkép, fotó, kataszter, leírás, a bejárat kiépítésének dokumentumai.

23. Megismerése:

- a./ Felfedezés éve 2002.
- b./ Felfedezője: Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége
- c./ Első irodalmi említése: ?

24. A látogatás objektív feltételei:

7. Bejárat megközelíthetősége:
gépkocsival lehetséges.
8. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alapfelszereléssel

25. A látogatás szubjektív feltételei:

szabadon látogatható

26. Kiépítés célja, éve: nincs kiépítve

27. Lezárás:

- a./ Célja(i): -
- b./ Jellege: -
- Éve: -
- Állapota: -

28. Épített műtárgyak: nincs

29. Vezetékes műtárgyak nincs

30. Műszerek: nincs /2018/

31. Ideiglenes jellegű műtárgyak: nincs

32. Jogi státusz: védett

33. Adminisztratív státusz

a./ Illetékes természetvédelmi hatóság:	Járási Hivatal, Mór
b./ vagyonkezelő és címe:	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
d./ hasznosító, címe, engedély száma:	Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védettség, jogszabály száma:	védett
d./ Nem védett felszín korlátozásai:	-
f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete:	-
g./ Gazdasági jelleg:	erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: kis mértékben változtatott	
2. Ásványkiválások	-
3. Aljzat:	taposott

37 Alapadatok

a./ Jellege:	kutatócsoport jelentése alapján, BTI
b./ Időpontja:	2018.02.15.
c./ A felvételt készítette:	Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

39. Megjegyzések, javaslatok: -

40. A barlang leírása:

SZAKÁLL-NYILADÉKI-BARLANG

A barlang bejárata a Vértes déli részén elterülő karsztos fennsík platóján, Csókakő településtől északra nyílik, 426 m tszf. magasságban.

Bejáratának EOVS koordinátája: E 592274 N 225235

A Csóka-hegy fennsíkján, a Szakáll-nyiladék nevű helyen, az aszfaltozott úttól 800 m-re, 1999-ben találtam rá egy jelentős karsztos képződményre. Az erdei út mentén, egy lefolyástalan terület mélypontján található karsztos mélyedésbe vezető vízmosási nyomok, illetve a belevezető akkor inaktív patakmeder, barlangot sejtetett ezen a helyen is.

A nyilván időszakosan aktív víznyelési pont vízgyűjtőterülete a 1:10.000 topográfiai térképek alapján akár 1 km² is lehet(ett).

A karsztos mélyedés feltáró kutatása 2001-ban valósult meg. Ekkor a nagyfarkú Kocsis Ákos rövid munkával gödröt ásott a víznyelő mélypontján, majd szinte akadálytalanul járhatta be az itt feltárolt 10 méter mélységű kb. 20 méter hosszúságú barlangot. A felfedezést követően, a végpont többszöri sikertelen kutatása után a területen kutató bakonyiak a barlang bejáratát rakott kőfallal biztosították.

A barlang teljes járatrendszere felső triász korú, dachsteini mészkőben helyezkedik el. A területről készült földtani térképek tanúsága szerint, ennek fedőjében egykoron elhelyezkedő eocén összletek mára lepusztultak, jelenlétük a feltárás megkezdéséig kérdéses volt. A kutatóakna mélyítése során a kitermelt anyagot átvizsgálva azonban, itt is jelentős mennyiségű eocén ősmaradványt (nummulina esetleg discocyclina ill. ampullina) találtunk, valamint nem volt ritka a nummuliteszes mészkő jelenléte sem. A barlang termében, kb.10 méter mélységben gyűjtött kvarcit kavics egyéb, mára már szintén lepusztult elsősorban folyóvízi üledéket is feltételez.

Formakincse, egy a területre teljesen jellemző hasadék mentén kialakult, elsősorban korrózióval táguló barlang képét mutatják. A barlangot kialakító jelentős törés mentén kialakuló víznyelés ma is mindennapos, ennek látványos formáját többször tapasztalhattuk is. Jelentős esőzések, illetve hóolvadás után, a nyelőbe kisebb erecske folyik, melynek hozama 50 l/p-et is elérte.

A barlang bejárata Andi reklámszatyor gyűjteményének néhány darabjával (fotó. Mihalik Zoltán)

A mélypont bontásával többször is, 2004 és 2009-ben próbálkoztunk. Ezen a helyen egy szűk szálkőzet hasadék állja utunkat, de mivel a huzat egészen erős, ez a hely reményteljes lehet.

Bejárásaink idején a barlangban, a bejárat közelében élő rovarokon kívül, csak néhány denevér él. A barlang egyetlen termében többször figyeltünk meg kis patkódenevéreket, 1-5 egyedszámmal. A barlang természeti állapota érintetlennek nevezhető. Bejárása alapfelszereléssel lehetséges, de a szétkorrodált falak omlásai miatt fokozott figyelmet igényel. Feltérképezése 2014-ben megtörtént

SZAKÁL-NYILADÉKI KÉTCSEMPÉS-BARLANG

VÉRTES-HEGYSÉG, PUSZTAVÁM

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 180°

0 5

1:100

FELMÉRTE,
SZERKESZTETTE és
RAJZOLTA:
Mihalik Zoltán
Polacsek Zsolt

2015. január

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Vértessomlói 2. sz. barlang

1. Kataszteri szám:

2. Név: Vértessomlói 2. sz. barlang

3. Szinonima: -

4. Megye: Komárom-Esztergom

5. Település: Vértessomló

6. Tájegység: Vértes-hegység

7. Bejárati adatok:

a./ Azonosítás: A Vértessomló Nagy-Somlyó-hegy északi oldalában a sziklacsoport nyugati végének első ürege.

b./ Koordináták: EOVS: E 599252 N 241998 195 tszf. magasság

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
hegyoldalban, a hegy láb közelében

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
sziklafalban, sziklafal tövében szikla kibúvásban, erdőben,

f./ Szélesség: 1 m magasság: 2 m

g./ Jellege: természetes

h./ Alakja: hasadék

i./ Tengelyirány: függőleges

8. Hossz: 3 m

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Függőleges kiterjedés (a főbejárathoz képest): 2 m

b./ Magasság: 2 m

c./ Mélység: 0 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: 3 m

11. Befoglaló kőzet

a./ Kora: felső-triász

- b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: réteghatár, alárendelten tektonika
 c./ üregkialakító hatás: tektonikus, omlással

13. Jelleg

1. Térforma: sziklaodú, egyszintes
 2. Lejtésviszonyok: vízszintes, enyhén emelkedő
 3. Jellemző szelvénytípus: hasadék

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: esetleg roncsolt gömbfülke
 b./ Kisformák: újbegy karr
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek:
 kipreparádott rétegfej, rétegfelület
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: -

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: függő-, álló-, szalmacseppkő; jég, antropogén mészkiválás; egyéb
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, kőzettörmelék, befoglaló kőzetből kimállott, egyéb anyagok
 c./ Törmelékes behordott: kvarckavics, erdei talaj

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba, alga, moha, haraszt
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: ?
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

17. Csepegő vizek: Időszakos csepegés

18. Folyó vizek

- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
nem ismert.
- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
nem ismert
- d. Vízesés: nem ismert
- e./ Szifon: nem ismert
- 19. Állóvizek:** nem ismert
- 20. Karsztvízszint:** nem ismert.
- 21. Klimatikus összetevők:** nem ismert
- 22. Tematikus feldolgozás:** nem ismert, barlangleltári szám: nincs
- 23. Megismerése:**
- a./ Felfedezés éve A helyiek által régóta ismert.
- b./ Felfedezője: Kolumbusz Kristóf
- c./ Első irodalmi említése: nem ismert
- 24. A látogatás objektív feltételei:**
9. Bejárat megközelíthetősége:
könnyű sétával
10. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alapfelszereléssel, könnyen
- 25. A látogatás szubjektív feltételei:**
szabadon látogatható
- 26. Kiepipítés célja, éve:** nincs kiepipítve
- 27. Lezárás:**
- a./ Célja(i): -
- b./ Jellege: -
- Éve: -
- Állapota: -
- 28. Épített műtárgyak:** nincs
- 29. Vezetékes műtárgyak** nincs
- 30. Műszerek:** nincs /2018/
- 31. Ideiglenes jellegű műtárgyak:** nincs
- 32. Jogi státusz:** védett
- 33. Adminisztratív státusz**

a./ Illetékes természetvédelmi hatóság:	Tatabányai Járási Hivatal
b./ vagyonekezelő és címe:	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
d./ hasznosító, címe, engedély száma:	Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védetség, jogszabály száma:	-
d./ Nem védett felszín korlátozásai:	-
f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete:	-
g./ Gazdasági jelleg:	erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: gyakorlatilag érintetlen	
2. Ásványkiválások	-
3. Aljzat:	gyakorlatilag érintetlen

37 Alapadatok

a./ Jellege:	leírás, adatlap
b./ Időpontja:	2018.02.15.
c./ A felvételt készítette:	Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

39. Megjegyzések, javaslatok: -

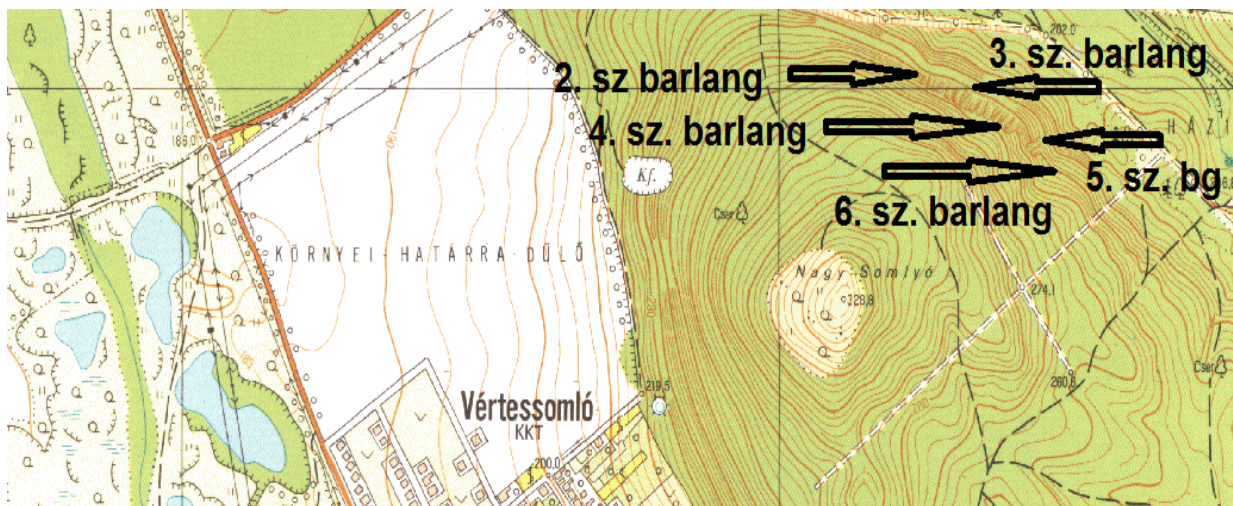
40. A barlang leírása:

VÉRTESSOMLÓI 2. SZ. BARLANG

A Vértessomlói 2. sz. barlang a Vértes-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő, Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térkép-vázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 2 méter magasságú, az üreg hossza 3 méter.

A kialakulása a hegyoldal hátrálásakor, a lepusztulás melléktermékeként” meggyengült rétegfejek összeszakadásának következménye.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2013 május) a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlenek tekinthető.

Vértessomlói 2. sz. barlang bejárat. (fotó: Ba Julianna)

VÉRTESSOMLÓI 2. SZ. BARLANG

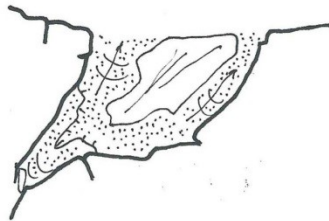
VÉRTESSOMLÓI-HEGYSÉG, VÉRTESSOMLÓ

É

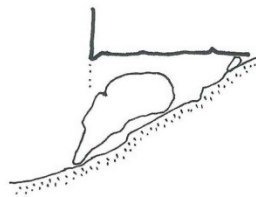

0 5

1:100

ALAPRAJZ

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 315°

FELMÉRTE,
SZERKESZTETTE és
RAJZOLTA:
Polacsek Zsolt
Ba Julianna

2017.

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Vértessomlói 3. sz. barlang

1. Kataszteri szám:

2. Név: Vértessomlói 3. sz. barlang

3. Szinonima: -

4. Megye: Komárom-Esztergom

5. Település: Vértessomló

6. Tájegység: Vértes-hegység

7. Bejáratok:

a./ Azonosítás: A Vértessomló Nagy-Somlyó-hegy északi oldalában található sziklacsoport sziklafalában, 4-5 méter magasan található roncsolt gömbfülkék mellett.

b./ Koordináták: lásd a leírásban

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
hegyoldalban, sziklafalban a hegy láb közelében

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
sziklafalban, erdőben

f./ Szélesség: 2 m magasság: 1 m

g./ Jellege: természetes

h./ Alakja: lapos

i./ Tengelyirány: vízszintes

8. Hossz: 3 m

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Fügőleges kiterjedés (a főbejáráthoz képest): 1 m

b./ Magasság: 1 m

c./ Mélység: 0 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: 3 m

11. Befoglaló kőzet

- a./ Kora: felső-triász
 b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: réteghatár, alárendelten oldás
 c./ üregkialakító hatás: oldódással, kifagyással

13. Jelleg

1. Térforma: sziklaodú, egyszintes
 2. Lejtésviszonyok: vízszintes, enyhén emelkedő
 3. Jellemző szelvénytípus: lapító

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: esetleg roncsolt gömbfülke
 b./ Kisformák: újbegy karr
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek:
 kipreparádott rétegfél, rétegfelület
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: -

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: nem ismert
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, kőzettörmelék, befoglaló kőzetből kimállott, egyéb anyagok
 c./ Törmelékes behordott: nem ismert

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba, alga, moha, haraszt
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: ?
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

17. Csepegő vizek: Időszakos csepegés

18. Folyó vizek

- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
nem ismert.
- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
nem ismert
- d. Vízesés: nem ismert
- e./ Szifon: nem ismert
- 19. Állóvizek:** nem ismert
- 20. Karsztvízszint:** nem ismert.
- 21. Klimatikus összetevők:** nem ismert
- 22. Tematikus feldolgozás:** nem ismert, barlangleltári szám: nincs
- 23. Megismerése:**
- a./ Felfedezés éve A helyiek által régóta ismert.
- b./ Felfedezője: Kolumbusz Kristóf
- c./ Első irodalmi említése: nem ismert
- 24. A látogatás objektív feltételei:**
1. Bejárat megközelíthetősége:
könnyű sétával
2. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alapfelszereléssel, könnyen
- 25. A látogatás szubjektív feltételei:**
szabadon látogatható
- 26. Kiepipítés célja, éve:** nincs kiepipítve
- 27. Lezárás:**
- a./ Célja(i): -
- b./ Jellege: -
- Éve: -
- Állapota: -
- 28. Épített műtárgyak:** nincs
- 29. Vezetékes műtárgyak** nincs
- 30. Műszerek:** nincs /2018/
- 31. Ideiglenes jellegű műtárgyak:** nincs
- 32. Jogi státusz:** védett
- 33. Adminisztratív státusz**

a./ Illetékes természetvédelmi hatóság:	Tatabányai Járási Hivatal
b./ vagonkezelő és címe:	Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
d./ hasznosító, címe, engedély száma:	Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védetség, jogszabály száma:	-
d./ Nem védett felszín korlátozásai:	-
f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete:	-
g./ Gazdasági jelleg:	erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: gyakorlatilag érintetlen	
2. Ásványkiválások	-
3. Aljzat:	gyakorlatilag érintetlen

37 Alapadatok

a./ Jellege:	leírás, adatlap
b./ Időpontja:	2018.02.15.
c./ A felvételt készítette:	Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

39. Megjegyzések, javaslatok: -

40. A barlang leírása:

VÉRTESSOMLÓI 3. SZ. BARLANG

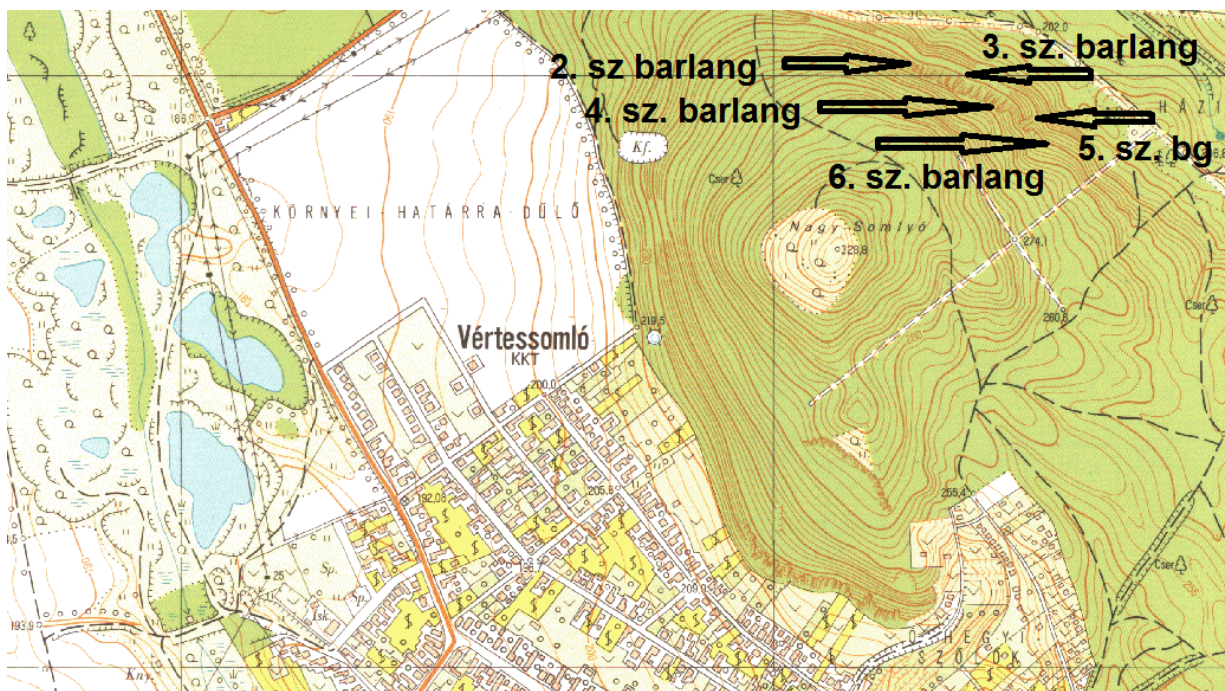
EOV: E 599310 N 241988 195 tszf. magasság.

A Vértessomlói 3. sz. barlang a Vértes-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű.

A barlang északi irányba nyíló szája egy 6-8 méter magas felső triász korú dachsteini mészkő padban nyílik. 2 méter magasságú, az üreg hossza 4 méter. Az üreg környezetében több roncsolt, freatikus genetikát feltételező gömbforma tanulmányozható.

A kialakulása egy kisebb törés mentén, talán freatikus oldás hatásának köszönhető, de jelenlegi méretének eléréséhez minden bizonnyal a kifagyás is hozzájárult.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2013 május) a kitöltés porszáras volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlenek tekinthető.

VÉRTESSOMLÓI 3. SZ. BARLANG

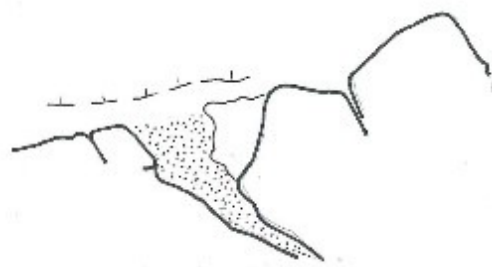
VÉRTESSOMLÓI-HEGYSÉG, VÉRTESSOMLÓ

É

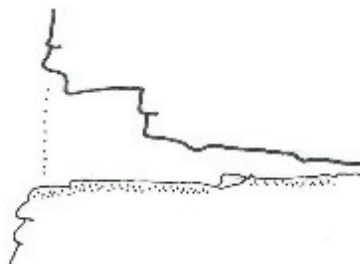

0 5

1:100

ÁLAPRAJZ

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 225°

FELMÉRTE,
SZERKESZTETTE és
RAJZOLTA
Palacssek Zsolt
Ba Jul'anna

2017

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Vértessomlói 4. sz. barlang

1. Kataszteri szám:

2. Név: Vértessomlói 4. sz. barlang

3. Szinonima: -

4. Megye: Komárom-Esztergom

5. Település: Vértessomló

6. Tájegység: Vértes-hegység

7. Bejáratí adatok:

a./ Azonosítás: A Vértessomló Nagy-Somlyó-hegy északi oldalában található sziklacsoport sziklafalának tövében nyílik.

b./ Koordináták: lásd a leírásban

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
hegyoldalban, sziklafalban a hegy láb közelében

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
sziklafalban, erdőben

f./ Szélesség: 1 m magasság: 2 m

g./ Jellege: természetes

h./ Alakja: hasadék forma

i./ Tengelyirány: függőleges

8. Hossz: 3 m

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Függőleges kiterjedés (a főbejáratához képest): 2 m

b./ Magasság: 2 m

c./ Mélység: 0 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: 3 m

11. Befoglaló kőzet

a./ Kora: felső-triász

- b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: réteghatár, alárendelten oldás
 c./ üregkialakító hatás: oldódással, kifagyással

13. Jelleg

1. Térforma: sziklaodú, egyszintes
 2. Lejtésviszonyok: vízszintes, enyhén emelkedő
 3. Jellemző szelvénytípus: hasadék

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: esetleg roncsolt gömbfülke
 b./ Kisformák: újbegy karr
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek:
 kirepaládott rétegfej, rétegfelület
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: -

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: nem ismert
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, közettörmelék, befoglaló kőzetből kimállott, egyéb anyagok
 c./ Törmelékes behordott: nem ismert

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba, alga, moha, haraszt
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: ?
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

17. Csepegő vizek: Időszakos csepegés

18. Folyó vizek

- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
 nem ismert.

- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
nem ismert
- d. Vízesés: nem ismert
- e./ Szifon: nem ismert
- 19. Állóvizek:** nem ismert
- 20. Karsztvízszint:** nem ismert.
- 21. Klimatikus összetevők:** nem ismert
- 22. Tematikus feldolgozás:** nem ismert, barlangleltári szám: nincs
- 23. Megismerése:**
- a./ Felfedezés éve A helyiek által régóta ismert.
- b./ Felfedezője: Kolumbusz Kristóf
- c./ Első irodalmi említése: nem ismert
- 24. A látogatás objektív feltételei:**
1. Bejárat megközelíthetősége:
könnyű sétával
2. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alapfelszereléssel, könnyen
- 25. A látogatás szubjektív feltételei:**
szabadon látogatható
- 26. Kiépítés célja, éve:** nincs kiépítve
- 27. Lezárás:**
- a./ Célja(i): -
- b./ Jellege: -
- Éve: -
- Állapota: -
- 28. Épített műtárgyak:** nincs
- 29. Vezetékes műtárgyak** nincs
- 30. Műszerek:** nincs /2018/
- 31. Ideiglenes jellegű műtárgyak:** nincs
- 32. Jogi státusz:** védett
- 33. Adminisztratív státusz**
- a./ Illetékes természetvédelmi hatóság: Tatabányai Járási Hivatal
- b./ vagyonkezelő és címe: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.

d./ hasznosító, címe, engedély száma: Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védetség, jogszabály száma: -

d./ Nem védett felszín korlátozásai: -

f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete: -

g./ Gazdasági jelleg: erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: gyakorlatilag érintetlen

2. Ásványkiválások -

3. Aljzat: gyakorlatilag érintetlen

37 Alapadatok

a./ Jellege: leírás, adatlap

b./ Időpontja: 2018.02.15.

c./ A felvételt készítette: Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

39. Megjegyzések, javaslatok: -

40. A barlang leírása:

VÉRTESSOMLÓI 4. SZ. BARLANG

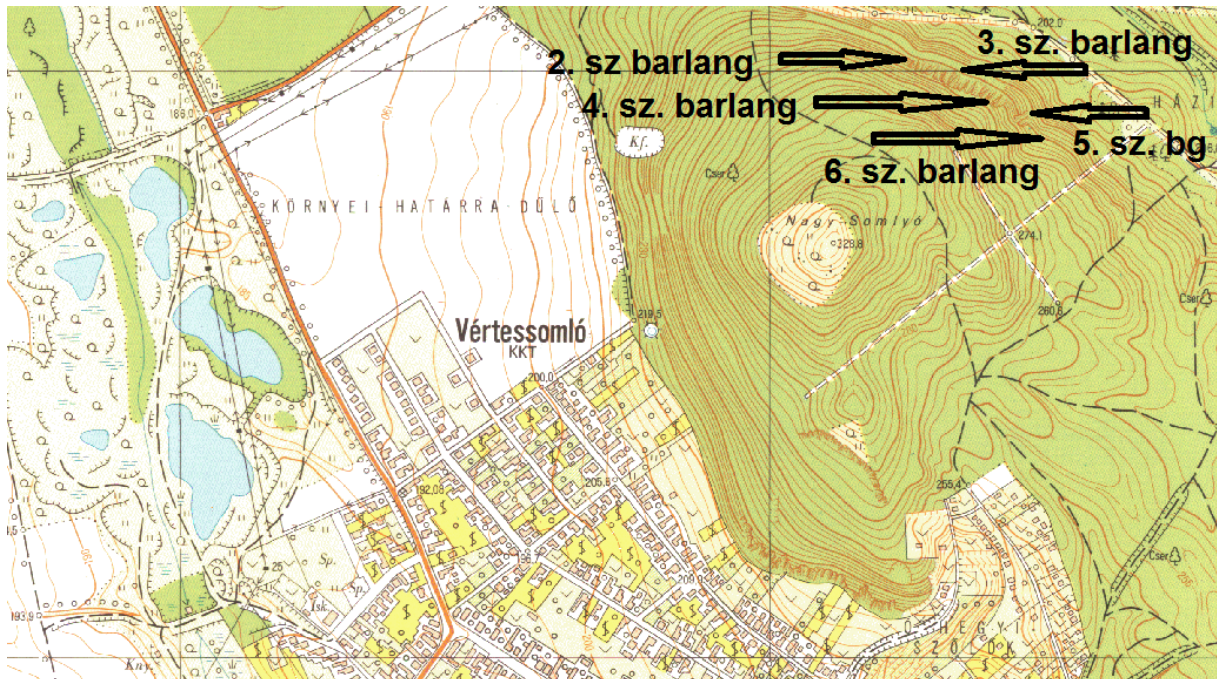

A Vértessomlói 4. sz. barlang a Vértés-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája egy 6-8 méter magas sziklafalban található, 5 méter magasan.

Bejárata csaknem a 3. sz. barlang szája felett nyílik. Az 1.7 méter magas és 2 méter mélységű üreg tipikus rétegrés barlang. Kialakulása a felső triász mészkő rétegrései mentén meggyengült kőzet szétfagyásának köszönhető.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre élővilága szegényes. Ott jártamkor egy bagolyfészke volt benne, (2013 május) a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlenek tekinthető.

A Vértessomlói 4. sz. barlang (fotó: Ba Julianna)

VÉRTESSOMLÓI 4. SZ. BARLANG

VÉRTES-HEGYSÉG, VÉRTESSOMLÓ

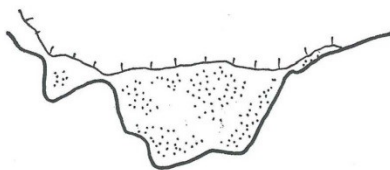
É

0 5

1:100

ALAPRAJZ

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 270°

FELMÉRTE,
SZERKESZTETTE és
RAJZOLTA:
Polacsek Zsolt
Ba Julianna

2017.

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Vértessomlói 5. sz. barlang

1. Kataszteri szám:

2. Név: Vértessomlói 5. sz. barlang

3. Szinonima: -

4. Megye: Komárom-Esztergom

5. Település: Vértessomló

6. Tájegység: Vértes-hegység

7. Bejáratí adatok:

a./ Azonosítás: A Vértessomló Nagy-Somlyó-hegy északi oldalában található második sziklacsoport sziklafalának tövében nyílik.

b./ Koordináták: lásd a leírásban

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
hegyoldalban, sziklafalban a hegy láb közelében

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
sziklafalban, erdőben

f./ Szélesség: 1 m magasság: 1 m

g./ Jellege: természetes

h./ Alakja: lapos

i./ Tengelyirány: vízszintes

8. Hossz: 5 m

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Fügőleges kiterjedés (a főbejáratához képest): 1 m

b./ Magasság: 1 m

c./ Mélység: 0 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: 5 m

11. Befoglaló kőzet

a./ Kora: felső-triász

- b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: réteghatár, alárendelten oldás
 c./ üregkialakító hatás: oldódással, kifagyással

13. Jelleg

1. Térforma: sziklaodú, egyszintes
 2. Lejtésviszonyok: vízszintes
 3. Jellemző szelvénytípus: lapos, oldott

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: esetleg roncsolt gömbfülke
 b./ Kisformák: újbegy karr, cseppkő
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek:
 kirepaládott rétegfej, rétegfelület
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: -

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: nem ismert
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, közettörmelék, befoglaló kőzetből kimállott, egyéb anyagok
 c./ Törmelékes behordott: nem ismert

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba, alga, moha, haraszt
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: ?
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

17. Csepegő vizek: Időszakos csepegés

18. Folyó vizek

- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
 nem ismert.

- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
nem ismert
- d. Vízesés: nem ismert
- e./ Szifon: nem ismert
- 19. Állóvizek:** nem ismert
- 20. Karsztvízszint:** nem ismert.
- 21. Klimatikus összetevők:** nem ismert
- 22. Tematikus feldolgozás:** nem ismert, barlangleltári szám: nincs
- 23. Megismerése:**
- a./ Felfedezés éve A helyiek által régóta ismert.
- b./ Felfedezője: Kolumbusz Kristóf
- c./ Első irodalmi említése: nem ismert
- 24. A látogatás objektív feltételei:**
1. Bejárat megközelíthetősége:
könnyű sétával
2. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alapfelszereléssel, könnyen
- 25. A látogatás szubjektív feltételei:**
szabadon látogatható
- 26. Kiépítés célja, éve:** nincs kiépítve
- 27. Lezárás:**
- a./ Célja(i): -
- b./ Jellege: -
- Éve: -
- Állapota: -
- 28. Épített műtárgyak:** nincs
- 29. Vezetékes műtárgyak** nincs
- 30. Műszerek:** nincs (2018)
- 31. Ideiglenes jellegű műtárgyak:** nincs
- 32. Jogi státusz:** védett
- 33. Adminisztratív státusz**
- a./ Illetékes természetvédelmi hatóság: Tatabányai Járási Hivatal
- b./ vagyonekezelő és címe: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.

d./ hasznosító, címe, engedély száma: Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védetség, jogszabály száma: -

d./ Nem védett felszín korlátozásai: -

f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete: -

g./ Gazdasági jelleg: erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: gyakorlatilag érintetlen

2. Ásványkiválások -

3. Aljzat: gyakorlatilag érintetlen

37 Alapadatok

a./ Jellege: leírás, adatlap

b./ Időpontja: 2018.02.15.

c./ A felvételt készítette: Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

39. Megjegyzések, javaslatok: -

40. A barlang leírása:

VÉRTESSOMLÓI 5. SZ. BARLANG

EOV: E 599459 N 241936 195 tszf. magasság.

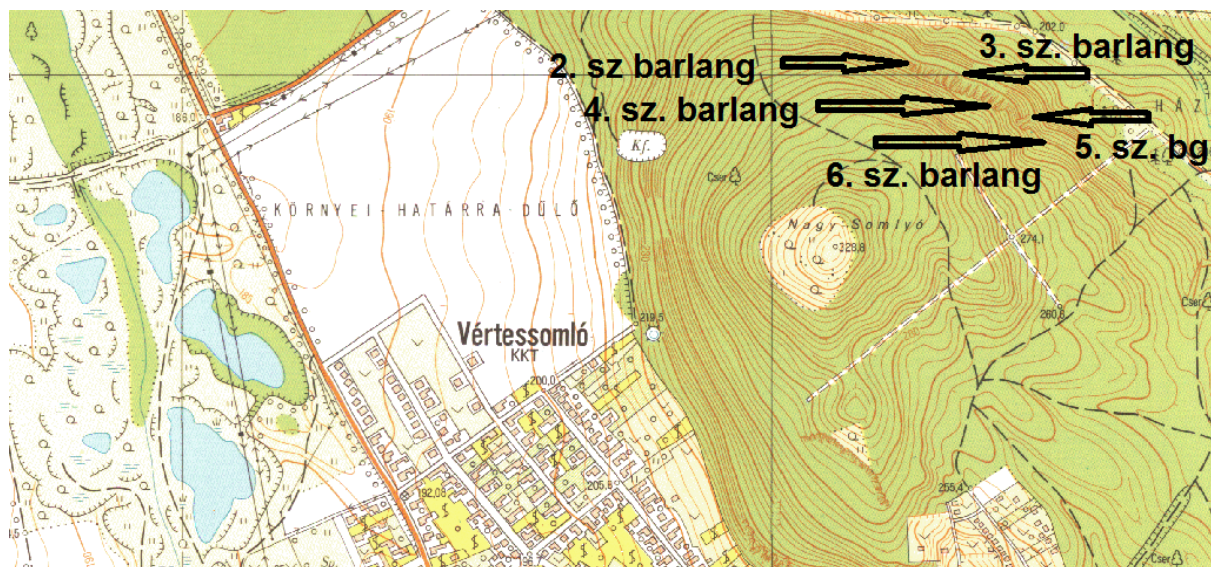
Vértessomló 5. sz. barlang (fotó: Ba Julianna)

A Vértessomlói 5. sz. barlang, a Vértes-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázzal célszerű.

A barlang északi irányba nyíló szája 1 méter magasságú, az üreg hossza 5 méter. A kialakulása egyértelműen oldásos genezisre utal. Bár a bejárat utáni termecske erősen bolygatott, (valaki lakhatott itt?) a falakon egyértelműen oldásos nyomok tanulmányozhatóak. Feltáró kutatása ennek ellenére sem célszerű, hiszen a folytatás helye (ha van), nem egyértelmű. Véleményem szerint ez egy idősebb üreg, egy tipikus roncsbarlang, mely a hegy kiemelkedésével elszakadt az erózióbázistól. A barlangüregben kezdetleges cseppkövesedés is tanulmányozható.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes, benne 2013 májusában egy kis patkósdenevért láttam. Ott jártamkor a kitöltés agyag, ill. sáros erdei talaj,

nedves volt. Az üreg – ha ki lenne takarítva - gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

VÉRTESSOMLÓI 5. SZ. BARLANG

VÉRTES-HEGYSÉG, VÉRTESSOMLÓ

É

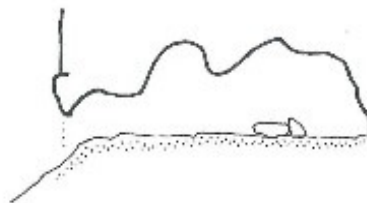

0 5

1:100

ALAPRAJZ

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 225°

FELMÉRTE,
SZERKESZTETTE és
RAJZOLTA:
Polacsek Zsolt
Ba Juliana

2017.

BARLANG NYILVÁNTARTÓLAP

(2002)

Vértessomlói 6. sz. barlang

1. Kataszteri szám:

2. Név: **Vértessomlói 6. sz. barlang**

3. Szinonima: -

4. Megye: Komárom-Esztergom

5. Település: Vértessomló

6. Tájegység: Vértes-hegység

7. Bejáratí adatok:

a./ Azonosítás: A Vértessomló Nagy-Somlyó-hegy északi oldalában található második sziklacsoport sziklafalának tövében nyílik.

b./ Koordináták: lásd a leírásban

c./ Helyrajzi szám: -

d./ Környezeti jelleg - tágabb környezet:
hegyoldalban, sziklafalban a hegy láb közelében

e./ Környezeti jelleg - közvetlen környezet:
sziklafalban, erdőben

f./ Szélesség: 1 m magasan: 5m

g./ Jellege: természetes

h./ Alakja: lapos

i./ Tengelyirány: vízszintes

8. Hossz: **10 m**

Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért

9. Fügőleges kiterjedés (a főbejáratához képest): 2 m

b./ Magasság: 2 m

c./ Mélység: 0 m

d./ Az adat megbízhatósága: vázlatosan felmért.

10. Maximális horizontális kiterjedés: 5 m

11. Befoglaló kőzet

a./ Kora: felső-triász

- b./ Típusa: mészkő
 c./ Formáció: Dachsteini Mészkő Formáció

12. Genetikai jellemzők

- a./ szingenetikus: -
 b./ Posztgenetikus: preformáló tényező: réteghatár, alárendelten oldás
 c./ üregkialakító hatás: oldódással, kifagyással

13. Jelleg

1. Térforma: sziklaodú, egyszintes
 2. Lejtésviszonyok: vízszintes
 3. Jellemző szelvénytípus: lapos, oldott

14. Morfológiai elemek:

- a./ Nagyformák: esetleg roncsolt gömbfülke
 b./ Kisformák: újbegy karr, cseppkő
 c./ Befoglaló kőzetanyaghoz kapcsolódó elemek:
 kirepaládott rétegfej, rétegfelület
 d./ Üledékkitöltés morfológiai elemei: -

15. Szervetlen kitöltés

- a./ Ásványkitöltés: nem ismert
 b./ Törmelékes helyben keletkezett: omladék, közettörmelék, befoglaló kőzetből kimállott, egyéb anyagok
 c./ Törmelékes behordott: nem ismert

16. Szerves kitöltés

- a./ Talaj, humusz: nem jellemző
 b./ Növény - fosszilis (jellege, kora): nem ismert
 c./ Növény - recens: avar, növénytörmelék, baktérium, gomba, alga, moha, haraszt
 d./ Állat – fosszilis (korral): nem ismert
 e./ Állat - recens: ?
 f./ Antropogén - fosszilis: nem ismert
 g./ Antropogén – recens (1918-ig): nem ismert
 h./ Antropogén - recens, jelenkori: nem ismert

17. Csepegő vizek: Időszakos csepegés

18. Folyó vizek

- a./ Patak (aktivitás, átlagos, max. hozam):
 nem ismert.

- b./ Forrás (aktivitás, hozam, hőfok):
nem ismert.
- c./ Víznyelő (aktív, időszakosan aktív, inaktív):
nem ismert
- d. Vízesés: nem ismert
- e./ Szifon: nem ismert
- 19. Állóvizek:** nem ismert
- 20. Karsztvízszint:** nem ismert.
- 21. Klimatikus összetevők:** nem ismert
- 22. Tematikus feldolgozás:** nem ismert, barlangleltári szám: nincs
- 23. Megismerése:**
- a./ Felfedezés éve A helyiek által régóta ismert.
- b./ Felfedezője: Kolumbusz Kristóf
- c./ Első irodalmi említése: nem ismert
- 24. A látogatás objektív feltételei:**
1. Bejárat megközelíthetősége:
könnyű sétával
  2. A barlang járhatósága, felszerelésigénye:
alapfelszereléssel, könnyen
- 25. A látogatás szubjektív feltételei:**
szabadon látogatható
- 26. Kiépítés célja, éve:** nincs kiépítve
- 27. Lezárás:**
- a./ Célja(i): -
- b./ Jellege: -
- Éve: -
- Állapota: -
- 28. Épített műtárgyak:** nincs
- 29. Vezetékes műtárgyak** nincs
- 30. Műszerek:** nincs (2018)
- 31. Ideiglenes jellegű műtárgyak:** nincs
- 32. Jogi státusz:** védett
- 33. Adminisztratív státusz**
- a./ Illetékes természetvédelmi hatóság: Tatabányai Járási Hivatal
- b./ vagyonkezelő és címe: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.

d./ hasznosító, címe, engedély száma: Vértesi Erdő és Fafeldolgozó zRt.

34. Felszín státusza

c./ Védetség, jogszabály száma: -

d./ Nem védett felszín korlátozásai: -

f./ Bejárat tulajdonjogi helyzete: -

g./ Gazdasági jelleg: erdő

35. Veszélyeztető tényezők és mértékük: nem ismert

36. Természetes állapot:

1. Általános kép: gyakorlatilag érintetlen

2. Ásványkiválások -

3. Aljzat: gyakorlatilag érintetlen

37 Alapadatok

a./ Jellege: leírás, adatlap

b./ Időpontja: 2018.02.15.

c./ A felvételt készítette: Polacsek Zsolt

38. c./ Kapcsolódó dokumentumok:-

39. Megjegyzések, javaslatok: -

40. A barlang leírása:

VÉRTESSOMLÓI 6. SZ. BARLANG

EOV: E 599495 N 241924 195 tszf. magasság.

A Vértessomlói 6. sz. barlang a Vértes-hegység délkeleti szegélyén elhelyezkedő Nagy-Somlyó-hegy északi oldalán, sziklakibukkanások között nyílik. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképázzal célszerű.

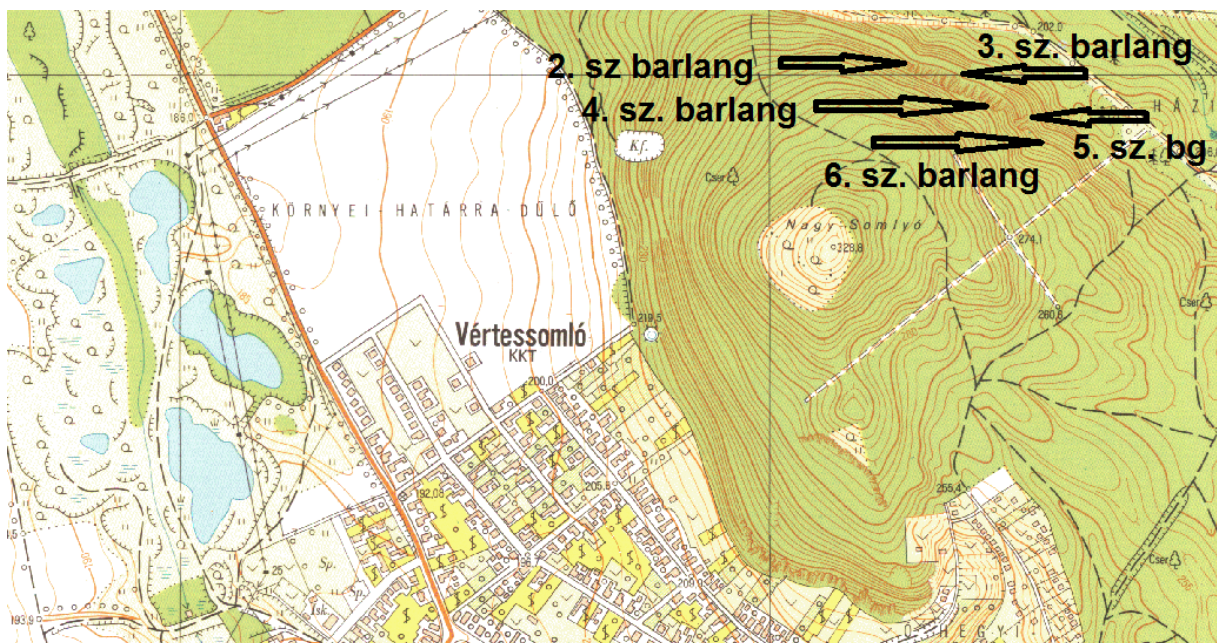
A barlang északi irányba nyíló szája 2 méter magasságú, az üreg hossza 10 méter. A kialakulása egyértelműen oldásos genesisre utal. Bár a bejárat kissé távolabbról

Vértessoml.6. sz. barlang (fotó: Ba Julianna)

szemlélve teljes mértékben egy kifagyásos

eredetű rétegrésre utal, innen két helyen is oldott járatcskák indulnak. A barlang jelenlegi képe szerint egy idős üreg, egy tipikus roncsbarlang, mely a hegy kiemelkedésével elszakadt az erózióbázistól. Jelenlegi formájában a kifagyás erősen átalakította. A barlangüregben kezdetleges cseppkövesedés is tanulmányozható.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregekben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2013 május) a kitöltés, agyag kőzettörmelék porszáraz volt. Az üreg érintetlenek tekinthető.

VÉRTESSOMLÓI 5. SZ. BARLANG

VÉRTES-HEGYSÉG, VÉRTESSOMLÓ

É

0 ——— 5

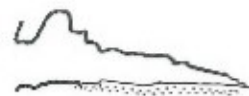
1:100

ALAPRAJZ

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 225°

METSZET
NÉZET IRÁNYA: 205°

FELMÉRTE, SZERKESZTETTE és RAJZOLTA:
Polacsek Zsolt
Ba Julianna

2017.